

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ÇERÇEVESİNDE
ENGELSİZ TURİZM POTANSİYELİNİN
İNCELENMESİ: TARAKLI ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

ARZU KAHVECİ

İSTANBUL, 2016

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER ve ULAŞTIRMA YÖNETİMİ**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ÇERÇEVESİNDE
ENGELSİZ TURİZM POTANSİYELİNİN
İNCELENMESİ: TARAKLI ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

ARZU KAHVECİ

Tez Danışmanı: DOÇ.DR. AYŞE NİLAY EVCİL

İSTANBUL, 2016

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı: Sürdürülebilir Turizm Çerçevesinde Engelsiz Turizm Potansiyelinin İncelenmesi, Taraklı Örneği
Öğrencinin Adı Soyadı: Arzu Kahveci
Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Nafiz ARICA
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Aybike ÖNGEL
Program Koordinatörü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

_____
Jüri Üyeleri

_____
İmzalar

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ayşe Nilay EVCİL

Üye
Prof. Dr. Tuncer TOPRAK

Üye
Doç. Dr. Selhan Yalçın USAL

İTHAF

Hayat maratonunda başlangıç çizgisinde koşullarımız eşit gibi görünse de ardından gelen kulvarlar hepimize ayrı ayrı sunulan imkanların şekillendirdiği farklı yaşam hikayelerine dönüşür. Yaşamı sağlıklı idame ettirmenin ne kadar büyük bir nimet olduğunun bile farkında olmayanların aksine, engelini görmezden gelerek sosyal ortamlarda var olmaya çalışan ve “Engelli birey, engelsiz tatil ”düşüncesiyle turizmin bir ferdi olan tüm engelli ve engelli adayları olan engelsiz insanlara ithaf ediyorum.

Engellik kader olabilir ama kader olmamalıdır...

TEŞEKKÜR

Bana yüksek lisans yapma fırsatı sunan Türkiye Belediyeler Birliğine, engelliğe dair hiçbir fikrim yokken Erişilebilirlik dersi ile bana bu noktada farkındalık kazandırarak bakış açımı tamamen değiştiren, tecrübelerini ve bilgi donanımını esirgmeden paylaşan ve çalışmamın başından beri yanımda olan, vefa borçlu olduğum hoşgörü örneği sevgili hocam Doç. Dr. Ayşe Nilay EVCİL' e, aile olmanın duygusal etkisiyle akademisyen kimliğini bir kenara bırakarak çalışmamdaki en etkili rolü üstlenen hayat boyu müteşekkir olacağım Öğretim Görevlisi Erkan TÜRKSEVEN' e, bilgisini paylaşarak ve zamanını bana ayıran Taraklı Belediye Başkanı sayın Tacettin ÖZKARAMAN ve özverili ekibine, tez çalışmamı yaparken saha gezisi ve çekimlerinde benimle birlikte ter döken ve her zorlukta olduğu gibi tez yapmanın zorluğundan yakındığım dönemlerde de yanımda olarak bana hayatımın en büyük zenginliğini yaşatan kız kardeşlerime ,doğumumdan buyana en önemli hayat arkadaşım, en büyük varlığım annem Müjgan KAHVECİ ve babam Abdurrahman KAHVECİ' ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İyi ki varsınız, iyi ki yanımdasınız...

İstanbul, 2016

Arzu KAHVECİ

ÖZET

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ÇERÇEVESİNDE ENGELSİZ TURİZM POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ, TARAKLI ÖRNEĞİ

Arzu Kahveci

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Ayşe Nilay Evcil

Eylül 2016, 115 Sayfa

Dünya nüfusunun yüzde onbeşini oluşturan 1 milyar insanın engelli olması, engelli kavramının da zamanla tanınması açısından önem arz etmektedir. İnsan hayatının 70 yılı aştığı düşünüldüğünde insanların yaş faktörüne bağlı olarak, yaklaşık 8 yılını engelli yada kısıtlı bir şekilde geçirdiği ortaya çıkmaktadır (www.on5yirmi5.com).

Engellilerin en temel hakları olan dinlenmek ve gezip-görmek amacıyla seyahat etme isteklerini hayata geçirebilmeleri, turizm endüstrisinde bir farkındalık oluşmasına ve hizmet altyapısının hazır hale getirebilmesine bağlıdır.

Ekonomik özgürlüğün sağladığı avantajla sosyal hayata katılarak yaşamını erişilebilir standartlarda devam ettirmek isteyen dezavantajlı bireylerin turizm hareketlerine katılmaya yönelik talepleri zamanla artış göstermektedir. Dezavantajlı gruplar kapsamına giren yaşlı ve engelli nüfusun büyümesine bağlı olarak son zamanlarda sağlık amaçlı seyahatler ile yaşamın kaosundan sıyrılarak sosyal hayata katılmak üzere tercih ettikleri kültür ve kırsal turizm seyahatlerinin de artış göstermesi, engelli turizmine yönelik yatırımların artmasını gerekli kılmıştır.

Her geçen gün engelli sayısının yükselmesi ve engellilerin seyahat ve turizm faaliyetlerine genellikle refakatçi eşliğinde katılmaları sonucunda, engelli turizm pazarı gelişim gösteren ve gelecek vaat eden önemli bir pazar olmuştur (Yaylı ve Öztürk, 2006). Turizm endüstrisi için önemli olan bu pazar ne yazık ki yatırım bağlamında gereken ilgiyi görmemektedir. Engelli bireyler göz ardı edilerek turizm faaliyetleri öncelikle engelsiz kişilere yönelik olarak planlanmaktadır.

Çalışmada, Dünya’da ve Türkiye’de; engellilere yönelik yasal düzenlemeler turizm kapsamında ele alınarak, karşılaştırmalar yapılmıştır. Erişilebilir turizm ölçeğinde engelsiz turizm modelinin oluşturulmasına yönelik alternatifler incelenmiştir. Anıtsal yapıları ve sivil mimari örnekleriyle tarihi dokusunu günümüze kadar özgün haliyle koruyabilen nadir kentlerden biri olan Sakarya’nın Taraklı ilçesindeki ulaşılabilir turizmin, yerel yapıdaki olumlu ve olumsuz etkileri, turistik tesislerde engellilere dair getirilmesi gereken standartlar ışığında ele alınmıştır. Literatür araştırması sırasında, Türkiye’de yapılan ulaşılabilir turizme yönelik araştırmaların yetersiz olduğu

gözlenmiştir. Araştırma Taraklı ve çevresinde yaşayan yada Taraklı'yı ziyaret etmiş olan kişilerin, Taraklı'nın dezavantajlı bireylere turistik hizmet sağlama noktasındaki durumu ile ilgili görüşlerini almak amacıyla yapılmıştır. Literatür taramasının ardından Taraklı ve çevresinde tesadüfi örnekleme yoluyla 213 anket gerçekleştirilmiştir.

Elde edilen verilerin güvenilirlik ve geçerlilik testleri yapıldıktan sonra parametrik dağılım sergilediği gözlenmiş, frekans ve yüzde dağılımı yapılarak, one way anova testine tabi tutulmuştur. Yapılan analizler neticesinde yerel halkın engelli ve yaşlılar gibi dezavantajlı bireylere karşı son derece duyarlı oldukları, fakat turizme katılımları noktasında ve bu çerçevedeki düzenlemeler konusunda bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmıştır. Ankete katılanların genel anlamda dezavantajlı kişi ve gruplara karşı hassasiyetlerinin olmasına karşın, çevrelerinde konuya dair olumlu yada olumsuz uygulamaları algılama düzeylerinin oldukça düşük olması araştırmada elde edilen bir başka önemli sonuçtur.

Ayrıca Taraklı' nın ve benzer destinasyonların erişilebilir turizm potansiyelinin incelenmesi noktasında, halk henüz bu konuda yeterli bilince sahip olmadığından dolayı nitel araştırma yöntemlerini tercih etmenin daha uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Taraklı, Erişilebilirlik, Engelsiz Turizm, Cittaslow Turizmi

ABSTRACT

THE EXAMINING OF NON-DISABLED TOURISM POTENTIAL IN THE FRAMEWORK OF SUSTAINABLE TOURISM, THE EXAMPLE OF TARAKLI

Arzu Kahveci

Urban Systems and Transportation Management

Thesis Supervisor: Doç. Dr. Ayşe Nilay EVCİL

September 2016 Page 115

Being more than 1 billion disabled people, that correspond to 15 percent of the World population, is important the recognition of the concept of disability in terms of time. It is considered that exceeding 70 years of human life, depending on people's age factor, it comes up people spend about 8 years of their life with disabilities and limited way.

Disabled people have the natural rights like having fun, relaxing and sightseeing as other individuals. Using this right effectively depends on the formation of consciousness in the tourism sector and being ready to provide the necessary infrastructure services.

With the advantage of economic freedom, the demands of disadvantaged individuals, who wish to remain accessible level of life by the time. Depending on the growth of the population of the elderly and disabled people, health-oriented trips, culture and rural tourism trips, that are preferred to join the social life and escaping the chaos of life, has increased. This has made it necessary to increase the investments in tourism for disabled.

The considerably high number of disabled people, disabled people's joining with a companion to travel and tourism activities, has become the disabled tourism market that developing and a promising niche market. Unfortunately, this market, that is important for the tourism industry, doesn't receive enough attention in the content of investments.

Although disabled people have the equal rights of the tourism activities as other people, they are (tourism activities) primarily planned for non-disabled people.

In the study, legal regulations were handled and compared in Turkey and the World in terms of tourism. Alternatives that aimed at constructing non-disabled tourism were examined. Additionally, in Turkey and the World, being stated the standard of regulations should be done for disabled people in the tourism facilities, positive and negative effects of the accessible tourism in Taraklı, Sakarya where is the unique

cities of the country that on keep originality with monumental construction and civil architecture, were examined.

When the other studies related to accessible tourism were examined, it is determined that the studies are carried out in our country are unsatisfying. This study was carried in order to take opinions of people, who lives in Taraklı are visited there, about the Taraklı's tourism service for disadvantaged people. After, literature review, over 213 questionnaires were conducted in Taraklı and around there with the way of random sampling.

After confidence and validation test, the datum were tested with test and one way anova. In the end, it comes out that citizens are sensitive to disadvantaged people as disabled and, elder; however, they don't have any idea about these people's tourism right and legal regulations. Other important result is, that although people have sensitivity to disadvantaged individual or groups, their perceptual level about positive and negative applications for disadvantaged people is really low.

Also, because of these results, it is concluded that using qualitative research methods would be better while investigating tourism potential of Taraklı or somewhere else.

Key Words: Taraklı, Accessibility, No Disabled Tourism, Design For All.

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	xii
ŞEKİLLER.....	xiii
KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
2. DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YÖNÜYLE	
ENGELSİZ TURİZM KAVRAMI.....	2
2.1 TURİZM ve SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	3
2.1.1 Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye Stratejisi.	4
2.2 ENGELLİ TURİZM KAVRAMI.....	5
2.2.1 Engellilerin Turizm ve Seyahat Faaliyetlerine Katılmalarını	
Engelleyen Unsurlar.....	7
2.2.2 Türkiye'deki Engellilerin Turizm ve Seyahat Faaliyetlerine	
Katılmalarını Engelleyen Unsurlar	8
2.2.3 Engelliler için turizm olanaklarının oluşturulması.....	10
2.3 DÜNYADA ENGELLİ TURİZMİ	13
2.3.1 Engelli Turistlere Yönelik Yasal Düzenlemeler	14
2.3.2 Avrupa Ülkelerinde Engelli Turizmine Yönelik Uygulamalar.....	16
2.3.3 Amerika'da Engelli Turizmi Faaliyetine İlişkin Örnekler.....	22
2.3.4 Çeşitli Asya-Pasifik Bölgesi Ülkelerinde Engelli Turizmi Faaliyetine	
İlişkin Örnekler.....	24
2.4 TÜRKİYE'DE ENGELLİ TURİZMİ	26
2.4.1 Türkiye'de Engellilere ve Engelli Turizmine Yönelik Yasal	
Düzenlemeler	26

2.4.2 Turizm İşletmelerinde Engellilere Yönelik Uygulamalar.....	29
2.4.3 Konaklama İşletmelerindeki Uygulamalar	29
2.4.4 Seyahat İşletmelerindeki Uygulamalar	34
2.4.5 Yiyecek İçecek İşletmelerindeki Uygulamalar	35
2.4.6 Eğlence-Dinlence İşletmelerindeki Uygulamalar	35
3. CİTTASLOW (Yavaş Şehir) OLGUSU İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER.....	37
3.1 CİTTASLOW ŞEHİR HAREKETİ VE TARİHSEL SÜRECİ.....	38
3.1.1 Cittaslow Şehir Kriterleri.....	39
3.2 CİTTASLOW(SAKİN ŞEHİR) MARKASINA SAHİP ŞEHİRLERİN TURİZME YÖNELİK POLİTİKALARI.....	42
3.2.1 Cittaslow(Sakin Şehir) Kapsamında Engelsiz Turizm.....	44
3.3 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE CİTTASLOW İLE İLİŞKİSİ...46	
3.4 DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE SAKİN ŞEHİR MARKASINA SAHİP OLAN ŞEHİRLER.....	48
3.4.1 Dünyada Cittaslow Markasına Sahip Şehirlerinden Örnekler.....	50
3.4.2 Türkiye'de Cittaslow Markasına Sahip Olan Şehirler ve Taraklı.....	51
4. EDEN (AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR) KAVRAMI ve ENGELLİ TURİZMİ (ERİŞİLEBİLİR TURİZM) İLİŞKİSİ	53
4.1 EDEN KAVRAMI ve TEMALARI.....	54
4.1.1 EDEN Kapsamında Engelsiz Turizm.....	55
4.2 AVRUPA EDEN DESTİNASYONLARI	55
4.3 TÜRKİYE'DE EDEN'E SEÇİLEN DESTİNASYONLAR ve TARAKLI...56	
4.3.1 Taraklı Destinasyonu.....	56
4.3.2 Taraklı'nın Mevcut Turizm Olanakları.....	59
4.3.3 Taraklı ve Ulaşılabilirlik.....	67
4.3.4 Taraklı'da erişilebilirliğe dair bazı örnekler	81

5. ENGELSİZ TURİZM POTANSİYELİNE DAİR YAPILAN ALAN	
ARAŞTIRMASI	84
5.1 ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ.....	84
5.2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	84
5.3 ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ ve KISITLARI	84
5.4 BULGULAR	85
6. SONUÇ.....	98
7. ÖNERİLER.....	100
KAYNAKÇA.....	104
EKLER	
Ek.1 Araştırmada Kullanılan Anket Formu	112
ÖZGEÇMİŞ	115

TABLULAR

Tablo 2.1: Turizm Faaliyetlerini Etkileyen Faktörler	8
Tablo 2.2: Dünya Ülkelerinde Engelli Yasaları	14
Tablo 2.3: Tesislerdeki Açık Alanlarda Genel Kullanıma Yönelik Uygulamalar.....	30
Tablo 2.4: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sınıflandırma Formu'nda Engelli Düzenlemeleri	32
Tablo 2.5: Tesislerdeki Kapalı Alanlarda Genel Kullanıma Yönelik Uygulamalar	33
Tablo 3.1: Dünyadaki Sakin Şehirlerin Listesi	47
Tablo 4.1: EDEN Yarışma Temaları ve Katılan Ülkelerin Sayıları	54
Tablo 4.2: Türkiye'den EDEN Seçilen Destinasyonlar	56
Tablo 5.1: Demografik Bilgilere İlişkin Frekans Analizi Sonuçları	86
Tablo 5.2: Faktör Analizi Sonuçları	88
Tablo 5.3: Faktör Boyutları ile Eğitim Durumuna İlişkin One-Way ANOVA sonuçları	89
Tablo 5.4: Faktör Boyutları ile Mesleğe İlişkin One-Way ANOVA Testi Sonuçları.....	91
Tablo 5.5: Faktör Boyutları ile Taraklı'ya Dair Bilgi Kaynağına İlişkin Sonuçlar	92
Tablo 5.6: Faktör Boyutları ile Engelli Tanıma Durumuna Göre One-Way ANOVA Testi	94
Tablo 5.7: Faktör Boyutları ile Katılımcıların Tatile Çıkma Durumuna İlişkin One-Way ANOVA Testi Sonuçları	96

ŞEKİLLER

Şekil 2.1: Dünyadaki turizm hareketleri.....	3
Şekil.2.2: Almanya Demiryolları uygulamaları.....	19
Şekil.2.3: İspanya’da engellilere yönelik uygulamalar.....	20
Şekil 3.1: Türkiye’deki Cittaslow kentler.....	52
Şekil 4.1: Taraklı’nın Konumu.....	57
Şekil 4.2: Yunus Paşa camii.....	60
Şekil 4.3: Faaliyete geçen tesisin çarşının projedeki konumu.....	61
Şekil 4.4: Yapımı tamamlanmak üzere olan tesisin yerleşimi.....	61
Şekil 4.5: Termal tesis girişleri ve idari bina.....	62
Şekil 4.6: Devremülkler.....	63
Şekil 4.7: Bina ve otopark girişleri.....	64
Şekil 4.8: Tesise ait ortak kullanım alanları.....	64
Şekil 4.9: Asansörler, Merdivenler, Restaurantlar.....	65
Şekil 4.10: Hark ve Tuzla Kanyonları.....	66
Şekil 4.11: Karagöl Yaylası.....	66
Şekil 4.12: Anıt ağaç.....	67
Şekil 4.13: Taraklı meydanı öncesi ve inşaat safhası.....	69
Şekil 4.14: Taraklı meydanı.....	70
Şekil 4.15: Taraklı meydanına erişilebilirlik	71
Şekil 4.16: Hisar Konağı.....	73
Şekil 4.17: Hisar Konağı’na Erişilebilirlik.....	73
Şekil 4.18: Konak İçi	74
Şekil 4.19: Yunus Paşa Çarşısı restorasyon öncesi ve sonrası	75

Şekil 4.20: Yunus Paşa Çarşısının mevcut durumu.....	76
Şekil 4.21: Orhangazi ve Yunus Paşa çarşıları arasındaki geçiş.....	76
Şekil 4.22: İlçe merkezine ulaşım	77
Şekil 4.23: Taraklı pazarına giriş.....	79
Şekil 4.24: Pazar ile Belediye arasındaki arka geçiş.....	79
Şekil 4.25: Belediye binasındaki arka geçiş	80
Şekil 4.26: Ankara caddesindeki uygulamalar	81
Şekil 4.27: Yunus Paşa çarşısından Pazaryerine geçiş	82
Şekil 4.28: Ankara caddesinden pazaryerine geçiş	82
Şekil 4.29: Yunus paşa girişinde yaya yollarına park eden araçların engeli.....	83

KISALTMALAR

ADA	: Amerikan Engelliler Yasası
APGEM	: Akdeniz Üniversitesi Proje Geliştirme, Uygulama ve Araştırma Merkezi
BAGSO	: Almanya Yaşlı Organizasyonları Birliği
DDA	: Engelliler Ayrımcılıkla Mücadele Yasası
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EDEN	: Avrupalı Sekin Destinasyonlar
ENAT	: Avrupa Erişilebilir Turizm Ağı
GDO	: Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SATH	: Social Accessible Travel and Hospitality
SATC	: Güney Avusturalya Turist Komisyonu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNESCAP	: Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
UNWTO	: Dünya Turizm Örgütü
TYD	: Turizm yatırımcıları Derneği

1. GİRİŞ

Dünya’da engelli bireylerin sayısı artan nüfusun da etkisiyle her geçen gün çoğalmaktadır. Dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 15’inin en az bir engel türü yaşadığı Dünya Engellilik Raporu’nda beyan edilmiştir (Dünya Sağlık Örgütü, 2011). Dünya Bankası ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan bir araştırmada dünyada 1 milyar engelli bulunduğu belirtilmektedir (Şahin ve Erkal, 2013, s. 143). Türkiye’deki duruma bakıldığında engelli olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yüzde 12.29 olduğu görülmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014). Bu, ülkemizde yaklaşık 8,5 milyon engelli bireyin yaşadığı anlamına gelmektedir (Yılmaz ve Gökçe 2012). Aile ve yakınlarıyla birlikte bu miktar yaklaşık olarak 20 milyona ulaşmaktadır (Mengüç 2002). Tıp alanındaki gelişmelere rağmen bu rakamların gelecekte daha da artacağı ifade edilmektedir. Örneğin, 2030 yılında ABD’ de engellilerin sayısının 100 milyona ulaşacağı öngörülmektedir (Burnett ve Bender 2001).

Çalışmanın birinci bölümde, sürdürülebilir turizm çerçevesinde dünyada ve Türkiye’de engelli turizmi kavramı ele alınarak örnek uygulamalarla desteklenmiş ve engellilerin turizme katılmalarını etkileyen faktörler incelenerek turizm imkanlarının oluşturulmasına yönelik uygulamalara yer verilmiştir.

İkinci bölümde, turizm sektöründe alternatif ürün gruplarından birisi olan Cittaslow şehir olgusu üzerinde durulmaktadır. Yavaş Hareketi’nden yola çıkarak, Dünya’da ve Türkiye’de bulunan sakin şehirlerin engelli turizmine bakış açıları da ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise EDEN (Avrupalı Sekin Destinasyonlar)tanımı yapılarak, sakin şehir kriterlerinin, EDEN kavramına yakınlık ilişkisi ele alınmıştır. Destinasyonun önemli bir teması olan ulaşılabilirlik kavramı ile Taraklı örnekleme incelenmiştir.

Çalışmanın Taraklı’ya ilişkin dördüncü bölümünde araştırma alanı, araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, yöntem ve bulguları yer almaktadır. Bunun yanı sıra, araştırmada kullanılan yaklaşım ve yöntemin betimlemesi yapılarak, bu yöntemin tercih edilme nedenleri ve araştırma grubunun özellikleri anlatılmaktadır.

Son olarak, araştırmanın esasını oluşturan veriler analiz edilerek, elde edilen bulgular analiz edilerek, Taraklı için geliştirilen modele esas olarak çalışma, sonuç-öneriler kısmı ile tamamlanmaktadır.

2. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YÖNÜYLE ENGELSİZ TURİZM KAVRAMI

Turizmin Önemi

Gelir kazandıran sektörlerin başında gelen turizm sektörü, dünya genelinde gelişimini artırarak devam ettirmektedir. Türkiye'de turizm endüstrisi, ekonomik kriz dönemlerinden etkilenmeme yönüyle önem arz etmekte ve Türkiye'ye gelen turist sayısı yıldan yıla sürekli artış göstermektedir (Artar ve Karabacakoğlu,2003).

2014 yılında Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin sayısı, geçen yıla göre yüzde 4,43 'lük bir artışla 41 milyon 627 bin 246 olurken, 2014 yılında Türkiye'ye gelen yurt dışında ikamet eden vatandaş ziyaretçilerin sayısı, geçen yıla göre yüzde 3,26'lık bir azalışla 4 milyon 789 bin 346 ya düşmüştür. Turizm geliri ise 2014 yılında bir önceki yıla göre yüzde 6,2 artarak 34 milyar 305 milyon 904 bin \$ rakamına ulaşmıştır. Bu turizm gelirinin yüzde 81,5'i yabancı ziyaretçilerden, yüzde 18,5'i ise yurt dışında ikamet eden vatandaş ziyaretçilerden elde edilmiştir (www.tuik.gov.tr).

Şekil 2.1: Dünyadaki turizm hareketleri

Kaynak: UNWTO Tourism Highlights, 2013 Edition

Şekil 2.1 'de dünyadaki turizm hareketleri görülmektedir. Buna göre 2012 yılında dünyada seyahat eden kişi 1.035 milyon kişi iken ,yapılan seyahat giderleri ise 1.075 milyon dolar olarak tespit edilmiştir. Bu da turizm faaliyetlerinde son zamanlarda artış olduğunu göstermektedir.

2.1 TURİZM VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilir gelişme kavramı son yıllarda turizm endüstrisinden söz ederken de sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Yurtseven ve Dönmez (2004:58) sürdürülebilir turizm gelişimi için turist ile yerel topluluklarla çevre arasındaki diyaloglarda uyum sağlamanın belirleyici bir öge olduğuna dikkat çekmektedir. Turizmin, çevreyle ilgili hassas olması gerekliliği, klasik kitle turizmi algısına karşı Alternatif Turizm, Yumuşak Turizm, Eko-Turizm, Bilinçli Turizm olarak isimlendirilen turizm yaklaşımlarını gündeme taşımıştır (Doğaner 1995). Ekoturizm ve Alternatif Turizm, çoğu zaman sürdürülebilir turizmi ikame eden kavramlar olarak da kullanılmaktadır (Doğan, 2015). Sürdürülebilir turizm, bir turizm türü değil, tüm turizm türlerinin doğal çevreye, yerel topluma ve tarihsel kültürel birikimine duyarlı olarak devam ettirilmesi yaklaşımıdır (Doğan, 2015). Kendi farklılığının farkında olan kentlerin gelişimi ve ilerlemesi, çevreye ve doğaya saygılı olmalarıyla doğrudan ilişkilidir. Taraklı gibi Cittaslow'a üye kentler yerel dokuları, lezzetleri, kültürleri kısacası yerel kimlikleri korunduğu sürece, gelişmeleri ve kalkınmaları sürdürülebilir olacaktır.

2.1.1 Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye Stratejisi

Turizm sektörünün ulusal ve uluslararası boyutta geliştirilmesi sayesinde ekonomik bir değer haline getirilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı faaliyetlerini sürdürülebilir, planlı ve istikrarlı bir seviyede yürüterek, dünya çapında ülke turizminin geleceğini şekillendirmeye yönelik olarak planlanan "Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007-2013" hazırlanmıştır (www.kulturturizm.gov.tr). Bu eylem planının amacı, ülkenin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerleri koruma-kullanma dengesinde tutan turizm alternatiflerini geliştirerek turizm payını artırmaktır. Turizm kaynaklarını noktasal planlamak yerine gelişim aksları boyunca turizm koridorları, turizm bölgeleri, turizm kentleri ve eko turizm bölgeleri halinde ele alarak, bu değerlerin tanıtılması açısından daha doğru bir yaklaşım olarak görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı,

2010). Taraklı ilçesinin İpekyolu güzergahında olması alternatif turizme dair gelişmelere dahil olacağını göstermektedir.

2.2 ENGELLİ TURİZM KAVRAMI

Gelişen bir toplum olma yolunda, engelli insanların yaşamın tüm kesimlerine uyum sağlayacak imkânlarda olmaları çok önemli bir göstergedir. Çağdaş toplum olmanın gereği olan eşitlik ilkesi dahilinde toplumda yaşayan her bireye ait temel hak, hizmet ve olanaklara engelli bireylerin eşit koşullarda ulaşması gerekmektedir. Dünya'daki yaşlı ve engelli turistlerin turizm faaliyetlerine katılma nedenlerinin sağlık, dinlenme, rahatlama, sosyalleşerek günlük yaşamın stresinden kurtulma olduğu gibi özgürlüğe bağlı heyecan yaşama ve yeni yerleri ziyaret etme amaçlı da olduğu görülmektedir (Burnett ve Barker, 2001; Shaw ve Coles, 2004; Buhalis vd., 2005). Ayrıca, Kanada'da yapılan bir araştırma sonucunda engellilik yaşayan bireylerin yüzde 45'inin yakınlarını ziyaret, yüzde 21'inin dinlenme, yüzde 7'sinin sağlık, yüzde 6'sının kültür ve spor, yüzde 6'sının iş amaçlı seyahat ettiği gözlenmiştir (Stafford vd., 2001: 7). Bunun yanında engelli turistlerin kolaylıkla erişim sağladıkları yerlere sadık kalarak, aynı yerleri yeniden tercih ettikleri vurgulanmaktadır (Westcott, 2004: 5).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, engelli bireylere çeşitli kolaylıklar sağlamak için gerçekleştirilen yerel hizmetlerin iyileştirilme çalışmaları büyük oranda topluma yeniden kazandırabilme başarısını sağlamaktadır. (Zengin ve Eryılmaz, 2013:54-56)

Son zamanlarda özel bir pazar olarak dünyada kabul gören engellilere yönelik turizminin gelişmesi için, engelli engelsizler turistinin diğer turistlerle eşdeğer kalitede özgürce tatil hizmeti imkanının sağlanması gerekmektedir. Bu bireylerin hem toplumsal yaşama hem de turizme katılarak seyahat eğiliminin artış göstermesiyle, turizm sektöründe global büyümeye önemli katkılar sağlanacaktır.

Engelli turizmi (disabled tourism) diğer turizm türlerinden farklı olarak, engelli bireylerin turizm faaliyetine katılmaları olarak tanımlanabilir. Engelli turizmde esas amaç engelli bireylerin sorunsuz olarak turizmden faydalanmaları, seyahatleri ve konaklamaları sırasında tatillerinin kalitesini düşürecek problemler ile karşılaşmalarını önlemektir. (Drotz ve Moska, 2009: 118; Sen ve Mayfield, 2003: 5-7).

Engelli turizmi, ileri yaş ve engelli turizmi adı altında "medikal turizm" in bir alt dalı olarak da değerlendirilebilir. Bu durumda belli bir yaşın üstünde olan ve vücut sağlığı

tam olarak yerinde olmayan turistlerde engelli turizmi içinde değerlendirilebilirler. Engelli turizmi, bu noktada özellikle 65 yaş ve üzerindeki kişilerin sağlıklı bir yaşam için yapmış oldukları seyahatler gereği sağlık turizminin içerisinde de değerlendirilebilir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2014 verilerine göre Türkiye'deki toplam nüfusun yüzde 8,2'sine tekabül eden altı buçuk milyon kişi 65 yaş ve daha yukarısı yaş grubunda bulunmaktadır.(tuik.gov.tr)

Yaşlı nüfus oranının 2023'te yüzde 10.2, 2050'de yüzde 20.8 olacağı, 2075 yılında ise yüzde 27.7'ye çıkacağı öngörülmüştür (www.ogunhaber.com). Bu durumda ileri yaş ve engelli turizmine katılım oranı artmaktadır.65 yaş üstü ve engelli turizmi kapsamında turistler rehabilitasyon, çeşitli terapiler; engelli bireyler ise bakıma yönelik tedaviler ve çeşitli geziler içeren faaliyetlere veya programlara katılabilir (Aydın vd., 2011: 6).

2.2.1 Engellilerin Turizm ve Seyahat Faaliyetlerine Katılmalarını Engelleyen Unsurlar

McKercher ve diğerlerine (2003), göre engelli bireylerin turizm alanındaki aktivitelerini etkileyen faktörleri iç ve dış olmak üzere iki ana başlıkta toplamak mümkündür. Tablo 2.1'de bu iki ana faktöre ait alt faktörler ile bu faktörleri oluşturan bileşenlere yer verilmiştir. Engelli bireylerin turizm faaliyetine katılmalarını engelleyen iç faktörler bireysel ve ekonomik olmak üzere iki grupta ifade edilmiştir. Dış faktörler ise çevresel ve iletişimsel faktörler olarak açıklanmaktadır (McKercher vd., 2003: 468). Bireysel faktörler özellikle engelli bireyce sahip olunan fiziksel, bilişsel ve psikolojik engelleri içermektedir. Çevresel faktörler, mimari, ekolojik ve tutumsal engellerden oluşmaktadır. Tutumsal engeller, engellilerin kolaylıkla hareket edebilmesini sağlayacak davranış ve kuralları, mimari engeller fiziki yapısıyla ilgili engelleri ve ekolojik engeller ise bölgenin doğal yapısından kaynaklanan oluşumları (dik yokuşlar, engebeli arazi yapısı vb.) içermektedir (McKercher vd., 2003: 469).

Tablo 2.1:Turizm faaliyetlerini etkileyen faktörler

İç Faktörler		Dış Faktörler	
Bireysel	Ekonomik	Çevresel	İletişimsel
- Bilgi ve donanım yetersizliği -Sosyal yaşamdaki başarısızlık -Sağlık problemleri -Psikolojik veya fiziksel engeller	-Maddi imkanların varlığı - Gelir Eşitsizliği -Refakatçiye ihtiyaç duyma ve giderlerini karşılayabilme	-Mimari -Ekolojik ve coğrafi uyum -Kurallar ve düzenlemeler -Güvenlik	-Beceri eksikliği veya uygunsuzluğu -İletişim Zorluğu -Katılma özendirme eksikliği -Turizm endüstrisinde çalışanların tavırları -Uygun bilgilendirme

Kaynak: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 7 (2), s. 238

2.2.2 Türkiye’deki Engellilerin Turizm ve Seyahat Faaliyetlerine Katılmalarını Engelleyen Unsurlar

Türkiye Özürlüler Araştırması’nda (2002) göre ülkemizde yaklaşık olarak 8,5 milyon engelli bireyin varlığından sözedilmiştir. Bu araştırmaya dayanılarak TÜBİTAK ve DPT işbirliği ile hazırlanan Türkiye Özürlüler Araştırması İleri Analiz Raporu’na (2006) göre ise engelli nüfusun en yoğun olarak Marmara Bölgesi’nde bulunduğu belirtilmiştir. Araştırmada, yaşlılık ile engellilik arasındaki bağlantıya dikkat çekilmektedir. Yaşlanmanın doğal etkileri sonucunda hareket kısıtlılığının meydana geleceği dolayısıyla bu durumun da engelliliğe sebep olacağı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, toplumumuzun gelecekte daha da yaşlanacağı, yani yaşlıların nüfus içindeki oran ve sayılarında dikkate değer artışlar oluşacağı öngörülmektedir.

TÜRSAB Engelsiz Turizm Komitesi'nce Türkiye'de tespit edilen bazı problemler şu şekilde sıralanabilir(TÜRSAB, AR-GE Raporu, 2008):

- a. Engelliler için yeterli sayıda toplu ulaşım araçları bulunmamaktadır.
- b. Kentin görülmeye değer turistik alanlar ile müze ve ören yerleri engellilere uygun şekilde tasarlanmamış (girişlerin rampaların uygun şekilde yapılmaması, engellilerin kullanabileceği tuvaletlerin olmaması gibi), kaldırımların engellilerin kullanabileceği biçimde yapılandırılmamıştır.
- c. Engellilere yönelik serbest park etme imkanları ile uygun işaretli levhalar bulunmamaktadır.
- d. Engellilerin kullanımına uygun şekilde telefon yada bilişim hizmeti bulunmamaktadır.
- e. Özel araçlarıyla ülkemize giriş yapan turistler sınır kapılarında işlemlerini kolayca yaptırabilecekleri fiziksel düzenlemelerin bulunmayışı nedeniyle sıkıntı yaşamaktadırlar (Örneğin, pasaport kontrollerinin yapıldığı mekanda birkaç basamaklı merdivenin bulunması gibi).
- f. Hastane, sağlık ocağı, karakol gibi kamu binalarında engellilerin bu hizmetlerden faydalanmasına yönelik donanımlar oldukça yetersizdir. (düzenlemeler yapılırken engellilerin yalnızca yürüme değil, görme ve işitme gibi sorunlar yaşadıkları gözardı edilmemelidir).
- g. Sorun yaşayan engellinin sorununu aktarıp çözüm arayabileceği özel merci ve makamlar bulunmamaktadır.
- h. Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'te 80 oda ve üzerinde olan oteller ile tatil köylerinde toplam oda kapasitesinin ancak yüzde 1'i oranında engelli odası bulundurulması yükümlülüğü olmasına rağmen, işletmeler ticari kaygıyla bunu asgari düzeyde tutmaktadır. Bu sebeple, konaklama kapasitesi özellikle grup halinde gelmek isteyen engelli turistleri ağırlamaya yetmediğinden, gelen taleplere olumsuz yanıt verilmek zorunda kalınmaktadır.
- i. Mevcutta hizmet veren engelli odalarının bir kısmının engellilerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde bulunmadığı tespit edilmiştir.
- j. Yönetmelikte belirtilen odaların yanı sıra, tesislerin girişi, genel tuvaletler, yeme-içme ünitesi, mola noktası, temalı parklar ile eğlence merkezlerinde

bedensel engellilere yönelik düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtilmişse de işletmeler tarafından bu kurallara ya hiç uyulmamakta ya da yapılan düzenlemeler yeterli olmamaktadır. (tursab.org.tr).

Liu ve Hou herkes için tasarımın temelinde kapsayıcılık, elverişlilik, özgüven, tercih etme imkanı, ekonomi ve konfor bileşenlerinin yer aldığını belirtmektedirler (Evcil, 2013: s.14).

Özetle, seyahat ve turizm endüstrisinin bu sektörde bir bütün olarak hareket etmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda “bilginin doğru ve erişilebilir olarak sunulması, ulaşım noktasında erişebilir araçlar kullanılması, turizm destinasyonlarında erişilebilir altyapı ve üstyapının olması ve turizm hizmet personelinin eğitimi konuları” engelli turizmi için son derece önem arz etmektedir (TÜRSAB, AR-GE Raporu, 2008). Çünkü engelli insanların birçoğu, engellerin yarattığı bu olumsuz koşullar sebebiyle seyahate çıkmayı veya turizm faaliyetine katılmayı düşünmemektedir. Bütün bu engeller ortadan kaldırıldığı ya da en aza indirildiği takdirde, engelli insanların turizm endüstrisine bakış açılarının değişebileceği ve turizm faaliyetlere katılmak için daha istekli olabileceği beklenebilir.

Bütün bu tartışma ve açıklamalara dayanılarak aşağıda yer alan hipotezler oluşturulmuştur:

H1: Engelli bireylerin turizm hareketlerine katılma sıklığı ile ekonomik durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Engelli bireylerin turizm faaliyetlerine katılma talebi ile engellilik çeşidi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Engelli bireylerin konaklama ve seyahat işletmelerinden beklentileri ile tatil değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2.2.3 Engelliler İçin Turizm Olanaklarının Oluşturulması

Turizm faaliyetlerinin tamamına yakını engelli insanların turizm faaliyetlerine katılma hakları göz ardı edilerek büyük lde olmayan kişilere yönelik tasarlanmış Őekildedir(Yau vd. 2004). Kamuya ait Avrupa'nın ve Türkiye'nin en büyük ve donanımlı engelli oteli Marmaris Panorama Park Otel'in, "engelli insanlar geliyor ve konaklıyor" algısı ile engelsiz insanlarca terk edilmesi, insanların ve kamunun erişilebilir turizme bakışı noktasında bilinç yetersizliğini ortaya koymaktadır (Akıncı 2013). Engellilere yönelik turizm algısında gereken seviyeye gelinmemiş olsa da sektörün gelişmesi, turizm altyapısını oluşturan ulaşım ve konaklama unsurlarının engelli bireylere de hizmet edebilecek Őekle getirilmesini gerektirmektedir.

Engelli tüketicilerin turizm sektöründe sosyal kabulünün olmaması onların üzerinde olumsuz etkiler yaratırken, sosyal kabulün varlığı ise engelliler ile ilgili olumsuz önyargıların yıkılarak müspet bir algının oluşmasına yardımcı olur. Bu noktada özellikle konaklama işletmelerine büyük sorumluluklar düşmektedir.

Bir çok seyahat dokümanında, otel kataloglarında, broşürlerde engellilere yönelik işaretlemler yada semboller kullanıldığı halde bunların bir kısmı bu donanım ve uygulamaların detaylarını içermektedir (www.devturkiye.org). Örneğın tekerlekli sandalye sembolü kullanılmakta olan her mekan bu kullanıcılara tamamen uygun koşulları sağlamış anlamına gelmemektedir. nk uluslararası yada ulusal bağlamda engelliler için bir standart yoktur. Otel kataloglarının çoğu konaklama işletmelerinin teknik ve görsel verilerini içermektedir. Turizm işletmecilerinin reklam alanlarında engellilere yönelik odaları varsa bunların sayısı belirtilerek içeriğe dahil edilmektedir. Konaklama mekanı yada ortak kullanım alanlarıyla ilgili engellilere yönelik düzenlemelerden bahsedilmemektedir. Çoğu zaman bu bilgiler, erişilebilirlik konusunda uzmanların vermesi gereken bilgilerden uzaktır. Tur operatörlerinin broşürlerinde engelliler için uygun imkanlar olduğuna yönelik bilgiler yer almaktadır. Ancak, çoğu zaman bu bilgiler yine uzman olmayan kişilerce aktarılan sığ bilgiler olmaktan öteye geçememektedir. Bu da turizm sektörünün turist kavramını sağlıklı insanlar olarak algıladığını göstermektedir.

Elbette, birçok düzenleme ve donanımın yapılabilmesinin yatırımcılar açısından bir maliyeti olacaktır. Bununla beraber, bu uzun vadeli yatırımın, doğru pazarlama ve

tanıtım koşullarında kâr olarak geri döneceğine yatırımcıların ikna edilmesi durumunda, bu turizm sektörüne ilginin de artması kaçınılmaz olacaktır (www.tursab.org.tr). Bu ikna sürecinde Kültür ve Turizm Bakanlığı dahil birçok kurum ve kuruluş aşağıdaki konularla ilgili öncülük edebilir(www.tursab.org.tr):

- a. Engellilere yönelik yönetmelik, 80 oda ve üstü olan otel ve tatil köylerini kapsadığından, diğer turistik tesisleri kapsam dışında tutulmaktadır.
- b. Yönetmeliğin tüm turizm belgeli işletmeleri kapsayacak şekilde düzenlenmesi ile yönetmelik dışında kalan işletmelerin de engellilere hizmet verecek hale gelmesi sağlanabilir. Bu şekilde, engelli konuklar hiçbir engele maruz kalmadan istediği tesisi tercih etme imkanına sahip olacaktır.
- c. Otellerdeki mevcut engelli odaları talebi karşılamaya yetecek seviyede değildir. Bu nedenle yönetmelikte belirtilen yüzde 1 oranının artırılmasıyla, engelli pazarından çok daha fazla pay alınabilir. Dünyada 1 milyardan fazla engelli nüfusunun olduğu düşünüldüğünde, bu oranın yüzde 10'lara çıkması abartılı olmayacaktır.
- d. Yeni tesislere yıldız verilirken, sağlık / termal hizmeti vermek üzere kurulacak otellerin engelli odası sayısının, toplam oda sayısının yüzde 10 oranı şartının aranması ve engelli odası bulunduran işletmelerin de özel teşvik kapsamına alınması, bu sektöre eğilimi ciddi olarak artıracaktır.
- e. Sağlık turizmine yönelik hizmet veren hastane yanında kurulacak otellerde de yüzde 10 şartı muhakkak aranmalıdır.
- f. Mevcut turizm işletmelerinin Bakanlık denetleme uzmanları tarafından kontrol edilmesi yerine Turizm Bakanlığı uzmanları yada sertifikalı "Turizm Gönüllü Fahri Müfettişliği" sıfatı olan kişiler tarafından kontrolünün daha verimli olacağı öngörülmektedir. Bu kişiler, engelli turizmiyle ilgili faaliyette bulunan uzmanlar, engellilerle ilgili sivil toplum kuruluşlarından üst düzey temsilciler vb' lerinden oluşabilir. Gönüllü müfettişler aracılığıyla turizm işletmelerinde karşılaşılan sorunların Bakanlığa iletilmesi hızlandırılarak daha kısa sürede çözüme kavuşacağı düşünülmektedir.
- g. Bakanlık Eğitim ve Araştırma Müdürlüğü tarafından otel ve restaurant gibi turistik işletmelere, engelli turizmine yönelik bir eğitim çalışması verilebilir.

- h. Turistik işletmelerini engellilere yönelik hizmete teşvik etmek amacıyla, bu işletmeler bazında Bakanlık tarafından özel sertifika verilebilir. İşletmeler bu sayede kendilerini uluslararası pazarda daha iyi tanıtmaya imkanına sahip olacaklardır.
- i. Sadece engellilere yönelik hizmet veren işletmelere yatırım teşvikleri verilebilir. Örneğin bu amaçla kurulacak butik bir otelin, engelsiz konuklara da hizmet verebilmesiyle ,boş kalma gibi bir sorunu da olmayacaktır.
- j. Bakanlık ve TÜRSAB Engelsiz Turizm Komitesi işbirliğiyle, engellilere en iyi hizmeti veren işletmelere özel ödüller verilerek,ulusal ya da uluslararası medyada tanıtılması sayesinde ,bu segmentteki broşür ya da kataloglarda yer alması sağlanabilir.
- k. Yalnızca bu özel pazara yönelik olarak Bakanlık tarafından broşür, CD gibi tanıtım materyalleri hazırlanabilir.
- l. Engelli odaları mevcudu olan işletmelerde TÜRSAB ya da Turizm Bakanlığı'ndan onaylı uyarı levhalarının faydası olacaktır.
- m. Bölgede yapılacak düzenlemeler de önemlidir. Özellikle engellilerin kullanabileceği toplu ulaşım araçlarının bulundurulması, kentte müze ve ören gibi yerlerin engellilere uygun bir şekilde dizayn edilmesi (engellilerin kullanabileceği WC' ler yapılması, rampaların uygun şekilde yapılması...vb gibi), engellilere yönelik park etme alanları ve uygun işaretlendirmeler, hastanelerin engellilere uygun hale getirilmesi ve sorun engelli bireyin sorunlarını aktarabileceği mercilerin oluşturulması gibi düzenlemeler bölgenin bu pazara açılmasını sağlayacaktır.

Bu bağlamda, Kültür ve Turizm Bakanlığı, bölgesel kamu kuruluşlarını, yatırımcıları ve işletmeleri biraraya getirerek, engelli turizmine yönelik yapılacak çalışmalar noktasında birleştirici bir rol almalıdır.

2.3 DÜNYADA ENGELLİ TURİZMİ

Dünya genelinde engelli turizmine yönelik algı ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye birtakım değişiklikler göstermektedir. Buna paralel olarak yasal düzenlemeler ve uygulamalarda da bazı farklılıklar görülmektedir. Bu bölümde dünya genelinde konuya dair uygulama ve düzenlemeler bölgeler bazında ele alınmıştır. AB tarafından kabul edilen Temel Haklar Şartı'nın 26.maddesi engelli haklarını düzenlemektedir. Madde AB'nin engelli haklarını kabul ederek bu haklara saygılı olunacağını ve engelli haklarını "Sosyal Politika" kapsamında değerlendirileceğini belirtmiştir. İngiltere'de 1995'de kabul edilen Engelliler Ayrımcılıkla Mücadele Yasası (DDA) ise turizm sektöründe hizmet ve servis sağlayıcılar tarafından engelli insanlara politik ve ekonomik açıdan bakışın olumlu yönde artmasını sağlamıştır (www.akdeniz.edu.tr). Yasa engelli bireylere yönelik çekim yerleri ve konaklama tesislerinde ayrımcılık yapmanın kanunen aykırı hale getirilmesini sağlamıştır. Dünyada birçok ülkede yasal mevzuatı Tablo 2.2'de görüldüğü gibi düzenleyerek engellilere yönelik çalışmalarda adım atmışlardır.

Tablo 2.2: Dünya ülkelerinde engelli yasaları

ÜLKE	YIL	YASAL DÜZENLEME
Kanada	1982	Anayasa
Çin	1989	Ulusal Kamu Yol ve Binalarına Erişebilme Standartları Yasası
Çin	1990	Çin Engelliler Yasası
Avustralya	1990	Engelliler Ayrımcılıkla Mücadele Yasası
İtalya	1992	Engelli İnsanların Bakım, Hakları ve Sosyal Bütünleşmesi Yasası
Finlandiya	1999	Anayasa
İspanya	2000	Konsej Yönergesi
Çin	2001	Engellilerin Şehir Yol ve Binalara Erişebilmeleri İçin Dizayn Kurallarına İlişkin Yasa
Hollanda	2003	Dezavantajlı Gruplara veya Kronik Hastalara Eşit Muamele Yasası

İsveç	2003	Ayrımcılığı Engelleme Yasası
Çin	2004	Engelsiz Çevre İnşası ve Yönetimine İlişkin Yasa
Almanya	2006	Genel Eşit Muamele Yasası

Kaynak: Akdeniz Üniversitesi Proje Geliştirme, Uygulama ve Araştırma Merkezi,2012; APGEM.

2.3.1 Engelli Turistlere Yönelik Yasal Düzenlemeler

Engelliler için yıllardır ihmal edilmiş “Engelli ve Turizm” ilişkili yasal düzenlemelerin bir çok ülkede hayata geçirilmesi ile etkisini göstermeye başlamıştır. Böylece bazı ekonomik ve sosyal imkanlara kavuşan engelli bireyler seyahat etmeye daha da yatkın hale gelmiştir. Engellilere yönelik yasal düzenlemelerin amacı, engelli bireylerin turizm hizmetlerine katılımını ve kent içi erişilebilirliğini sağlamaktır. Yaşamını erişilebilir standartlarda, ekonomik özgürlüğüne sahi bir şekilde devam ettirebilen engelli bireyler sosyal hayata katılım konusunda da başarılı olabilirler. Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization-UNWTO) turizmin gelişmesi için Birleşmiş Milletler tarafından kurulmuştur.1980 yılındaki genel kurulda turizm faaliyetlerinde negatif ayrımcılık olmadan erişilebilirliğin sağlanmasını beyan etmiştir.1991 tarihinde Madrid’deki Turizm Güvenlik Komitesi (Tourism Safety Committee) 3.toplantısında engelli bireylere turizmde eşit fırsatların sağlanmasına dikkat çekilmiştir.

2013 yılı Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü,“erişilebilir turizm”konulu genel kurul toplantısında aşağıdaki başlıklara yer vermiştir:

- a. Engellilik (disability)
- b. Engelli bireyler (persons with disabilities)
- c. Herkes için erişilebilir turizm (accessible tourism for all)
- d. Engellilik temelli ayrımcılık (discrimination on basis of disability)
- e. Uygun Yaşam Alanı (reasonable accommodation)
- f. Evrensel Tasarım (universal design)

1991 yılında alınan kararlardan bazıları genişletilerek 2013 yılı UNWTO genel kurul toplantısında “turizm zinciri” aşamasına dahil edilmiştir.1991 yılında “turizm enformasyonu ve tanıtım” (tourism information and publicity) başlığı altında alınan kararlara ek olarak erişilebilir bir rezervasyon web sistemi için “Web Content

Accessibility Guidelines” (WCAG)’ dan yararlanmayı önermektedir .Yine “genel gereklilikler” başlığı altındaki kararlara ek olarak yatay (horizontal) ve dikey (vertical) hareketliliğe uygun erişim imkanlarını öngörmüştür. Bunun dışında ulaşım biçimleri, konaklama, yiyecek servisi ve kongreler ile kültürel etkinlikler üzerinde durulmuştur. Personel eğitimi (staff training) konusuna yer verilerek 1991’deki ek kararlar genişletilmiştir.(Baş,2016)

Engelli haklarına ilişkin olarak Birleşmiş Milletler neyrinde, erişilebilirlik, istihdam, eğitim, sağlık, bağımsız yaşam, kültürel ve sportif etkinliklere katılım, sivil haklar vb. neredeyse tüm politika alanlarında olmak üzere engelli kişilerin hakları tanımlamıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 13/12/2006 tarihli olarak kabul edilen, Türkiye ile birlikte aynı anda 80 ülke tarafından imza altına alınan ve 3/12/2008 tarih ve 5825 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin 18. maddesinde “Seyahat Özgürlüğü ve Uyruluk” başlığı altında “taraf devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında seyahat ve yerleşim yerini seçme özgürlüğüne ve uyruluk hakkına sahip olduğunu kabul ettiği” belirtilmektedir (BM Engelli Hakları Sözleşmesi, 2008). Sözleşmenin 30 uncu maddesi, engelli bireylerin “Kültürel Yaşama, Dinlenme, Boş Zaman Aktiviteleri ve Spor Faaliyetlerine Katılımı”nı düzenleyerek, sözleşmeye taraf ülkeleri; engellilerin spor, eğlence yerleri ile turistik alanlara erişimini ve diğer bireylerle eşit koşullar altında katılımını sağlayacak tedbirler almaya yönelmektedir (BM Engelli Hakları Sözleşmesi, 2007: 16) Bu sözleşme ile taraf olan devletler, engellilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırarak sosyal hayata katmak ve onların yaşam standartlarını yükseltmek gibi yükümlülüğüne girmişlerdir. Böylelikle başta gelişmiş ülkeler olmak üzere sözleşmeye taraf olan tüm ülkeler, turizm anlayışlarını yeniden engelsiz turizm çerçevesinde yeniden ele almaya başlamışlardır.

Bu doğrultuda 2010-2020 Avrupa Engellilik Stratejisi’nin temel amacı, engelli haklarına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nde yapılan uluslararası taahhütlere uyarak, Avrupa’da herkes için engelsiz bir yaşam oluşturmak ve engelli insanların tüm haklarına imkan oluşturacak şekilde onları güçlendirmektir (Pagan, 2012: s. 1514-1515).

Engelli Hakları Sözleşmesi ise özellikle kültür, eğlence ve turizmde engellilerin haklarını tanımlamaktadır ve uluslararası nitelikte bir sözleşmedir (Darcy ve Dickson, 2009, s. 36). 2006 yılının Ağustos ayında düzenlenen “Birleşmiş Milletler Engelli İnsan Hakları Toplantısı” ile birlikte engelli insanların hakları ve özgürlüğü onaylanmıştır. Avrupa Birliği Konseyi de 2003 yılını Avrupa Engelliler Yılı olarak ilan etmiştir. Yıl boyunca tüm ülkelerde engellilere karşı ayrımcılıkta farkındalık ve bilinçlendirme kampanyaları yürütülmüştür. Bu yıl, turizm sektörü açısından da çok verimli geçmiştir (ENAT, 2007: s. 9-11). Bunun yanında, Avrupa Komisyonu İşletme Genel Müdürlüğü’ne bağlı Turizm Bölümünün internet sitesinde, engelli turistlere yönelik 18 Avrupa ülkesini kapsayan “seyahat rehberi” yayımlamıştır. Bu seyahat rehberleri engelli turistlerin taleplerini karşılayacak nitelikte bilgileri içermektedir (TYD, 2003).

ABD ve AB ülkelerinde engellilere yönelik olarak çok önemli yasal düzenlemeler yapılmış olmasıyla birlikte bu ülkelerde yaşayan engellilerin sosyal yaşam kalitesinin artırılması yönündeki uygulamalar aralıksız sürdürülmektedir.

2.3.2 Avrupa Ülkelerinde Engelli Turizmine Yönelik Uygulamalar

1 Temmuz 2001 tarihinde Brüksel’de “herkes için turizm” olan Avrupa Turizm Bakanları toplantısı yapılarak özellikle konaklama işletmelerinin erişilebilirliği üzerinde durulmuştur. 2003 yılı Avrupa Ekonomi ve Sosyal Komitesi “herkes için erişilebilir ve sosyal açıdan sürdürülebilir turizm” konusunu kapsayan kararları yayımlamıştır. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi’nin 5 Temmuz 2006 tarihli toplantısında havayolu taşımacılığı altında engelli yolcu hakları ele alınmıştır. Yine 3-4 Aralık 2013 tarihinde Brüksel’de Avrupa Engelliler Günü ve Avrupa Turizm günü nedeni ile konferans yapılarak erişilebilirliğe dikkat çekecek konular ele alınmıştır (Baş,2015)

ENAT(European Network For Accessible Tourism)

2008 yılında Brüksel Ticaret Mahkemesi tarafından “Avrupa Erişilebilir Turizm Ağı” olarak tescil edilen ENAT, erişilebilir turizmin inceleme, teşvik ve uygulamalarında önde olmayı hedefleyen işletmeleri ve kuruluşları destekleyen, kâr amacı gütmeyen uluslararası bir dernektir. Avrupa’da turizmi, herkes için erişilebilir yapmak hedefiyle beraber çalışmayı amaç edinmiştir (ENAT,2013).

ENAT’ın misyonu; Avrupa turizm merkezleri, ürün ve hizmetlerini tüm ziyaretçiler için erişilebilir duruma getirmek ve erişilebilir turizmi dünya genelinde teşvik etmektir.

ENAT'a Tam Üye olan Kuruluşlar ve Ülkeleri (Mayıs 2013) : ENAT'ın tam üyesi olan kuruluşlar: Accessible Portugal-Portekiz, Access Sweden-İsveç, ANLH asbl.-Belçika, COIN Soc., Coop. Sociale Integrata-İtalya, Disability NOW-Yunanistan, ENTER vzw.-Belçika, EWORX S.A.-Yunanistan, Fundacion ONCE-İspanya, IBFT-Infoplattform Barrierefreier Tourismus-Avusturya, Istituto Italiano per il Turismo per Tutti-İtalya, IVOR AMBROSE Technical Services-Yunanistan, Neurological Institute Carlo Besta IRCCS Foundation-İtalya, PREDIF (Plataforma Representativa Estatal de Dicapacitados Fisicos)- İspanya, Red Estable-İspanya, Tourism for All-İngiltere, TURSAB- The Association of Turkish Travel Agencies-Türkiye, V4A-Village for All-İtalya, Work Research Centre-İrlanda. ENAT ulusal koordinatörlüğü bulunan ülkeler: Belçika, İspanya, İsveç, İrlanda, Yunanistan ve Avusturya; iletişim ofisi bulunan ülkeler: Çek Cumhuriyeti, İtalya, Hollanda, Portekiz, Polonya, Türkiye'dir. ENAT'ın Avrupa Dışındaki Temsilcilikleri ise Libya ve Suudi Arabistan (Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi Temsilciliği)'dadır.

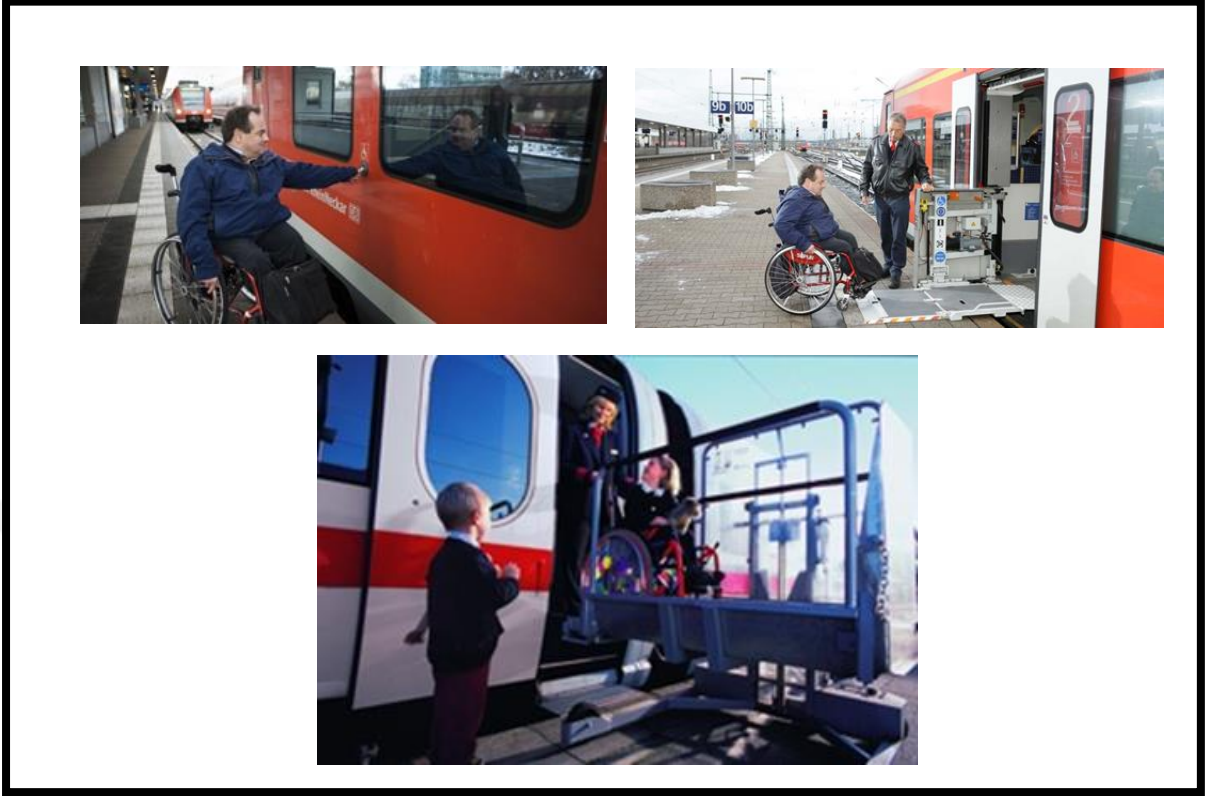
Avrupa ülkeleri son yıllarda engellilere yönelik tatil ve turizm imkanlarının açılması konusunda iyi gelişmeler kaydetmişlerdir. Aşağıda bu ülkelerdeki bazı başarılı uygulamaların örnekleri verilmiştir (Tursab Raporu: Temmuz 2007).

Belçika: Belçika'nın Flemish bölgesindeki turist otoriteleri bağımsız hareket olarak nitelendirilen Mobility International'e üye engelli örgütlerden biri olan Mobility International Flanders ile birlikte çalışmaktadır. Bu işbirliği ile geleneksel turist ofisi broşürlerine engelli sembollerini koymadan önce tesis ve işletmelerin denetimi sağlanmaktadır.

Danimarka: Zealand sahilinde bulunan ve 1958 yılında inşa edilmiş Louisiana Güzel Sanatlar Müzesi eski bir binayı engellilere açılmıştır. Binanın genel görüşüne zarar vermeden, yükselen zeminler ve rampalar ile tekerlekli sandalye kullanıcılarının kullanabileceği asansörler yapılmıştır.

Almanya: Almanya Demiryolları bütün büyük garlarda ve kentin istasyonunda Şekil 2.2' de görüldüğü üzere erişilebilir uygulamalar ile bedensel engellilere yönelik hizmet vermektedir. Otomobil kullanabilen bedensel engelliler için çok ucuza oto temin edebilecekleri bir oto havuzu ile bir veri tabanı sayesinde otomobille tatile çıkmak isteyen engellilere otomobil ihtiyacı sağlanmaktadır.

Şekil 2.2: Almanya demiryolları uygulamaları

Kaynak: www.germany.travel

Ayrıca Almanya 3.yaş dediğimiz yaşlı bireyleri de dikkate alacak düzenlemeler yapmaktadır. Ekonomik gücü olan yaşlı ve engelli vatandaşlarının başka ülkelere yönelmesini önlemek için bu sektöre yönelik bir dizi pilot proje başlatmıştır. Almanya Yaşlı Organizasyonları Birliği (BAGSO),Katolik Kilisesine bağlı Katolik tatil Kurumu (Katolisches Ferienwerk Oberhausen),Yaşlılar Seyahat Klübü(Reiseklub für Senioren),kendi üyelerine refakatçilik hizmeti veren “Der Würmtaler” adlı kuruluş ve FFW-Club yaşlılara ve engellilere tatil yapmak imkanı sunuyor(Jans&Jeebe 2001).

Avusturya : Almanya gibi ve yaşlılara ve engellilere özel olarak hizmet veren “50plush Otels” otel zinciri oluşturarak bu alandaki çalışmalarını her geçen gün artırmaktadır. Turizm sektörü açısından önemli gelir kaynağı olan yaşlı ve engellilerden, Almanya ve Avusturya komşu ülke avantajını kullanarak bu sektördeki pasta dilimini kendi aralarında paylaşmaktadırlar. Avusturya ABD ve İsveç ile karşılaştırıldığında engelliler için cazip bir ülke olmamasına rağmen, bu önemli niş pazarına eğilmesi dolayısıyla elde ettiği kazanç Türkiye ‘nin kazancını aşmaktadır (TUFAN,2010)

Yunanistan: Özellikle Girit ve Rodos' da engellilere açık otel ve pansiyonların açılması tren istasyonlarında bedensel engellilere uygun rampa ve tuvaletler yapılması iyi gelişmeler arasındadır.

İspanya: Tenerife Adası'ndaki The Los Christianos Mary Sol tesisi Şekil 2.3'de görüldüğü gibi, tüm engellilerin kullanımına açık bir tesis olarak inşa edilmiştir. Bu şekilde engelli insanlar ile sağlıklı insanlar eşit koşullarda turizm hizmeti alabilmektedirler. Ayrıca adada Havaalanı transferleri ile kişisel yardım hizmeti de sağlanmaktadır.

Şekil 2.3:İspanya'da engellilere yönelik uygulamalar

Kaynak: www.marysol.org

Tesiste sağlıklı insanlara yönelik tüm aktiviteler engelli müşterilerin de faydalanacağı şekilde düzenlenmiştir. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için özel bir spor salonu otelin hemen yanında erişilebilir mesafededir. Yine su jimnastiği, sutopu gibi havuz aktiviteleri de engellilerin kullanımına uygun hale getirilmiştir. Bahçe etkinliklerinden satranç ve dama oldukça ilgi gördüğü gibi, bowling alanı da engelli bowling sporcularının katılımına uygun hale getirilerek büyük organizasyonlara ev sahipliği yapması sağlanmıştır.

İtalya: İtalya herkes için turizm (Tourism for All=Avrupa çapında yürütülen bir kampanyanın adı) konusunda oldukça ileri bir düzeydedir. İtalya'daki engellilere tam olarak açık tesislerden biri Belluno'daki San Paolo Holiday Centre'dır. Bedensel engelliler için bölgesel kuruluşlar oluşturularak aktif bilgi akışı sağlanmaktadır.

Lüksemburg: Hükümetin ve engelli derneklerinin işbirliği ile ülkede yaşayan veya turist olarak bulunan engellilerin faydalanabileceği Info Handicap Luxemburg adıyla bir enformasyon servisi oluşturulmuştur.

Hollanda: Hollanda engellilere yönelik hizmetler konusundaki çalışmalara önem vermektedir. Royal Dutch Touring Derneği adındaki kurum, tesislerin ve turizm cazibe merkezlerinin denetlenmesinden sorumludur. Dört milyonun üzerinde üyeye sahip ve Hollanda'nın en büyük kar amacı gütmeyen dernek olması özelliğiyle dikkat çekmektedir.

18 Mart 2016 da erişilebilir turizm konusunda önemli bir uluslararası konferans Amsterdam'da gerçekleştirilmiştir. Bu konferansta erişilebilir turizm konusunda bilgi ve araçları geliştirmeyi hedefleyen adı Kentsel Güzergahlar ve Dış Mekanlar için Erişilebilir Turizm ve kısa adı Erişimtur (Accestour) projesi olan bu çalışma ele alınmıştır. 18ay süresi olan bu projenin amacı en iyi erişilebilir turizm uygulamalarını yayarak gerekli desteği almayı sağlamaktır (www.accessibletravelnl.com).

3-4 Aralık 2013 tarihinde Brüksel’de Avrupa engelliler Günü ve Avrupa Turizm günü sebebi ile yapılan konferansta erişilebilir turizme yönelik karara alınan hususlardan bazı hususlar karara bağlanmıştır(BAŞ,2015).

Erişilebilir turizm insani bir haktır.

- a. Engelli bireyler, bebekli ve çocuklu aileler ile üçüncü yaş grubundaki bireyler tüm bireyler ile eşit koşullarda seyahat etme ve dinlenme hakkına sahiptir.
- b. Erişilebilir turizm sektörüne yatırım yapmak Avrupa’daki 80 milyon engelli bireyi kapsayan 140 milyon insana Pazar açmak anlamına gelmektedir.
- c. Engellilere yönelik uygulamalar tüm toplumun faydalanabileceği düzenlemelerdir.
- d. Erişilebilir tasarımlar yaşlı, çocuklu ve bebekli aileler için de kolaylık oluşturmaktadır.
- e. Zihinsel yetersizlik içi yapılan uygulamalar çocuklar için de fayda sağlamaktadır.
- f. 2020 yılına kadar yapılacak seyahat ve rekreasyon harcamalarının %20’sinin engelliler tarafından yapılacağı düşünülürse bu pazarın ne kadar büyük olduğu ortaya çıkmıştır.
- g. Engelli turist ve üçüncü yaş turistlerinin sezon dışı seyahat tercihleri turizmde mevsimselliğin önüne geçecek bir fırsattır.
- h. Erişilebilirlikle ilgili karar alırken sürece engelli bireyler de dahil edilmelidir.
- i. Erişilebilir turizmde personel donanımı ve eğitimi önemlidir.
- j. Seyahat ve konaklama için rezervasyon yapılmadan önce erişilebilirliğe yönelik tam ve doğru bilgi verilmelidir.
- k. Herkesim özel ihtiyaçlarını içeren turizm sektörü bu ihtiyaçlara yönelik gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.

2.3.3 Amerika’da Engelli Turizmi Faaliyetine İlişkin Örnekler

Fiziksel ve davranışsal açıdan engellilere seyahat ve konaklama imkanı sağlamak amacı ile 1976 yılında kar amacı gütmeyen bir organizasyon olarak SATH (Social Accessible Travel and Hospitality) kurulmuştur. Engelli bireyler SATH sayesinde kendi tecrübelerini paylaşıp, kendileriyle ilgili konularda kongrelere katılma imkanı bulmuşlardır (sath.org). 1993 yılında Birleşmiş Milletler 85. Genel Kurul toplantısında engellilere eşit hak ve fırsatlar tanıyan birtakım kesin kurallar benimsenmiştir. Bu kurallar bilgi ve iletişim, erişilebilirlik, medikal bakım, fiziksel çevre adaptasyonu, eğitim, istihdam gibi engelli bireylerin ve ailelerinin sosyal hayata tam olarak entegrasyonunu sağlayacak temel konuları içermektedir (un.org)

ABD’nin, dünyada engellilere yönelik en kapsamlı yasalara sahip ülke olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce, sayısal verilerle de ortaya konmuştur (Küçüköğlü,2000). 1990 da çıkan Engelli Amerikalılar Yasası (ADA: The Americans With Disabilities Act) bu konuda bir dönüm noktası olarak nitelendirilir ve bu yasa, engelli insanların “Serbest Bırakılma Bildirisi” (Emancipation Proclamation) olarak da görülmektedir.

Engellilere yönelik mevzuatın ana çerçevesini belirleyen en önemli düzenleme olan Engelli Amerikalılar Yasası beş bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölüm, işverenlerin yaptığı ayrımcılıklarla ilgilidir. İkinci bölüm, engellilerin kamu hizmetlerini alırken karşılaşılabilecekleri engellerle ilgilidir. Üçüncü bölüm özel ve devlete ait birimlerde engellilere verilen önemden bahsetmektedir. Dördüncü bölüm, işitme ve görme engelli bireylerin haberleşme imkanlarını içermektedir. Beşinci ve son bölümde ise toplumun diğer alanlarında engellilere yönelik ayrımcılıkları ortadan kaldıracak koruyucu uygulamalara yer verilmiştir (ADA, 1990).

Birleşmiş Milletler’ in Ağustos 2006 engelli hakları kongresi Newyork ’ta düzenlenmiştir. Bu kongrede yapılan anlaşma, engelli hakları ve özgürlüğünü teminat altına alan kurallara sahiptir. Anlaşma bu özelliğiyle 21.Yüzyılın en önemli anlaşmalarından biri olmuştur.

2010 yılı ulusal araştırmalarına göre Amerikan nüfusunun yüzde 27’si günlük hayatlarında yaşamsal aktivitelerini kısıtlayacak bir engele sahiptirler. Amerika’da yaşayan engelli yetişkin bireylerin yüzde 46’sının yıllık geliri 30.000\$’dır. Yüzde 61’i ise eğitim seviyesi yüksek okul seviyesindedir. Genellikle yüksek okul mezunu olan

engelli bireyler interneti daha fazla kullanmaktadırlar. Bu nedenle engelli turizmi kapsamında düşünüldüğünde internet yolu ile bireylerin turizm kavramına engelsiz bir şekilde ulaşılabilirliği sağlanmalıdır (Fob, 2011: 2-3).

2008 yılında Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TURSAB) tarafından hazırlanan raporda İngiliz Üniversitesi SURREY tarafından yürütülen Ossate (One-. Stop-Shop Accessible Tourism in Europe-Avrupa'da Erişilebilir Turizm) adlı araştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir (www.tursab.org.tr).

Dünya engelliler gününde yapılan çalıştay sonuçları aşağıdaki gibidir(2005):

- a. Engelli turistlerin pek çoğu seyahatlerini iş için veya boş vakitlerini değerlendirmek için gerçekleştirmektedir,
- b. Birleşmiş Milletler' den seyahat eden engelli turistlerin %85'i Kuzey Amerika'ya, yüzde 44'ü Avrupa'ya, yüzde 31'i Karayipler' e,yüzde 16'sı Asya'ya, yüzde 7'si ise Orta ve Güney Amerika'ya seyahati tercih etmektedir,
- c. Seyahat eden engelli turistlerin yüzde 51'i seyahatten önce internet üzerinden araştırma yapmakta, yüzde 57'si engelli otellerine rezervasyon yaptırmakta ve yüzde 47'si hava alanlarının ulaşılabilir olmasına dikkat etmektedirler. Yüzde 47'si ise gidecekleri destinasyonlarda kendilerine uygun tur ve aktiviteleri tercih etmektedirler,
- d. Hava yolunu tercih eden engelli turistler yüzde 31 (yaklaşık 9,6 milyon kişi), oranıyla (2002- 2005) iki yılda bir iki kez yaptıkları uçak seyahatleri için uçuş başına yaklaşık olarak 349\$ harcama yapmaktadırlar (yıllık olarak toplam 2,9 milyar \$),
- e. Engelli turistler, havaalanındaki mekansal düzenlemeler ile, konaklama tesisine transfer servisi, yol bulma, bagajlarına ulaşma ve havaalanı personelinin yeterince bilinçli yaklaşmaması konularında zorluk yaşamaktadırlar,
- f. Engelli turistlerin yüzde 60'ı oteldeki konaklamaları esnasında ağır açılan kapılardan şikayet etmektedir. Bunu asansöre yakın veya zemin katta uygun oda bulunmaması ve oda ekipmanlarının engellilere yönelik olmayışı ile otel personelinin bilinçsiz yaklaşımları gibi olumsuz durumlar takip etmektedir.

Uluslararası seyahati tercih eden engelli turist sayısı iki milyonun üzerine çıkarken, son iki yılda Birleşmiş Milletler' in dışına, kişi başı 1.600\$'lık harcama yapılmıştır. Sen ve

Mayfield'in (2003: 5-7) araştırmalarına göre Texas'ta bazı plajlar engellilere uygun Şekilde tasarlanmıştır .Bu plajlarda ücretsiz tekerlekli sandalye kullanımı imkanı sağlanmaktadır. Galveston bölgesinde ise engellilere uygun balık avlama yerleri bulunmaktadır. Amerika'da umumi birçok alanda engelli bireylere uygun düzenlemeler mevcuttur. Örneğin Newyork'taki Tenement müzesi yardımcı dinleme ekipmanları, aylık işaret dili tercmanlı turlar, çeşitli sunum hizmetleri vs.. ile engelli turistlerin eserleri dokunarak hissedebilecekleri turlar sunmaktadır(sath.org).

2.3.4 Çeşitli Asya-Pasifik Bölgesi lkelerinde Engelli Turizmi Faaliyetine İlişkin rnekler

Dünyadaki engelli nüfusun yaklaşık 450 milyon kadarı Asya-Pasifik bölgesinde yaşamaktadır (unescap.org). Avusturalya'da 1993 yılında yapılan araştırmalara göre nüfusun yüzde 18'inin, Yeni Zelanda'da 1996 yılında yapılan araştırmalara göre nüfusun yüzde 19,1'i engellidir. Pakistan'da ise 1984-85 yılları arasında yapılan araştırmalara göre ise nüfusun yüzde 4,9'u engellidir. 1991 yılında National Sample Survey Organization (NSSO)'ın 2002 yılında yapmış olduğu araştırmalara göre Hindistan'da nüfusun yüzde 1,9'u engellidir. Yani her 100.000 kişinin 1755 kişisi fiziksel ya da hafif düzeyde zihinsel yetersiz durumdadır .Japonya'da ise engelli sayısı 5.136.500 kişi olarak yaklaşık nüfusun yüzde 4,3' n oluşturmaktadır (dinf.ne.jp). Birleşmiş Milletlerin yapmış olduğu araştırmalara göre ise 2025 yılına kadar Asya-Pasifik bölgesinin toplam nüfusunun yüzde 14' 60 yaş ve üzeri bireylerden oluşacak. (Vignuda, 2001: 2-3). 2009 yılı araştırmalarına göre Avustralya'da 4 milyon engelli birey yaşamaktadır. Bu miktar toplam nüfusun yüzde 18,5 ifade eder. Batı Avusturalya'da 60 yaş ve üzeri bireylerin yüzde 50'si engellidir.2009 yılında 2,6 milyon kişi bu engelli veya yaşlı bireylere yardım olmak amaçlı görevlendirilmiştir (ausstats.abs.gov.au).

Asya-Pasifik lkelerinde engellilerin sahip olması gereken haklarla ilgili çalışmalar yapan Disabled People International (DPI) kuruluşu bulunmaktadır. DPI-AP Disabled People International Asia-Pasific Region organizasyonu Asya-Pasifik bölgesinde engellilere yönelik konferanslar düzenleyip, farklı araştırmalarla raporlar ve istatistikler hazırlamaktadır (dpiap.org).

Ayrıca Disability Rights Promotion International (DPRI) ortak projesi dünyada bulunan engellilere pozitif yönde ayrıcalık içeren çalışmalar yapmaktadır (dpiap.org). Asya-Pasifik bölgesinde engelli hakları konusunda devletle beraber Asya Pasifik Bölgesi Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCAP) bu çalışmalara destek vermektedir (escap.org).

Güney Avusturalya Turist Komisyonu (SATC) 2003-2008 yılları arasında Güney Avustralya'yı engelliler ve engelli turistler konusunda ulaşılabilir olması yönünde çalışmalar yapmıştır. Özel sektörden ve devlete ait kurumlardan 45 organizasyonun katılımıyla 2005 yılı Temmuz ayında sürdürülebilir Turizm İşbirliği Araştırma Merkezi (STRC) çalışmayı yapılarak, Avustralya'nın içinde bulunduğu engelli turizm düzeyinin mevcut durumundan daha farklı düzeydeki araştırmalarla genişletilmesine karar verilmiştir (tourism.wa.gov.au). Özellikle tekerlekli sandalye kullanan engelliler için gereken fiziksel imkânlarla sahip olan Avusturalya pek çok engelli tur ve konaklama imkânına sahiptir (amazingaustralia.com.au).

Yeni Zelanda nüfusunun yüzde 18'i (52 milyon kişi) değişik seviyelerde engelli iken, yüzde 12'si (32,5 milyon kişi) ise ileri seviyede engellidir. Yeni Zelanda Engellilik Stratejisinde (2001) engelli bireylerin aktif hayata katılımındaki problemlerin çözümü ile ilgili kararlar alınmıştır. 2011 (stats.govt.nz).

Access Tourism New Zealand (NZ), Yeni Zelanda'yı turizm pazarında, engelli bireylerin turizm faaliyetleri açısından en iyi şekilde hangi ülke yada bölgelere seyahat edebilecekleri hakkında bilgiler vererek, konuyla ilgili bölgesel turizm kuruluşları ve parlamento üyelerini bilgilendiren resmi bir organizasyondur (accesstourismnz.org.nz).

1998-2005 yılları arasında özellikle 55 yaş ve üzeri bireylerin turizm konusunda Yeni Zelanda'ya seyahat etme tercihleri artmıştır (Rhodda, 2007: 8). Japonya'da Japon Accessible Tourism Center Japonya'yı ziyaret etmek isteyen engelli turistlere uygun konaklama yeri, engelli dostu müzeler, destinasyonlar vs. konusunda danışmanlık yaparak, yardımcı olmaktadır (accessibletourism.org).

2.4 TÜRKİYE’DE ENGELLİ TURİZMİ

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nde ve anayasamızda da tüm bireylerin eşit hak ve özgürlüklere sahip olmaları gerektiği açıkça ifade edilmiştir(www.akdeniz.edu.tr). Buna göre toplumu oluşturan insanlar bireysel haklara eşit şekilde sahip olmalıdırlar. Sosyal imkanlardan faydalanarak kentsel yaşamın gerektirdiği tüm alanları eşit şekilde kullanabilmenin sağlanması, hem sosyal hem de yasal bakımdan gerekliliktir. Yasal düzenlemelerin işlerlik kazanması, yeni bir kentsel imar anlayışının oluşmasına ,ekonomi, istihdam, sağlık, eğitim konusundaki birçok aksaklığın giderilerek, toplumun engellilere karşı bakış açısının değişimini sağlayacaktır. Bu kişileri toplumun önemli bir parçası olarak görmek ve yaşamlarını kolaylaştıracak çözümlerle, fiziksel çevreye ulaşılabilirliklerini sağlamak gerekmektedir (www.akdeniz.edu.tr).

Türkiye’deki tarihsel sürece bakılarak bu bireylere yönelik olarak genel manada olumlu bir tutum ve davranış sergilendiği söylenebilir. Bu bağlamda millete aynı coğrafyada yaşayan bireylere ait örf, adet ve geleneklerin etkisiyle oluşan halk dayanışması sayesinde engellilere verilen hizmetler daha da özel olmaktadır.

2.4.1 Türkiye’de Engellilere ve Engelli Turizmine Yönelik Yasal Düzenlemeler

ABD ve AB ülkelerinde engelli bireyler için sosyal yaşam kalitesinin artırılması yönündeki uygulamalar aralıksız sürdürülmektedir. Türkiye’de ise özellikle AB’ne uyum sürecinde engellilere yönelik yasal mevzuat devamlı güncellenmektedir.

Yapılacak olan her düzenlemenin engelli bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik olumlu katkı sağlaması beklenmektedir (Artar ve Karabacakoğlu, 2003: 51)

Engelli turistlerin beklentilerini karşılayabilecek mevcut turizm olanakları hakkında bilgi sahibi olmaları sosyal hayata katılabilmeleri açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de özellikle son yıllarda engellileri topluma kazandırmak ve karşılaştıkları engelleri ortadan kaldırmaya yönelik olarak hazırlanan yasal düzenlemeler şunlardır:

a. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen, 30 Mart 2007 tarihinde imzaya açılan ve ülkemiz tarafından aynı tarihte 80 ülke ile birlikte imzalanan “Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin, 03/12/2008 tarihli ve 5825 sayılı Kanunla onaylanmasının ardından Türkiye’de ilk defa

engellilere özel bir kanunun TBMM tarafından çıkartılması olması önemli bir adım olmuştur. 5825 sayılı Kanun 18 Aralık 2008 tarihinde 27084 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (www.resmigazete.gov.tr).

Bu yasanın resmi gazetede yayımlanması kazanması yeterli olmayacaktır. Türk toplumunun engellilere yönelik bakış açısının olumlu yönde değişerek bilinçlenmesi engelli turizmi için gerekli altyapının oluşturulması ve yasanın gerçek anlamda işlerlik kazanması yönünde etkili olacaktır (Zengin ve Eryılmaz, 2013).

b. 5378 sayılı Özürlüler Kanunu

Bu kanunun amacı, engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını sağlayarak, toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması yönünde gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır. Engellilere yönelik düzenlemenin temeli niteliğinde olan 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun, 1 Temmuz 2005’de TBMM’ de kabul edilmiş ve 7/7/2005 tarih 25868 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (www.resmigazete.gov.tr).

12 Temmuz 2013 tarihli 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik yapılması hakkındaki kanun ile toplu taşımada (deniz, kara ve demiryolları) engel oranı ve yaşa yönelik düzenlemeler getirilmiştir.

c. 2007-2013 Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı

- i. Engellilere yönelik işgücünde fırsat eşitliği
- ii. Ekonomik ve sosyal hayatta fiziki şartların iyileştirilerek erişim kolaylığı sağlanması
- iii. İstihdam garantisi
- iv. Kültür ve sağlık hizmetlerinin artırılmasına yönelik kararlar alınmıştır.

d. Ulaşılabilirlik Stratejisi Eylem Planı (2010-2011)

Erişilebilirliğin çevresel etmenler nedeniyle engele dönüşmesini önlemek amacıyla oluşturulan planın eylem kapsamında çevredeki eksiklikler açık alanlarda, toplu taşımada ve kapalı alanlar başlığı altında tespit edilerek TS 9111 ve TS 12576 standartlarıyla mecburiyet getirilmesini sağlamaktadır. Toplumun

sosyal ve kültürel anlamda bilinçlendirilmesi yönünde teknik personellerin donanımının sağlanarak erişilebilirlik uygulamaların nitelik ve sayılarının artırılmasını içermektedir.

- e. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 06.07.2000 tarihli ve 24101 sayılı Turizm Tesisleri Yönetmeliği, konaklama işletmelerinin bedensel engelliler için düzenlemeler yapmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir (www.kultur.gov.tr)
- f. Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik 1982 tarih 2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasası uyarınca hazırlanarak 21.06.2005 tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin "Asli Konaklama Tesislerinin Genel Nitelikleri " başlıklı 18. maddesinin "c" bendinde bedensel engelli bireylere yönelik fiziki düzenlemeler detaylandırılmıştır. (www.kultur.gov.tr)
- g. Kamu Binaları, Kamuya Açık Alanlar ve Toplu Taşıma Araçlarının Özürlülerin Kullanımına Uygun Duruma Getirilmesi ile İlgili 2006/18 Sayılı Başbakanlık Genelgesi,

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Oteller İçin Sınıflandırma Formu'nda Engelli Düzenlemeleri, Diğer Yasal Düzenlemeler; Türk Standartları (TS) 9111-2011 Kasım, Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları,

- a. TS 12460-Nisan 1998,Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri- Bölüm 5: Özürlü ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları,
- b. TS 12574-Nisan 1999,Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri- Bölüm 10: İstasyon İçi İşaret ve Grafik Tasarım Kuralları,
- c. TS 12575-Nisan 1999,Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri- Bölüm 14: İstasyon Platformu Oturma Elemanları,
- d. TS 12576-Nisan 1999, Şehir İçi Yollar-Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemenin Tasarım Kuralları yer almaktadır.

Turistik destinasyon ve işletmelerin Türk Standartları Enstitüsü (TSE) standartlarına uymaları engelliler açısından alt ve üst yapısının erişilebilir olmasını sağlayacaktır. Yukarıdaki yasal düzenlemeler kapsamında Türkiye için "Engelli Turizmi" farkındalığı yeni ortaya çıkan bir kavramdır. Engellilerin hakları olmasına rağmen sosyal yaşama

yeterli ölçüde katılamamaları turizm aktivitelerinden yararlanmalarını de engellemiştir. Fakat son yıllarda yasal düzenlemelerin bir uzantısı olarak Türkiye’de engelli turizmi gelişme göstermektedir (Zengin ve Eryılmaz, 2013).

2.4.2 Turizm İşletmelerinde Engellilere Yönelik Uygulamalar

Turizm, insanların devamlı ikamet ettikleri, çalışarak günlük ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahat ve geçici süreli konaklama esnasındaki hizmetleri turizm işletmelerinden alınmasıyla ortaya çıkan olay ve ilişkiler bütünüdür(Kozak vd. 2000). Turizmin tanımından anlaşıldığı üzere, birey engelli olsun yada olmasın, turizm hizmetlerinden en iyi şekilde faydalanmayı isteyecektir. Engelli bireylerin, diğer bireylerden farklı beklenti ve ihtiyaçları olduğu düşünülürse, turizm işletmelerinden rahatlıkla faydalanabilecek düzenlemeler yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Engellilere yönelik turizm işletmelerinde yapılabilecek düzenlemeler, farklı başlıklar ile gruplandırılabilir. Bunlar konaklama işletmeleri, seyahat işletmeleri, yeme-içme işletmeleri, eğlence-dinlenme işletmeleri ve alışveriş işletmeleri şeklinde temel başlıklar altında toplanabilir.

2.4.3 Konaklama İşletmelerindeki Uygulamalar

Sürekli yaşadığı yerden geçici olarak ayrılan kişinin en çok ihtiyaç duyacağı unsurlardan biri konaklamadır. Dolayısıyla bir yerin ziyaret için tercih edilmesi, o yerdeki konaklama fırsatlarıyla doğrudan ilgilidir (Akat 2008: 85).Kişilerin geceleme ihtiyacını, farklı yerlerde karşılayacak hizmeti veren yapılar konaklama işletmeleridir (Akat 2008: 85).Engelli bireyler de, herkes gibi öncelikle konaklama ihtiyaçlarını karşılama durumunu değerlendireceklerdir. Bu yüzden, otellerde oda sayılarının yüzde 5’inin veya en az 2 odanın engelli kullanıcılarına göre düzenlenmiş olması gerekmektedir (ASAGEM ve ÖZİDA 2007c: 54). Otel girişleri, giriş güzergahı ve park yerleri engellilerin en çok güçlük yaşanabileceği yerlerdir. Bu güçlükler, tamamen olmasa da, kısmen yapılacak bazı düzenlemeler sayesinde en aza indirilebilir. Engelli birey aracını güvenli bir şekilde park ettikten sonra otel girişine kadar mesafesi uzamayan ve üzerinde bank, çiçeklik gibi yapıların engel oluşturmayacak şekilde düzenlendiği bir giriş güzergahı ile tesislere ulaşılabilir. Tesis girişinden sonra da karşılaşılabilecek resepsiyon alanı ve diğer umumi kullanım alanlarında engellilerin rahatça

erişilebileceği imkanlar sağlanmalıdır. Tablo 2.3’de açık alanlarda engel durumuna göre fiziki düzenlemeler görülmektedir.

Tablo 2.3:Tesislerdeki Açık Alanlarda Genel Kullanıma Yönelik Uygulamalar

	BEDENSEL ENGELLİLER	GÖRME ENGELLİLER	İŞİTME ENGELLİLER
Bina Girişleri	Merdivene alternatif giriş rampası olmalıdır. Merdivenli girişlerde engellilerin erişebileceği yükseklikte bir zil bulunmalıdır	Bina girişine klavuz çizgilerle belirlenmiş bir hat üzerinden ulaşılmalıdır.	
Park Yerleri	Tesis girişine yakın mesafede, 1 işaret levhaları ile belirlenmiş alanlar olmalıdır. Araca erişimi engelleyecek herhangi bir fiziksel bariyer olmamalıdır.	Otopark çıkışları kontrollü ve uyarıcı işaretle belirlenmiş olmalıdır.	Arkadan gelen araç tehlikesinden dolayı, trafiğin tesis içinde yoğun olmamasına dikkat edilmelidir.
Giriş güzergahı	Tesise giriş kaldırımları üzerinde hareketi engelleyecek kent mobilyaları bulunmamalıdır. Çakıl veya gevşek parke taşlı döşemeler tüm konuklar için olduğu gibi engelliler için de ciddi tehlike oluşturmaktadır.		
Merdivenler	İki basamaktan fazla olan merdivenler için trabzan kullanılmalıdır.	Merdivenlere ulaşım klavuz çizgilerle sağlanmalıdır. Kısmi görüşe sahip olanlar için, hissedilebilir yüzey ve etrafında zıt renklerle fark edilir renk tonlarının kullanılması uygun olacaktır.	

Kapılar	Çoğunlukla giriş kapılarında tercih edilen döner sistem, engelliler için manevra alanını kısıtladığından dolayı ayrı bir düzayak girişi verilmelidir.	
----------------	---	--

Plajlarla ilgili engelli bireyler için “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik” de tam anlamıyla kesin bir hüküm olmamasına rağmen (Resmi Gazete, 2005), Taraklı ilçesinin de üye olduğu ENAT (Avrupa Engelsiz Turizm Ağı), engelsiz işletme sınıflandırma formu yayınlamıştır (www.gazi.edu.tr). Buna göre belirtilen kriterler arasında (Tourism for all , 2014a);

- a. Tesisin bulunduğu bölgede ve yakın çevresinde, kamuya açık alanların(yol, kaldırım, park, kamu binaları) engellilerin kullanımına uygun duruma getirilmiş olması,
- b. Tesisin bulunduğu bölgede-şehirden tarihi ve turistik çekim noktalarında(şehir merkezi, tarihi yerler, doğal güzellikler, plaj gibi) engellilere yönelik düzenlemelerin yeterli hale getirilmesi,
- c. Resort tesislerin plaja mesafesi (özel plajı olan tesisler (3 puan) , plaja en fazla 250 metre mesafede olan tesisler (1 puan)
- d. Tesisin bulunduğu bölgede yerel yönetimin engellilere yönelik gerekli önemi göstererek, hizmet ve fiziksel düzenlemelerle bunu hissettirmesi, “engelsiz turizmin” bilincinde olması (1-10 puan)
- e. Tesisin bulunduğu bölgede, esnafın, yöre halkının engelsiz turizmin bilincinde olması (1-10 puan)
- f. Engelli kullanımına uygun şezlong düzenlemesi (3 puan)
- g. Engellilerin denize girmesi için özel düzenek bulunması (10 puan)

Bunları dışında, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tesislerin sınıflandırılmasında kullanılan sınıflandırma formunda bedensel engellilerle ilgili düzenlemeler ve bunların puan karşılıkları aşağıda verilmiştir (www.kultur.gov.tr). Tesislere yıldız verilirken bu formda elde ettikleri puanlara göre sınıflandırılmaktadır. Buna göre tesislere yönelik olarak Tablo 2.4’te engelliler için talep edilen düzenlemelerin hangi maddelerde ve hangi konularda istendiği belirtilmiştir. Buna göre ;

Madde 120: Bedensel engelliler için merdivenle çıkılan en az üç üniteye yapılan düzenleme, (Lokanta, oturma salonu, gece kulübü, yüzme havuzu, otopark v.b.) 4 puan olarak belirlenmiştir.

Tablo 2.4: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca Oteller İçin Sınıflandırma Formunda Engelli Düzenlemeleri

MADDE NO	DÜZENLEME KONUSU
Madde 4	Tesis Girişi
Madde 8	Tesis Bahçesi
Madde 26	Asansörler
Madde 57	Yatak Odaları
Madde 73	Oda Banyoları
Madde 120	Merdivenle Çıkılan Üniteler
Madde 136	Lavabo ve Tuvaletler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı,2014

Tablo 2.5’de ise kapalı alanlarda engel durumuna göre fiziki düzenlemeler görülmektedir.

Tablo 2.5:Tesislerdeki Kapalı Alanlarda Genel Kullanıma Yönelik Uygulamalar

	BEDENSEL ENGELLİLER	GÖRME ENGELLİLER	İŞİTME ENGELLİLER
Koridorlar	Tekerlekli sandalye geçişini engellemeyecek tasarımlar olmalıdır.	Koridor boyunca tutunma barları olmalıdır.	
Asansörler	Asansörün boyutları tekerlekli sandalye giriş çıkışına uygun, kat ve acil butonunun ulaşılabilir olması gerekmektedir.	Kontrol ve kat butonları Braille kabartma ve oyma şeklinde olmalıdır. Asansör girişleri renk kontrastıyla ayrılmalıdır.	Sesli anons sistemleri olmalıdır.
Restaurant cafe barlar	Masa ve sandalyelerin engelli konuklara uygun ve taşınabilir olması gerekmektedir.	Menülerde görme engelli alfabeler kullanılabilir. Alfabeyi bilmeyenler için büyük ve kalın harfler kullanılmalıdır.	Bu kişilerle yüz yüze ve normal bir tonda konuşmalıdır.
Resepsiyon Hizmeti	Farklı türden oturma imkânları ile konuklarla diyalog kurulabilir. Uzun tüylü halılar tekerlekli sandalye kullanıcıları için problem olmaktadır.	Güçlü bir aydınlatma görme zorluğu çeken konuklar için kolaylaştırıcı olacaktır.	Bu alanlarda işaret dili bilen yada ağız okumaya uygun konuşan bir personel olmalıdır.

<p style="text-align: center;">Telefon, bilgisayar kullanımı</p>	<p>Genel telefonun ve bilgisayarın tekerlekli sandalye kullanıcılarının erişebileceği yükseklikte olması sağlanmalıdır.</p>	<p>Gerekli yerlerde Braille alfabesi kullanılmalıdır. Görme bozukluğu olanlar için, telefonların numara törleri büyük karakterli ve koyu renkli olmalıdır.</p>	<p>İşitme cihazı kullananlar için inductive coupler'li (Ahizeye konulan bir cihaz) yada ses yükseltici cihazlı (amplifikatör) telefonlar kullanılabilir. Text telefonlar ile yazılı olarak haberleşilebilir</p>
<p style="text-align: center;">Tuvalet-Banyo</p>	<p>Tekerlekli sandalyeliler için tasarlanmış engelli tuvaletleri bulunmalıdır.</p>	<p>Tuvaletlere ulaşılabilirlik için yine renk ayrımı ve tutunma barları kullanılmalıdır.</p>	<p>Acil durumlarda çağrı ve uyarı butonlarına kolaylıkla ulaşılabilir.</p>
<p style="text-align: center;">Yatak Odaları</p>	<p>Zemin kattaki odalar en idealidir. Kapı ve yatak kenarları manevraya uygun ölçüde olmalıdır. Dolaplar, raf ve bölmeler erişilebilir bir seviyede olmalıdır.</p>	<p>Oda girişinde hissedilebilir türden bir döşeme olmalıdır. Eşik engeli olmamalıdır yada 15 mm yi geçmemelidir.</p>	<p>Ekstra güçlü sesli alarm zili, görsel veya titreşimli alarm cihazları ve duman dedektörleri kullanılmalıdır.</p>

2.4.4 Seyahat İşletmelerindeki Uygulamalar

Turistik mal ve hizmet sunan kuruluşlar ile turizm faaliyetine katılan turistler arasında ilişki kurulmasına yardımcı olan, bazı turistik ürün ve hizmetlerin uygun şekilde dağıtılmasında rol oynayan işletmeler seyahat acentaları olarak bilinmektedir (Akat 2008: 88). Engelsiz bir turizmin gerçekleşmesinde öncelikle engelsiz bir seyahatin gerçekleşmesi gerektiği düşünülürse, seyahat işletmelerinin yapacağı düzenlemelerin

önemi görülmektedir. Engelli bireylerin ihtiyaç ve beklentileri dikkate alındığında, insanlara engelsiz bir seyahat sağlayabilmek üzere seyahat işletmelerinin yapması gereken bazı düzenleme ve uygulamalar bu çerçevede gerçekleştirilebilir (Artar ve Karabacakoğlu 2003b: 13 Aktaran TÜRSAB Raporu)

- a. Seyahat işletmeleri hizmet verdikleri alanlarda, engelli bireylerin hareketlerini kolaylaştıracak düzenlemeleri gerçekleştirmelidir.
- b. Turizmde kullanılan tanıtım amaçlı broşür, web sitesi vs. araçlarında engelli bireylerin yararlanabileceği hizmet ve olanaklar kolaylıkla anlaşılabilir şekilde açık ve net sembollerle belirtilmelidir.
- c. Engelli bireylerin gidecekleri yerlerde bulunan hizmetler listelenerek, engellilerin ihtiyaç duyabileceği hizmet ve araçların durumu hakkında bilgi verilmelidir.

Seyahat işletmesinde rezervasyon yapan personelin engelli bireylere olan yaklaşımı herkese olan yaklaşımla aynı düzeyde olmalıdır.

2.4.5 Yiyecek İçecek İşletmelerindeki Uygulamalar

Engelli bireylerin gerek konaklama işletmesi içinde, gerek ise bağımsız hizmet veren yeme içme işletmelerinden, kolaylıkla yararlanabilmesi için bazı özel düzenlemelerin yapılması gerekebilir. Bunun mümkün olabilmesi için de öncelikle konaklama işletmelerinde engelli insanların kullanımına uygun olarak kafeterya, restoran, barların dizayn edilmesi gerekmektedir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarına yönelik, uygun mesafe aralıklarına sahip ve sabit sandalyeli olmayan bir yapıda masa düzeninin yanında görme engellilere yönelik olarak da büyük ve kalın harfler yada Braille alfabesi kullanılan menülerin bulunması engelli bireyin erişimini kolaylaştırmaktadır (Artar ve Karabacakoğlu 2003b: 11).

2.4.6 Eğlence-Dinlenme İşletmelerindeki Uygulamalar

Eğlence-dinlenme işletmeleri, kişinin boş zamanını değerlendirmek veya eğlence-dinlenme gibi rahatlama ihtiyaçlarını karşılamak üzere katılım sağladığı etkinlikleri sunan işletmelerdir. (Akat 2008: 90). Bu açıdan engelli bireylerin eğlenme-dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri alanlara ve parklara, engelsiz erişimlerinin sağlanması önemlidir.

Engelsiz bir erişim için, öncelikle park gibi rekreasyon faaliyetlerinin yoğun gerçekleştirildiği alanların, yollara, yaya yollarına ve bisiklet yollarına yakın konumlandırılması kolaylıkla algılanması açısından doğru bir yaklaşımdır. Kullanımda olan işletmelerin gereken düzenlemeleri standartlar çerçevesinde yeniden uygulama yoluna gitmesi, yeni kurulacak işletmelerin de standartları dikkate alarak yeni tasarım ve uygulama yapması engelsiz bir kullanımın önünü açacaktır (Tozlu 2012: 48).

Özellikle kaldırımların üzerinde olmak üzere hareket alanında bulunan direkler, çöp kutuları, trafik levhaları, çiçekliklerin kaldırılması ve taşıtların bu alanlara park etmesinin önlenmesi engelli bireylerin engelsiz bir ortama sahip olmasını sağlayacaktır.

Görme engellilerin daha güvenli şekilde hareket etmesini sağlamak amacıyla, kaldırımlarda ve park gibi alanlarda, hissedilebilir yönlendiriciler ile zıt renklerin kullanıldığı düzenlemeler yapılmalıdır.

Zihinsel engelliler için ise basit işaretlemeler ve yönlendirici-bilgilendirici donanımların sağlanmasına yönelik tasarım ve uygulamalar gerçekleştirilmelidir.

Engelli bireylerin buldukları yeri algılaması ve gidecekleri yönü saptamasında kolaylık sağlamak amacıyla, yazılı bilgilendirmelerin yalın bir dilde hazırlanması ve büyük puntolar ile belirtilmesi gerekmektedir.

3. CİTTASLOW (Yavaş Şehir) OLGUSU İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER

Hızlı yemek zincirine bir tepki olarak ortaya çıkan yavaş yemek (slow food) kavramı sakin şehir (cittaslow) kavramının temellerini atmıştır. Sakin şehir kavramı; İtalyanca şehir (citta) ve İngilizce yavaş (slow) kelimelerinin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. 1999 yılında İtalya'nın Chianti bölgesinin, Greve Belediye Başkanı Paolo Saturnini'nin gayretleriyle toplanan dört İtalyan kentinin Bra (Francesca Guida), Orvieto (Stefano Cimicchi) ve Positano (Domenico Marrone) belediye başkanları ile Slow Food hareketinin kurucusu Carlo Petrini'nin de desteği ile bazı Avrupa kentleri ve belediyelerde yaşamın hızlı ritmini düşürecek Slow Food hareketini kentsel boyuta taşıyacak Sakin Şehir Birliğini kurmuşlardır.(Radstrom, 2011: 91).

Uluslararası Cittaslow Birliği'nin kuralları çerçevesinde "cittaslow" kelimesinin başka dillere çevrilmeden kullanılması gerekmektedir. Sakin kent (İnsel, 2011), sakin şehir (Eker, 2006; Mutdoğan, 2010; Sırım, 2012), yavaş şehir (Erten, 2009; Günerhan vd., 2010; Keskin, 2010; Sezgin ve Ünüvar, 2011; Yurtseven vd., 2010; Özkan, 2011; Kavas ve Kavas, 2012; Çerçi, 2013), aheste şehir (Gürbüz, 2011), yavaş kent (Polat, 2011), dingin şehir (KUDAKA, 2013) gibi karşılıklarla tercüme edilip kullanılmaktadır. Citta İtalyanca, Slow ise İngilizce bir terim olduğu için bu iki terimin birleşmesiyle oluşan yeni kelime tamamen destinasyon özelliğini yansıtan yeni bir terim haline almıştır.

Alanyazında çoğunlukla yavaş şehir ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Fakat Türkçe' de yavaş kelimesinin hızlı gelişmeye açık bu çerçevede olumsuz bir algıya sebebiyet verme ihtimalinin olması, ayrıca Türkiye'deki Cittaslow olan şehirlerde ve Cittaslow Türkiye resmi sayfasında sakin şehir ifadesi kullanılması nedenleriyle, bu çalışmada Cittaslow kavramı "sakin şehir" olarak kullanılacaktır (www.cittaslowturkiye.org).

Cittaslow Türkiye "Yaşamın Kolay Olduğu Kentlerin Uluslararası Ağı" başlığını (International Network of Cities where living Easy) İngilizcesinden aynen tercüme ederek pazarlama ve tanıtım açısından doğru olmayan bir tercih yapmıştır. Almanya ise bu "Internationale Vereinigung der lebenswerten Städte" sloganı (Yaşamaya Değer Kentlerin Uluslararası Birliği) şeklinde kullanmayı uygun bulmuştur. Böyle bir slogan Cittaslow'un hareket noktası olan "yerli halkın yaşam kalitesini" artırma amacıyla daha çok örtüşmektedir. Burada dildeki anlam özgünlüğü korunmuştur (Ergüven, 2011: 205).

3.1 CİTTASLOW ŞEHİR HAREKETİ ve TARİHSEL SÜRECİ

25 ülkede 166 üyeye sahip sakin şehir ağı ile, küreselleşmenin şehirlerin dokusu, yerel halkın yaşam tarzı ve kültürel özelliklerin kaybolmasını engellemek için yavaş yemek hareketinden meydana gelmiş bir “Kentler Birliği” projesidir. Küreselleşmenin yarattığı homojen ve standart mekanlardan biri olmak yerine, yerel kimliği ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde farkındalığıyla yer almak isteyen kasaba ve şehirlerin katıldığı bir birliktir. Sakin şehir felsefesi, şehirlerin hangi alanlarda önemli ve özel oldukları bilinciyle, bu özelliklerini korumaya yönelik strateji geliştirmeleridir. Bu şehirlerin özelliği, şehrin dokusu, rengi, müziği ve hikayesinin uyumu içinde olduğu yaşama hem şehir sakinleri hem de şehri ziyaret edenlerin zevk alabilecekleri bir hızda eşlik etmeleridir.

“Yavaş Şehir” oluşumunun, “Yavaş Yemek” hareketinden çok etkilendiğini söylemek mümkündür(Susan Radstrom, “An Urban Identity Movement Rooted in the Sustainable of Place: A Case Study of Slowes Cities and Their Application in Rural Matinoba”, Master of City Planning,University of Manitoba, Department of City Planning, 2005, s.90-113.)İki hareketin amaçları birbirinden farklı olsa da, birbirini tamamlayan özelliklere sahiptir. Her iki oluşumda yerel ve geleneksel kültürü korumayı öncelleyerek, yaşamın konforlu, rahat ve keyif içerisinde geçirilmesini öngörmektedir (Paul L. Knox, “Creating Ordinary Places: Slow Cities iz a Fast World”, Journal of Urban Desing, Vol:10, No:1, 2005, ss.1-11). Sahip olunan daha az trafik ve insan yoğunluğu nedeniyle bu şehirler, tüm dünyada hızlıca yayılan “homojenize dünya” projesine karşı tavırdadırlar.(Doğutürk, 2010: 4).

1999 yılındaki uygulama ile Avrupa ülkelerinde kırktan fazla şehir ve kasaba, “Sakin Şehir” sertifikasını almaya hak kazanmıştır. Üyelerin çoğunluğu, İtalya’da (özellikle Tuscany ve Umbaria bölgelerinde) bulunmaktadır. Bununla beraber, Almanya (Waldkirch, Hersbruck ve Überlingen), Norveç (Levanger ve Sokndal) ve İngiltere (Diss ve Aylsham), yavaş şehir sertifikasına sahip diğer ülkeler arasında yer almaktadır (H. Mayerve P. L. Knox, ss.321-334).

Nüfusun 50.000 rakamını geçmediği yerleşimlerin, aslında kolay ve keyifli yaşam için ideal büyüklük olduğunu savunan sakin şehir kaynağının Orta Çağ dönemi İtalya şehirlerine dayandığı söylenebilir. Bu kentlerde, dış dünyadan kendini izole ederek

koruma, kendi kendine yetme, herhangi bir taşıt kullanmadan yerleşim yeri içerisinde her noktaya kolaylıkla ulaşabilme ve şehir merkezinde bir araya gelerek buluşma söz konusudur.

Cittaslow, yerel bir kalkınma modeli olarak, Türkiye’de kentlerin geleneklerini güvence altına alabilmelerine imkan sağlamakta ve yerel yönetimler için bir yol haritası oluşturmaktadır. Bu yol haritası, kentin sürdürülebilir şehir olma özelliğini taşımaktadır. Tarihsel zenginliklerine ,kültürüne, lezzetlerine sahip çıkarak aynı anda en büyük değeri olduğu inancıyla doğasını koruyarak, bilim ve sanatın öncülüğünde ilerlemektedir.

3.1.1 Cittaslow Şehir Kriterleri

Sakin şehirler, kendi toplumunun yaşam kalitesini arttırmayı tercih etmiş şehirlerdir. 1999 yılında, Paolo Saturnini önderliğinde toplanan dört belediye başkanı, görüşmeler yaparak bir dizi kriter belirlemişlerdir. Bunlar daha az kirli fiziksel çevrelerde çalışmayı, yerel estetik gelenekleri, yerel el işlerini, yerel mutfağı koruyarak daha sakin yaşamayı içermekteydi (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 128).

İlk toplantıda bir sakin şehirde bulunması gereken ana özellikler belirlenmiştir. Bunların başında daha sakin ve daha az kirli fiziksel çevrelerin oluşturulması, yerel estetik gelenek ve kültüre yönelik el sanatlarının ve yerel mutfağın korunması bulunmaktadır. Ayrıca daha sağlıklı çevreler oluşturmak, şehir sakinlerine daha iyi yaşam ortamları sunabilmek adına yönetsel çözümler bulmak için birbirlerinin deneyimlerini paylaşmayı, bu yönde alınan kararları uygulamada teknolojiyi en üst düzeyde kullanabilmeyi karara bağlamışlardır (Sezgin ve Ünüvar, 2011: 128).

Bu fikirler sonucunda 59 maddelik bir listenin oluşmuştur. Bu çerçevede, bir şehrin sakin şehir olarak nitelendirilmesi için aşağıda belirtilen kriterleri sağlaması gerekmektedir (Miele, 2008; Yurtseven vd., 2010; www.cittaslow.net).

- a. Çevre Politikaları
- b. Altyapı Politikaları
- c. Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları
- d. Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkarlara Yönelik Politikalar
- e. Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim Politikaları
- f. Sosyal Uyum Politikaları
- g. Ortaklık Politikaları

Çevre Politikaları; hava ve su temizliği, su kullanım oranları, kentsel katı atıkların ayrıştırılması ve değerlendirilmesi, atık su arıtma tesisleri, enerji tasarrufu ve yenilebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi, görsel kirliliğin ve trafik gürültüsünün azaltılması, biyo çeşitliliğin korunması gibi alt kriterleri barındırmaktadır. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınmanın gerekliliği için çevrenin korunmasında önemli rol oynayan çevre politikasına yönelik kriterlerin aynı zamanda sakin şehir olabilmek için gerekli kriterler olduğu vurgulanabilir (cittaslowturkiye.org).

Evcil'in (2014, s.62.) katkı sağladığı ve 11. Ülke olarak anılabilecek çevreye duyarlı tasarımı "Tasarım, mümkün olduğunca yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak, doğal kaynakları korumayı ve sürdürmeyi ve sosyal eşitliği sağlamayı amaçlamalıdır." şeklinde tanımlamıştır.

Altyapı Politikaları; Kamu binalarına bağlantılı bisiklet yolları, mevcut bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması, metro ve otobüs durakları gibi aktarma merkezlerinde bisiklet park yerleri ile bisiklet ulaşımının bu ulaşım çeşitlerine entegrasyonu, özel taşıt kullanımına alternatif olarak eko ulaşımın geliştirilmesi, engellilere yönelik mimari engellerin olmadığı tasarımları, sağlık hizmetlerine onaylanmış ulaşılabilirlik, kent merkezlerinde ticaret ve mal dağıtımın sürdürülebilir yürütülebilmesi alt başlıklarını içermektedir. Bu bağlamda alt yapı kriterleri, kent içi alanlarının verimli olarak kullanılacak şekilde düzenlenmesi, yeniden değerlendirilmesi ve kullanım direncinin artırılması noktalarında dikkat çekmektedir (cittaslowturkiye.org).

Kentsel Yaşam Kalitesine Yönelik Politikalar; Kent dinamikleri için planlama, kente ait değerlerin ortaya çıkarılarak iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılması yönünde programlar, verimli bitkiler ve meyve ağaçları kullanılarak sosyal yeşil alanların iyileştirilmesi ve/veya oluşturulması, kentsel yaşam kalitesinin artırılması, vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin kullanımında bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanılması, Sürdürülebilir mimari için hizmet birimi oluşturulması, kentin internet ağına sahip olması, kirleticilerin takip edilmesi ve azaltılması, sosyal altyapıyı geliştirme, kamusal sürdürülebilir kentsel planlamanın teşvik edilmesi, yerel ürünlerin ticarileşmesi için alanların yaratılması, atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması ile doğal/yerel alışveriş merkezlerinin

planlanması şeklinde alt başlıkları kapsamaktadır. Kriterler çerçevesinde, Kentsel Yaşam Kalitesi başlığı, Sakin şehir felsefesinin temel dinamiklerini oluşturmaktadır (cittaslowturkiye.org).

Tarımsal, Turistik ve Esnaflara Yönelik Politikalar; Kırsal bölgede yaşayanların yerel hizmetini arttırarak kırsal bölgelerin değerinin artırılması, el yapımı, etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması, geleneksel iş zanaatların değerinin arttırılması, kamuya ait restoranlarda (okul kantinleri, aş evleri vb) yerel, mümkünse organik ürünlerin kullanılması, yemek sektöründe lezzet eğitimlerinin verilerek yerel ürünlerin kullanılmasına teşvik edilmesi, geleneksel kültürel etkinlikleri koruyacak şekilde otel kapasitelerin arttırılması, Agroekolojinin (Sürdürülebilir tarım bilimi) geliştirilmesi, tarımda GDO kullanımının yasaklanması, önceden tarım için kullanılmış alanların kullanımıyla ilgili imar planları için yeni fikirlerin oluşması şeklinde sıralanabilir. Bir yerel kalkınma modeli olarak Cittaslow' un, kentin bütün öğeleriyle ayağa kaldırılması için aktif projelerin hazırlanmasına yönelik çalışma başlıklarını içermektedir (cittaslowturkiye.org).

Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim Politikaları; İyi karşılama, esnafın ve seyahat acentalarının farkındalıklarını arttırmak, hızlı trafiğin olmadığı yavaş güzergahların mevcut olması, önemli yönetsel kararlarda herkesin fikrine saygı duyulması, eğitimciler, yöneticiler ve çalışanların ve yöre halkına Cittaslow temaları ve Cittaslow' un anlamı hakkında sistematik ve kalıcı eğitim verilmesi. Cittaslow üzerine yerel yönetim ile çalışan derneklerin etkileşimi ve Cittaslow kampanyalarının desteklenmesi gibi politikaları içermektedir. Cittaslow felsefesi için "Farkındalık" kavramı kilit bir noktadadır (cittaslowturkiye.org).

Sosyal Uyum Politikaları; Farklı etnik kültüre sahip insanların uyumu, dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılığın önlenerek engelli kişilerin entegrasyonunun sağlanması, çocuk bakımının desteklenmesi, genç neslin iş sahibi olabilmesi, toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşların varlığı, politikaya katılım, belediyenin kamu konut yatırımı başlıkları altında şekillenmektedir. Kriterler göz önünde bulundurulduğunda,

sakin kentin kendi içerisinde farklı ögelere yönelik birleştirici ve bütünleştirici birtakım etkenleri hayata geçirmesi öngörülmüştür (cittaslowturkiye.org).

Ortaklık Politikaları; Slowfood (yavaş yemek) aktiviteleri ve kampanyaları için destekleyerek doğal ve geleneksel yiyecekleri tanıtacak şekilde eşleştirme projelerine katkı sağlamak ve gelişmekte olan ülkelerde Cittaslow ve Slowfood felsefelerinin yayılmasını sağlamayı amaçlamıştır. Bu şekilde gelişmeyi sağlayacak yönde bir işbirliği ile bu alanda etkin bir yerel belediyeçilik anlayışı getirilebilir (cittaslowturkiye.org).

3.2 CİTTASLOW (SAKİN ŞEHİR) MARKASINA SAHİP ŞEHİRLERİN TURİZME YÖNELİK POLİTİKALARI

Hayatın her boyutunda kaliteyi temsil eden bir marka olan Cittaslow sadece turistik bir ürün olmak hedefiyle tasarlanmamıştır. Cittaslow markasına sahip şehirlerde, turizm pazarlama stratejileri, sürdürülebilir kalkınma politikalarına entegre olmak zorundadır. Bu şehirler; nitelik, yavaşlık, eğitim, sürdürülebilirlik, yerele has kimlik temalarının doğru ifade edilmesinden dolayı, endüstriyel platformda standardize edilmiş rekabetçi turizm pazarında diğer şehirlere göre avantajlı olarak değerlendirilmelidir.

Cittaslow markasına sahip şehirlerin turizm eğilimleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Eko-Turizm, doğa turizminin bir niş pazarı olarak; çevre, gıda, ekonomik ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik politikalarını içeren turizm aktivitelerinin bütünüdür. Eko-turizm tabii kapsamda gerçekleşen faaliyetleri içerdiği için geniş ve bilinçli bir turizm pazarına açılmaktadır (Lumsdon ve Dickinson; 2010: 1-2).

Spor amaçlı gerçekleşen turizm faaliyetleri doğaya zarar vermemek şartıyla, önemli bir Pazar olarak görülebilir. Küçük pazarlar turizmin sürdürülebilirliğinde her zaman zorluk çekmektedirler. Ancak spor turizminin sunduğu farklı alternatifler, bulunduğu bölgeyi cazibe merkezi haline getirmektedir. Ayrıca spor turizminin bazı dalları iki tür turisti çekmektedir; birincisi sporcular ve ikincisi de seyircilerdir. Farklı niş pazarların varlığı ; atla doğa yürüyüşleri ve at yarışları, golf oyunu, bisiklet yarışları, kayak ile akar suların bulunduğu yörelerde kano, rafting ve nehir kayağı gibi sportif aktiviteler turizm ürünü olarak değerlendirilmektedir (Yücel, 2002: 4-9).

Sağlık turizmi başlığı altında adı geçen Termalizm, Klimatizm, Üvalizm turizmi; mağara, çiftlik, yayla, dağ ve göl etrafında gerçekleştiği için kırsal turizme bir kez daha dikkat çekerek yerel ekonomi işlerliğine de önemli katkı sağlamaktadır (Tunç ve Saç, 2008: 17). Cittaslow markasına sahip şehirlerde; sağlık turizmi planlanırken, kriterlerde birbirine uyum sağlandığı takdirde önemli bir turizm pazarı oluşabilir.

Slow Food Turizmi (Eko- Gastronomi); turistlerin seyahat esnasında Slow Food politikaları kapsamında üretilen gıda ürün ve hizmetler satın alma isteklerine bağlı olarak gerçekleşen etkinliklerin bütünüdür (Hjalager ve Richards, 2002: 132-152; Hall ve Sharples, 2008: 6-7; Symons, 2008: 79; Barrie, 2006: 79-81; Hall ve Wilson, 2009: 1-2). Toplumların folklorik temsiliyetini sağlayan önemli değerlerden biri yöresel gıdalardır. Yemeklerin besleyici özellikleri dışında, yörelere ait özgül tatları taşımaları, turizm çekicilikleri arasında önemli bir konuma sahiptir (Tunç ve Saç, 2008: 10).

Kültür Turizmi; bir ülke, bölge yada yörenin çağdaş ve tarihi kültürüne ait maddi ve manevi değerlerine ilgi duyarak, bu değerler hakkında bilgi edinmek ve görerek tecrübe sahibi olmak amacıyla, satın alınan ürün ve hizmetlere bağlı olarak doğrudan ve dolaylı düzenlenen faaliyetlerin tamamıdır (Gülcan, 2010: 101). Toplumun bir araya geldiği festivaller, fuarlar, konserler, tiyatrolar, sinemalar ve sanat etkinlikleri dışı tanıtım açısından yerel turizmin artmasında önemli bir paya sahiptir. Fakat kültürel varlıkların turizme yönelik kullanımında ekonomik etkileri değerlendirilirken koruma- kullanma dengesinin ilke edinilmelidir (Tunç ve Saç, 2008: 10).

Son zamanlarda Cittaslow markasına sahip şehirlerde üniversitelerin yiyecek–içecek ve tarım bölümlerinin açılması, eğitim turizminin aktifleşmesine neden olmuştur. Ayrıca Cittaslow branşlarıyla ilgili yapılan kongre ve seminerlerin genel olarak bu şehirlerde düzenlenmesi yöreye ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan önemli katkılar sağlamaktadır. Örneğin; 2010 yılında 8500 katılımcıyla düzenlenen Salone ve Torino’da devlet ve entelektüellerin desteğiyle yapılan Slow Food Kongresi, yerel ekonomiye önemli bir girdi sağlamıştır (Barrie, 2006: 81).

Yurt içi ve yurt dışında düzenlenen festivaller ve fuarlar, kültürel değerleri tanıtmakla birlikte “hedef pazarda talep yaratacak” etkiye de sahiptir(Tunç ve Saç, 2008: 24). Cittaslow kriterlerinde “Yerel Üretimi Korumak” başlığı altında açıklanan paragraflarda, özellikle “yöreye özgü ürünleri” korumak ve “ürünlerin ticarileşmesi”

için çeşitli festivaller ve etkinliklerin düzenlenmesi gerekliliğine önem verilmektedir. Ayrıca “Altyapı Politikaları” başlığı altında “Aile yaşantısına ve yerel aktivitelere yardımcı olacak programların teşvik edilmesi” satırında, Cittaslow markası olan şehirlerde yerel boyutta festivallerin gerekli olduğu bir kez daha vurgulanmaktadır (www.cittaslowseferihisar.org).

3.2.1 Cittaslow(Sakin Şehir) Kapsamında Engelsiz Turizm

En önemli hedefi; yerel toplumun ve ziyaretçilerinin yaşam kalitesini artırmak olan Sakin Şehirler; kültürel yönleriyle değerlendirildiklerinde, sosyal alanlar ve insani ilişkiler açısından ele alınan “sosyal bir hareket” olarak ifade edilmektedir (Parkins ve Craig, 2006, s. 79). Toplumun temel yapı taşı olan birey, değişik yönleriyle yörenin asıl kimliğini oluşturmaktadır. Bir bütün halinde anlaşılan toplum içindeki her birey en az bir diğeri kadar önemlidir. Şehirler, farklı özellikler taşıyan grupları bir arada barındıran mekanlardır. Her kesim, şehirler içerisinde sunulan olanaklardan eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir. Bu sebeple; toplum içerisinde azımsanmayacak kadar çok olan engelli bireylere yönelik de çalışmalar yapılması, kent sakinlerinin engellilerin de toplumun diğer kesimleriyle aynı refah durumuna getirilmeleri beklentisini karşılayacaktır. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde en önemli kriterlerinden bir tanesi de o ülkedeki engelli bireylerin yaşam kalitesinin ne seviyede olduğudur. Engellinin yaşam kalitesini arttırmak için engelli bireyleri toplumla en üst düzeyde bütünleştirmek gerekmektedir. Bütünleştirmenin en üst düzeyde olması için engelli bireyin kimsenin yardımına ve desteğine ihtiyaç duymayacak şekilde yaşam koşullarının kendisine sağlanması gerekmektedir (MEB, 2014). Bir milyardan fazla insanın yaklaşık yüzde 15’inin bir tür engellilik yaşadığı düşünüldüğünde bu bireylere yönelik yapılacak her çalışma yada projenin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Bu yüzden ivedi bir şekilde engellilerin bağımsız ve insan onuruna uygun bir yaşam sürebilmeleri için toplumun diğer üyeleriyle eşit şekilde ulaşma, bilgiye ve iletişime, halka açık diğer tesis ve hizmetlere erişimlerini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Nitekim engelliliğin sosyal modelinde bağımsız bir hak olarak ele alınan erişilebilirlik kavramı, Engelli Hakları Sözleşmesi’nde genel bir ilke olarak düzenlenmiş, ayrıca ‘hak’ niteliği çıkarılarak özgür yaşamının ve toplumsal katılımın koşulu olarak ayrı bir hükümlerle desteklenmiştir (Çağlar, 2012, s. 543). Sakin Şehir felsefesi de, bağımsız yaşama uygun şekilde herkese eşit erişilebilirlik hakkını tanıyan ,insan odaklı bir

yönetim anlayışıyla yaşam standardını sağlayan bir olgudur (Citta Slow Türkiye, 2014). Erişilebilirlik (accessibility), insan yapımı fiziksel çevre ve doğal çevre başta olmak üzere; ekonomik, sosyal ve kültürel çevreye ulaşabilme, bu çevrelerde verilen hizmetlerden yararlanma imkanına sahip olmayı ifade etmektedir (Çağlar, 2012, s. 544). Şehirlerin fiziksel yeterlilikleri, engellilerin rahat ve özgür bir yaşam sürmesinde büyük önem taşımaktadır. Sakin Şehir Hareketinin başlamasıyla özellikle erişilebilirlik üzerine engellilere yönelik ekstra çalışmaların yapılması, bu felsefenin, keyif alınarak ‘yaşanabilir’ şehirler yaratma fikrini de desteklemektedir. Bu noktada; herkes için erişilebilir anlamda yaşanabilir kent olmayı hedefleyen Sakin Şehirlerin kimi düzenlemeleri özellikle öncelikle gerektiği düşünülmektedir.

Sakin Şehir olma kriterlerinin içerisinde Altyapı Politikalarında yer alan, doğrudan ve/veya dolaylı olarak engelli turizmine destek verecek nitelikteki kriterler şu şekilde toplanabilir;

- a. Güvenli ulaşım ve trafiğe yönelik planlar yapılması,
- b. Özel taşıtlar yerine alternatif taşımaya uygun nitelikte (toplu taşımayla bağlantılı ilave kentsel araba park alanları, yürüyen merdivenler, yürüyen bantlar, teleferik, bisiklet yolları, okullar, işyerleri ve benzerlerine erişim sağlayan yaya güzergâhları) planlar yapılması,
- c. Kamusal alanların engelliler için hem mimari hem teknolojik açıdan erişilebilir olması,
- d. Sağlık hizmetlerinde ulaşılabilirliğin sağlanması,
- e. Aileyi kapsayan yerel faaliyetlere (eğlence, spor aktiviteleri, okul ve aile arasında bağ kuracak aktiviteler, yaşlılar ve kronik hastalar için evde yardımı da kapsayan yardım çalışmaları, sosyal tesisler, belediye çalışma saatlerinin düzenlenmesi, umumi tuvaletler) önem verilmesi,
- f. Kent tarzının revize edilerek iyileştirilmesi.

Bunun dışında Kentsel Yaşam Kalitesini Artırıcı Teknolojiler ve Araçlar kriteri altında yer alan;

- a. Dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılığı önleyici çalışmalar,

- b. Engelli kişilerin entegrasyonu,
- c. Vatandaşa götürülen hizmetler (belediye hizmetlerinin internet tabanlı bir belediye ağı kurulması ve vatandaşların bu ağı kullanmaları yönünde eğitilmeleri) için planlar yapmak maddesi de özellikle sosyal hayatın içerisinde yeterince var olamayan engelli bireyler açısından üzerinde ciddiyle durulması gereken bir konudur.

3.3 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE CİTTASLOW İLE İLİŞKİSİ

Sakin şehir olabilmek için çevre politikaları, altyapı, kentin dokusunun korunması, yerel üretim ve ürünlerin desteklenmesi, konukseverlik gibi kriterler getirilmiştir. Sürdürülebilir turizmin ilkeleriyle sakin şehrin ilkeleri bu anlamda birbir örtüşmektedir. Yörede organik tarım yaygınlaşırken, yöresel tat ve sanatlar, sadece eskilerin hatırlayabildiği kavramlar olmaktan ziyade insan emeğine değer verilerek tekrarlanan bir ortamın oluşmasını sağlayacaktır. Bunun yanında görüntü kirliliği en aza indirilerek ,tarihsel dokunun korunması sağlanacak ve modern yaşamın dezavantajları azalacaktır. Böylece sürdürülebilir turizm stratejisini izlenebilecektir.

Sürdürülebilir turizm; ziyaretçilerine kaliteli deneyim kazandırırken, turizm kaynaklarının tüketilmeden ve kirletilmeden gelecek turist nesillerinin kullanımına aktararak, tüm doğal ve kültürel değerlerin korunması önceliğiyle yönetilen ekonomik bir gelişme modeli olarak tanımlanabilir. Doğaya karşı yerel halk ile bütünleşmiş bir sosyal sorumluluk gerektiren sürdürülebilir turizm, bugünkü turistlerin ve ev sahipliği yapan bölgelerin ihtiyaçlarını karşılama ilkesini benimserken, gelecekteki fırsatları koruyup geliştirmeyi gözetir. Bu şekilde tüm kaynakların yönetimi, kültürel bütünlüğün, zorunlu ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşam destek sistemlerinin devamlılığı sağlanırken, ekonomik, sosyal ve estetik gerekler karşılanacak şekilde öne çıkarılır. Sürdürülebilir turizm ürünleri; turistik kalkınma ile zarar görmek yerine yararlı olan yerel çevre, toplum ve kültürlerle uyum içinde işlenen ürünlerdir (Özgüç, 2007: 181; Güneş, 2008: 28).

Yüksek kâr sağlamaya yönelik turizm anlayışı, doğal altyapıyı hızlı bir şekilde yok ederek, ürün olarak satılan çevresel değerlerin gelecek nesillere aktarımını güçleştirmektedir. 90'lı yıllarda turistlerin tercihlerinin bozulmamış bir çevreden yana olduğu farkına varılarak, sektörün çevresel değerleri korumaya yönelik bir misyon edinmesi gerekliliği doğmuş ve sektörün sunduğu avantajlardan ulusal ve bölgesel

anlamda faydalanmak amacıyla ÷lkemizin değişik yörelerinde sürdürülebilir turizm anlayışıyla alternatif turizm arayışları hızlanmıştır (Özbey, 2002: 136; Kozak ve Bahçe, 2009: 95). Sürdürülebilirliğin üç boyutunu Cittaslow konseptine uyarladığımızda, Cittaslow hareketi sürdürülebilir bir şehircilik, sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir kalkınma anlamına gelmektedir. Ekonomik kaynaklarını koruyan, sosyal güçlü ve çevreye duyarlı bir şehircilik ve turizm anlayışıdır. Temelde yerel kültür ve kimliğin korunduğu ve güçlendirilip canlandırıldığı bir sakin şehirde sakinleriyle yeni bir bilinç ve değer kavramı şekillendirmesi hedeflenmektedir. (Ergüven, 2011: 206-207; Nistoreanu, vd. 2011: 34; Yurtseven ve Kaya, 2011: 93; Semmens, 2012: 370).

3.4 DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE SAKİN ŞEHİR MARKASINA SAHİP OLAN ŞEHİRLER

Dünya'da sakin şehir markasına sahip olan şehirler Tablo 3.1'de görüldüğü gibi listelenmiştir

Tablo 3.1: Dünyadaki sakin şehirlerin listesi

Ülke	Sertifikalı Sakin Şehirler
Almanya	Bad Schussenried, Blieskastel, Deidesheim, Hersbruck, Lüdinghausen, Marihn (Penzlin), Nördlingen, Überlingen, Waldkirch, Wirsberg, Bischofsheim a.d. Rhön
Amerika	Fairfax, Sebastopol, Sonoma
Avustralya	Goodwa, Kotomba Blue Mountains, Yea
Avusturya	Enns, Hartberg, Horn
Belçika	Chaufontaine, Enghien, Evere, Lens, Sill
Büyük Britanya	Aylsham, Berwick upon Tweed, Diss, Mold, Perth
Çin	Gaochun/Yaxi
Danimarka	Svendborg
Finlandiya	Kristinestad
Fransa	Segonzac, Labastide D'Armagnac
Güney Afrika	Sedgefield
Güney Kore	Cheongsong County, Damyang, Hadong, Jangheung, Jecheon City, Jeonju Hanok Village, Namyangju City, Sangju City, Shinan, Wando, Yesan, Yeongwol County
Hollanda	Alphen Chaam, Borger-Odoorn, Midden-Delfland, Vaals, Heerde
İrlanda	Clonakilty
İspanya	Begur, Bigastro, Lekeitio, Mungia, Pals, Rubielos de Mora

İsveç	Falköping
İsviçre	Mendrisio
İtalya	Abbiategrasso, Acqualagna, Acquapendente, Altomonte, Amalfi, Amelia, Anghiari, Asolo, Barga, Bazzano, Borgo Val di Taro, Bra, Brisighella, Bucine, Caiazzo, Capalbio, Casalbeltrame, Castel San Pietro Terme, Castelnovo ne' Monti, Castelnuovo Berardenga, Castiglione del Lago, Castiglione Olona, Cerreto Sannita, Chiavenna, Chiaverano, Cisternino, Città della Pieve, Città Sant'Angelo, Civitella in Val di Chiana, Cutigliano, Fontanellato, Francavilla al Mare, Galeata, Giuliano Teatino, Greve in Chianti, Grumes, Guardiagrele, Levanto, Massa Marittima, Monte Castello di Vibio, Montefalco, Morimondo, Novellara, Orsara di Puglia, Orvieto, Pellegrino Parmense, Penne, Pianella, Pollica, Positano, Pratovecchio, Preci, Ribera, San Daniele del Friuli, San Gemini, San Miniato, San Potito Sannitico, San Vincenzo, Santa Sofia, Santarcangelo di Romagna, Scandiano, Stia, Suvereto, Teglio, Tirano, Todi, Torgiano, Trani, Trevi, Zibello Kanada
Kanada	Cowichan Bay, Naramata
Macaristan	Hódmezővásárhely
Norveç	Eidskog, Levanger, Sokndal
Polonya	Biskupiec, Bisztynek, Lidzbark Warminski, Murowana Goślina, Nowe Miasto Lubawskie, Reszel
Portekiz	Lagos, Sao Bras de Alportel, Silves, Tavira, Vizela
Türkiye	Akyaka, Gökçeada, Seferihisar, Taraklı, Yenipazar, Vize, Yalvaç, Perşembe
Yeni Zelanda	Matakana (Rodney District)

Kaynak: Cittaslow International, <http://www.cittaslow.org/>

3.4.1 Dünyada Cittaslow Markasına Sahip Şehirlerinden Örnekler

Orvieto, İtalya

Orvieto Kasabası, Umbria bölgesinde, 3000 yıllık geçmişi olan sahip bir İtalyan kentidir. Yaklaşık 10.000 kişilik nüfusu olan bu şehir 1999 yılında Cittaslow üyesi olmuştur. Yerel halkın ziyaretçilere karşı sergiledikleri mükemmel konukseverlik ve çiftliklerde ya da çiftçi pazarlarında yerel ürünlerin pazarlanması kırsal turizme örnek gösterilebilecek turizm pazarlama çeşitlerinden geçerli bir modeldir(<http://www.comune.orvieto.tr.it>).

San Vincenzo, İtalya

Toskana bölgesinde 6500 kişilik nüfusa sahip bu küçük sahil şehri 2002 yılında Cittaslow birliğine dahil olmuştur. ISO 14001 ve EMAS (Ecomanagement and Audit Scheme-Eko Yönetim ve Denetim Programı)sertifikalı San Vincenzo'da şehir merkezinden mavi bayraklı uzun sahil şeridiyle mükemmel turistik tesislere ulaşım kolaylığı deniz turizmini canlandırmıştır. İtalya- Slovenya bisiklet ağ projesini gerçekleştirerek kırsal turizme katkı sağlayarak "Slow Turizm" pazarlamasında güçlü bir konuma ulaşmıştır (www.cittaslow.org).

Hersbruck, Almanya

Hersbruck, 12.500 kişilik nüfusuyla 2001 yılında Almanya'nın ilk Cittaslow şehri olmuştur. Doğrudan çiftçi pazarları aracılığıyla Slow Food anlayışını içeren gıda ürünleri satılmaktadır. Parklar ve yollarda bisiklet kullanmak için ofisler bulunmaktadır. Cittaslow kriterleri çerçevesinde tatil turları düzenlemektedir. Örneğin gençler ve aileler için doğada düzenlenen özel eğitim ve tatil turları ile kırsal turizm, spor turizm, eko-gastronomi turizminde başarılı performans sergilemektedir (Mayer ve Knox, 2009: 217-218).

Berwick upon Tweed, İngiltere

İngiltere ve İskoçya sınırında küçük bir sahil kenti olan Berwick upon Tweed, 2007 yılında yaklaşık 11.665 kişilik nüfusuyla Cittaslow üyeliğine katılmıştır. Ortaçağ döneminden kalan tescilli binaları ve İskoçya kraliyet döneminden kalan yerel pazarıyla özel bir konseptte sahiptir. Yönetim, yerel halkta farkındalığı oluşturmuş ve Cittaslow markasına sahip olmanın ayrıcalıklarını değerlendirerek yaşam kalitesinin devamlılığını

sağlamıştır. Berwick upon Tweed halkı, “düşün” ve “çalış” sloganıyla küreselleşme yerine yerel kimliğin değerini ön plana çıkarmıştır. Kırsal turizm, spor turizmi ve miras turizminde bir konsept oluşturan belediye, planlı bir yol ağı oluşturarak şehir merkezinden tüm köylere irtibat sağlanmıştır. Cittaslow kriterlerinin bilincinde olan yerel halk barışçılığı ve huzuru en iyi şekilde temsil etmektedir (www.cittaslow.org).

Midden-Delfland, Hollanda

28 Haziran 2008 yılında 18.000 kişilik nüfusla Hollanda'nın ilk Cittaslow şehri ilan edilmiştir. Peyzaj gelişimi planı ile yerel ürünleri destekleyen “Dürüst Yerel Ürünler” projesi organize edilmiş ve “Yeşil Altın Vakfı” oluşturulmuştur. Şehrin Cittaslow üyesi olması yeşil politikaların daha özenle yapılmasına neden olmuştur. Çevresel farkındalığın artırılması, günlük yaşamdaki kalitenin artırılması ve şehrin alt yapı planlarının iyileştirilmesi sürdürülebilirlik politikalarıyla eşleştirilmiştir. Şehir ve köyleri arasında bisiklet ve yürüyüş rotalarını gösteren bisiklet bağlantı sistemi (Cycling Junction System) ile turistler tatil yaptıkları süre içerisinde bisiklet kullanmaya yönlendirilmektedir. Midden-Delfland yerel yönetimi ve halkı Cittaslow kriterleri çerçevesinde bilinçli şekilde hareket etmekte ve turizm pazarında önemli yollar kat etmektedirler (www.cittaslow-nederland.nl).

Jangheung, Güney Kore

UNESCO Dünya Miras Komitesi tarafından Dünya Doğal mirası olarak ilan edilen Jangheung şehri, Cittaslow birliğine Haziran 2007 de üye olmuştur. Organik tarım yöntemini kullanan Jangheung, aynı zamanda Slow Food Birliğinin de üyesidir. Önceleri pek tanınmayan bu bölge Cittaslow olduktan sonra çekilen diziler ve tanıtım programlarıyla uluslararası üne kavuşmuştur (www.cittaslow.org).

3.4.2 Türkiye’de Cittaslow Markasına Sahip Olan Şehirler ve Taraklı

2009 yılında Türkiye’nin ilk Cittaslow şehri Seferihisar olmuş, ardından Polonya'nın Lidzbark Warminski kentinde 23 - 26 Haziran 2011 tarihleri arasında yapılan 2011 Cittaslow Genel Kurulu'nda Taraklı, Yenipazar ,Akyaka ve Gökçeada da Cittaslow’un uluslararası ağına dahil edilmiştir. Şekil 3.1’de Türkiye’de bu kentlerin konumları görülmektedir. Son yıllarda Cittaslow farkındalığının oluşmasıyla bu yönde eğilim gösteren kent sayısı da giderek artmıştır.

Şekil 3.1:Türkiye’deki Cittaslow kentler

Kaynak: www.cittaslow.org.tr

Taraklı, Türkiye

Taraklı, Cittaslow kriterlerinden;

Tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkarlara ait politikalar ile Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim için Planlar kriterlerini sağlayarak Cittaslow markasına sahip olan seçkin bir destinasyondur.

Sosyal Uyum Politikaları başlığı altında belirtilen ; Dezavantajlı bireylere yönelik ayrımcılığa karşı çalışmalar, farklı etnik kökene sahip insanların aynı bölgede yaşaması, engelli kişilerin entegrasyonu, farklı kültürlerin etkileşimi ile Altyapı Politikaları başlığı altında belirtilen ; Engellilere yönelik tasarımlarda mimari engellerin kaldırılarak planlanması, ve sağlık hizmetlerinde onaylanmış ulaşılabilirlik kriterlerini sağladığı sürece farkındalığını her geçen gün artıracaktır.

4. EDEN (AVRUPALI SEÇKİN DESTİNASYONLAR) KAVRAMI VE ENGELLİ TURİZMİ (ERİŞİLEBİLİR TURİZM) İLİŞKİSİ

Engelsiz Turizm Avrupa Komisyonu tarafından iki başlık halinde değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki bireylerin engelli olmalarından kaynaklanan erişilebilirlik sorunları ,ikincisi ise destinasyonların ulaşılabilirliği ve var olmaları açısından yaşanan problemlerdir.

2004'de AB Komisyonu tarafından hazırlanan Engelli Bireyler İçin Erişilebilir Turizm Hakkında Bilgi Geliştirme raporunda Engelsiz Turizmle ilgili şu konulara yer verilmiştir; erişilebilirlik kavramı ve, turizm sektöründe erişilebilirlik nedir ve erişilebilir hizmet üretimi. Komisyon raporunda erişilebilirliğin yalnızca engellilik haliyle ilgili olmadığı belirtilmiş ve erişilebilirliğin özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaksızın binalara girişte yada açık alanları kullanımlarda ve bilgiye erişimdeki kolaylıklar ile ilgili olduğuna dikkat çekilmiştir. Erişilebilirliğin turizm sektöründeki gerekliliği sorgulanarak turistik tesislerin kalite, fiyat, hizmet ve konumlanma gibi konularda birbirleriyle rekabet avantajıyla öne çıktığına dikkat çekilmiştir. Erişilebilir tesisler yapmak ve erişilebilir bilgi sağlayan bu tesislere ulaşımın kolaylaştırılması müşteriler için ek bir cazibe oluşturmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2004).AB'de yaşayan engelli bireyler seyahat ve turizm faaliyetlerine katılmak istedikleri halde, turistik tesislerle ilgili eksik bilgilendirme ve yaşadıkları olumsuz tecrübeler nedeniyle AB ülkeleri genelinde erişim sağlayabilecekleri bir çok yere seyahat edememektedirler. Rapora göre; erişim önündeki gereksiz engellemeler, bu konu üzerine eğilmek için bir başlangıç noktası olmalı ve destinasyonlara erişilebilirlikle ilgili fiziksel mimari engellere ve ulaşımı sağlayan yollara odaklanılmalıdır. Herkes için erişilebilirlik için bir çok tesiste ve mekanda fiziksel değişiklikler yapılması gerekebilir. Bu değişiklikler maliyet gerektirdiğinden kaynak sorununun çözülmesi yönünde bu konular bazı AB ülkelerinde yasalarla düzenlenmiştir. Teşvik sayesinde bu düzenlemeleri yapmaya finansal kaynağı olmayan tesislerin de önü açılacaktır. Turizm sektöründe bu hedeflere ulaşarak pazar artışı sağlanacaktır (Avrupa Komisyonu, 2004).

4.1 EDEN KAVRAMI VE TEMALARI

EDEN, Avrupa Birliği çapında sürdürülebilir turizm sektöründe gelişme modellerini teşvik eden bir proje yarışması olan Avrupalı Seçkin Destinasyonlar Ağı' nın kısa adıdır. 2007'de geliştirilen proje kapsamında her yıl bir tema belirlenerek bu tema çerçevesinde düşük turist kapasitesine sahip, keşfedilmemiş turizm alanları ortaya çıkarılarak, mevcut bilgi ve iletişim ağı sayesinde tanıtılmaktadır. Böylece yerel ve bölgesel kalkınmanın hızlandırılması sağlanarak gelişim gösteren destinasyonlar belirlenmektedir (Avrupa Komisyonu, 2014). 2008'den itibaren EDEN organizasyonunda yer alan Türkiye'deki proje uygulamasında Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilidir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014). 2007-2013 yılları arasında altı kez düzenlenen EDEN proje yarışması ilk olarak 2007 yılında gerçekleştirilmiştir. Yarışmaya AB yesi 9 ülke ve 1 aday ülke katılmış olup Avrupalı 10 seçkin destinasyon ‘‘En İyi Yeni Avrupalı Kırsal Seçkin Destinasyon’’ ünvanıyla ödüllendirilmiştir. Ardından Avrupa Komisyonu tarafından belirlenen diğer tema başlıkları ile (kırsal turizm, somut olmayan kültürel miras, korunan alanlar) yarışmalar srdrlmştir. Tablo 4.1'de görüldüğü gibi diğer tema başlıkları ise şunlardır;

Tablo 4.1: EDEN Yarışma Temaları ve Katılan lkelerin Sayıları

EDEN Yarışma Yılı	EDEN Yarışma Teması	Yarışan Destinasyon Sayısı
2013	Erişilebilir Turizm	19
2011	İyileştirilmiş Fiziksel Mekanlar	22
2010	Suya Bağlı Turizm	25
2009	Turizm ve Korunan Alanlar	22
2008	Yaşayan Hazineleler	20
2007	Kırsal Turizm	10
	TOPLAM	118

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2013).

4.1.1 EDEN Kapsamında Engelsiz Turizm

Erişilebilirlik kavramına yönelik uluslararası platformda yapılan çalışmalar neticesinde oluşturulan kriterler ile engelsizlik üzerine politikalar üretilmektedir. Cittaslow şehir olma kriterleri arasında yer alan;

Altyapı ve Sosyal Uyum politikaları maddelerinde belirtildiği gibi Cittaslow kentlerde engelli bireylerin sosyal hayata hem fiziksel hem de manen uyumlaştırılma ile Engelsiz turizm potansiyelinin artabileceği mümkün görülmüştür. Bu politikaların EDEN kapsamında da kriter olarak yer alması engellilik ve engelsizlik kavramlarının insan odaklı tüm çalışmalarda olmazsa olmaz kabulüyle yer almaya başladığının bir göstergesidir.

4.2 AVRUPA EDEN DESTİNASYONLARI

Erişilebilir Turizm teması adı altında düzenlenen yarışma turizm faaliyetleri için erişilebilirliği engelli ve yaşlı turistlerin özel gereksinimlerinin herhangi bir sınırlandırma olmadan genel bir hizmet anlayışıyla hayata geçirilmesini hedefleyerek EDEN destinasyonlarına tüm ziyaretçilerin kolaylıkla ulaşabilmesi ve hizmetin yüksek kalitede ve eğitimli personel tarafından yerine getirilmesini öngörmüştür. Bu bağlamda belirlenen başlıklar şunlardır: Engelsiz destinasyon (altyapı ve tesisler), tüm ziyaretçiler için uygun araçlarla erişilebilirliğin sağlanması, hizmetlerin eğitimli personel tarafından sunulması, herkesin turistik faaliyetlere katılımını sağlaması, pazarlama ve rezervasyon sistemlerinin, web siteleri ve servislerinin tümünün erişilebilir olması (Avrupa Komisyonu, 2013).

Yarışma sonucunda AB ülkelerinden 19 destinasyon EDEN ilan edilmiştir .Bunlardan bazıları:

Avusturya – Kaunertal Valley: 2.750 metre yükseklikteki bölge buzlarla kaplı olmasına rağmen fiziksel engelli kişiler için tam erişilebilir şekilde düzenlenmiştir. (Avrupa Komisyonu, 2013).

Belçika – Louvain-la- Neuve: Tekerlekli sandalye kullanıcıları için trafiğe kapalı yollar ile çocuklu ailelerin kullanabileceği yürüyüş yolları oluşturulmuştur (Avrupa Komisyonu, 2013).

4.3 TÜRKİYE’DE EDEN’E SEÇİLEN DESTİNASYONLAR VE TARAKLI

Türkiye’de 2008 yılından itibaren uygulanan proje kapsamında 15 finalist destinasyon çalışmalarına dahil edilerek ve 2013 yılı da dahil olmak üzere 5 ulusal destinasyon EDEN seçilmiştir (Tablo4.2).

Tablo 4.2: Türkiye’den EDEN Seçilen Destinasyonlar

EDEN Yarışma Yılı	EDEN Yarışma Teması	Türkiye EDEN Destinasyonları
2013	Erişilebilir Turizm	Sakarya – Taraklı
2011	İyileştirilmiş Fiziksel Mekanlar	Ankara – Hamamönü
2010	Suya Bağlı Turizm	Bitlis – Nemrut Krater Gölü
2009	Turizm ve Korunan Alanlar	Kars – Kuyucuk Gölü
2008	Yaşayan Hazineseler	Edirne – Kırkpınar

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2013).

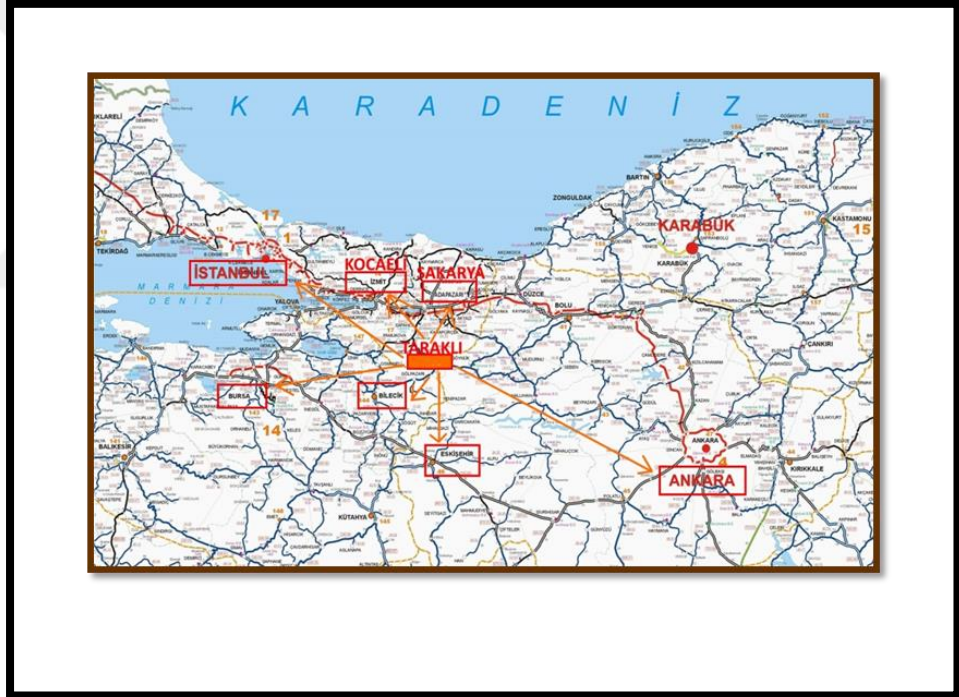
4.3.1 Taraklı Destinasyonu

Ses ve çevre kirliliğinden uzak doğal yapısı ve tarihi dokusu ile Taraklı, Cittaslow (Sakin Şehir) ağına dahil olan ender destinasyonlar arasındadır. Taraklı’ nın il merkezinden uzak ve yoğun trafik aksı üzerinde bulunmayan konumu ve halkın dar gelirli olması gibi nedenler, eski dokuyu oluşturan yapıların fazla değişime uğramadan günümüze kadar ulaşmasını sağlamaktadır (Okutan 2007).Böyle bir destinasyonu ziyaret etmenin, diğer bireyler kadar engelli bireyler için de önemli olacağı düşünülebilir. Engelli bireyler için ziyaretin cazip olabilmesi için en önemli bir unsur, hareketlerinin kısıtlanmadan veya en aza indirilerek bağımsızca ziyaretlerini yapabilmeleridir. Öncesinde ise destinasyona ulaşılabilirliğin sağlanması gerekmektedir. İlçedeki önemli noktalara erişim Taraklı’ nın merkez coğrafi konumunun avantajıyla engelsiz denilebilecek durumdadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013). Dolayısıyla ulaşım, alt yapı ve üst yapıyla ilgili çok büyük maliyet gerektirmeyen iyileştirme çalışmalarıyla Taraklı’ nın gelişiminin sürekliliği sağlanacaktır.

Topografya

Taraklı, Marmara Bölgesi'nde Sakarya İli' ne bağlı bir ilçedir. Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda Ankara ve İstanbul şehirleri arasında yer almaktadır. Ankara'ya 270km, İstanbul'a 200 km, Sakarya'ya 65 km uzaklıkta, eski İstanbul-Ankara kara yolu üzerinde, Göynük ve Geyve ilçeleri arasında kalmaktadır (Demir 1988). İlçenin yüzölçümü 334 km² ve denizden yüksekliği 450 m'dir. Çevresindeki dağ ve tepelerin yüksekliği 600 m ile 900 m arasında değişmektedir. Arazilerinin tamamına yakını engebelerdir. En yüksek yeri 1499 rakımlı olan Moruklu Tepesi'dir. (Filizvd. 2003). En önemli akarsuyu, Göynük'ten gelip Taraklı' nın içinden geçtikten sonra Sakarya Nehri'ne karışan Göynük Çayı'dır. (Demir 1988).

Şekil 4.1: Taraklı'nın Konumu

Kaynak: www.tarakli.bel.tr.

İklim

Taraklı dağlık bir arazi yapısına sahip olduğundan her ne kadar Marmara Bölgesi'nde olsa da Sakarya'ya hiç benzemeyen karasal iklimin tipik özelliklerine sahiptir. Taraklı'da yazlar sıcak ve kurak, kışlar kar yağışlı ve sert geçmektedir. En çok yağmur kış mevsiminde yağar (Olçay 2006).

Ekonomik Yapısı

Osmanlı döneminde önemli bir ticaret yolu olan ipek yolu üzerinde bulunması nedeniyle ekonomik durumu oldukça iyi olan ilçe, Cumhuriyet döneminde bu yolun önemini yitirmesi ve teknolojik gelişmenin de etkisiyle ile geçim kaynağı olan ahşap tarla aletleri yapımı, semercilik, dokumacılık, ayakkabı yapımı, kaşıkçılık ve tarakçılık gibi zanaatleri de gerilemiştir. (Olca 2006).Taraklı halkının gelir düzeyi oldukça düşüktür. Geleneksel pazarı Cumartesi günüdür. Diğer günlerde, dükkanların büyük bir kısmının kapalı olmasına ve ticaretin sönüklüğüne karşın, Cumartesi günü özellikle Taraklı merkezi, çevre ilçe ve köylerden gelenler sayesinde canlılık kazanmaktadır. Bunun dışında her cuma yaylada yöresel pazar kurulur. Pazarda geleneksel el sanatı olan şimşir ve kayın ağaçlarından yapılmış birçok ürün sergilenmektedir.

Sosyal Yapısı

19. yy. sonunda Taraklı' nın köylerinde Ermeni/Gregoryen ve Rum/Ortodoks' larla Müslümanlar ortak bir yaşamı paylaşan Taraklı' da üç farklı sosyal gruptan söz edilebilir; Taraklı 'nın yerli halkı, civar bölgelerden gelen dar gelirliler ve nüfusun çok az bir bölümünü oluşturan Taraklı' nın yerlisi olmayan ve kamu kurumlarında çalışan memurlardır (Demir 1988).

Nüfus

Taraklı' nın 2010 (ADNKS)nüfus sayımı kesin sonuçlarına göre toplam nüfusu 7.737'dir. Bu nüfus 2.983'u ilçe merkezinde, 4354'ü ise köylerde dir. Yıllık nüfus artışı yüzde 0-16.88'dir.Nüfus sayımları ve tespit sonuçlarına göre yapılan değerlendirmede göç veren durumda olan Taraklı, il bazında nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu ilçelerden birisidir. Bunun sebebi daha çok ekonomik sebeplere dayalı olarak iş bulma eğiliminin şehir merkezlerinde aranmasıdır.334 km² yüzölçümüne sahip olan ilçede km²'ye yaklaşık 28 kişi düşmektedir (Aktaş 2004).İlçenin idari birimleri 3 merkez mahalle ve 22 köyden oluşmaktadır (www.taraklı.bel.tr).

Tarihi Gelişim Süreci

Bu tez çalışması için seçilen Sakarya iline bağlı Taraklı ilçesi; Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi' nde belirttiğine göre, halkının çoğunun tarak ve kaşık zanaatını yapmasıyla Taraklı adını almıştır. Bilinen en eski adı “Yenice Tarakçı”dır. Taraklı ilçesi, Sakarya ilinin en eski yerleşim alanlarından birisidir (Bilge 2008).Taraklı'nın bulunduğu bölgede yerleşmenin Paleolitik döneme kadar uzandığı düşünülmektedir (Tuna 2004).M.Ö. 12. yy. da Bitinyalılar, İstanbul üzerinden, Misyalılar ve Frikler ise Trakya'dan Anadolu'ya girerek bölgenin hakim topluluğu olmuşlardır. Strabon 1969; Demir'den 1988)Bölgeye bu sebeple “Bithynia” adı verilmiştir. Taraklı, 1922'de (Osmanlı döneminde) kaza, 1926–1954 Cumhuriyet döneminde İzmit'e bağlı bucak, 1954'e Sakarya'ya bağlı belediye, 27.06.1987 yılında ise ilçe vasfını kazanmıştır(Turan 2004).Osmanlı dönemine dair kalıntılar Hisar Tepe yüzeyinde görülen yeşil sırlı çanak ve çömlek parçaları, Kadı Caddesi'ndeki yerleşimler ve “Debboy” olarak adlandırılan bir askeri kışladır. 1950'li yıllarda büyük ölçüde hasar gören ve cephanelik bölümü yıkılan kışla, günümüzde Taraklı Jandarma Karakolu olarak kullanılmaktadır.

4.3.2 Taraklı'nın Mevcut Turizm Olanakları

Taraklı' da Kültür Turizmi

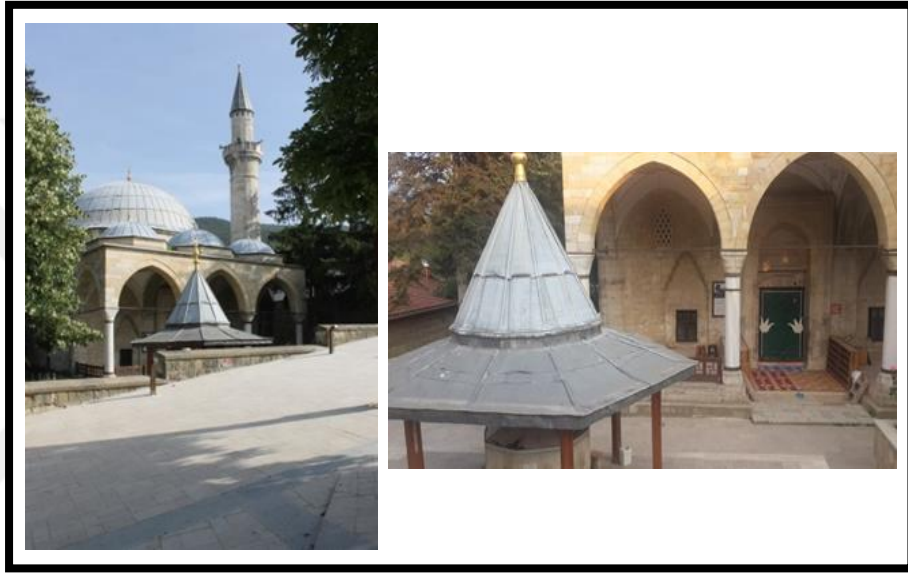
Sakarya'nın eski Osmanlı evleriyle ünlü tarihi Taraklı ilçesindeki tarihi eserlerin Kültür Bakanlığı tarafından restorasyonlarının yapılarak yoğun tanıtım faaliyetleri ile desteklenmesi ile ilçenin kültür merkezi haline gelmesini sağlamıştır.2005 – 2012 yılları arasında100'ü aşkın tescilli kültür varlığı olan sivil mimari örneğinin yaklaşık 50 adedinin röleve, restorasyon ve restitüsyon projeleri yaptırılarak Koruma Kurullarından onay alınmıştır. Yaklaşık 500 yıllık Yunus Paşa Camisi ibadete açık hizmetine devam etmektedir. Yusufbey Mahallesinde bulunan yaklaşık beş asırlık çınar ağacı da Kültür Bakanlığınca doğal anıt olarak tescil edilmiştir.

Tarihi çarşıda bulunan 64 dükkanın 55'i onarılarak evlerin yüzde 20'sinin bakımının tamamlanması Taraklı' nın çehresini değiştirmiştir. Sakarya'nın en uzak ve dağlık bölgesinde olmasına rağmen görsel anlamda kendine has yerel formuyla yurtiçi ve yurtdışından en çok ziyaret edilen ilçelerin arasına girmiştir.

Taraklı'da ilginç mimari özelliği ve sağlam yapısı ile dikkat çeken Şekil 4.2'de görülen Yunus Paşa diğer ismiyle Kurşunlu Camii ziyaretçilerin en çok uğradığı yer olmakla

birlikte kim tarafından ve ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Yapının kitabesi ve vakfiyesi olmadığı gibi caminin dışındaki Türkçe kitabeden ve yöre halkının anlattıklarından anlaşıldığı üzere; Yavuz Sultan Selim'in, Ridaniye Seferine giderken, burada kışlayan Veziri Yunus Paşa tarafından Mimar Sinan'a 1516'da yaptırıldığı söylenmektedir. Ayrıca yanında bulunan hamamdan destek alınarak döşenen tesisatla alttan ısınma özelliğine sahiptir.

Şekil 4.2: Yunus Paşa Camii

Termal Turizmi

Kil başta olmak üzere mineral bakımından zengin suları ile asırlardır şifa dağıtan kaplıcası ile Sağlık Turizmi yönüyle Taraklı ilçesi önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle kas iskelet sisteminde kısıtlılık yaşayan engelli kapsamındaki bireyler tarafından tedavi amaçlı tercih edilmektedir. Taraklı'ya bağlı Hacıyakup Paşalar köyündeki Bizans döneminden kalma kil hamamı kaplıcaları, hastalıklarına şifa arayan insanlar tarafından oldukça tercih edilmektedir. Jeotermal turizm bölgesi için çalışmalar yapılmış (özel sektörçe) su sondajı yaptırılarak 200 mt derinlikten 48°C sıcaklıkta termal su çıkarılmıştır. Engelli turizm kapsamındaki ileri yaş turizmi için ortaya çıkan bu fırsatı değerlendiren Şekil 4.3 ve Şekil 4.4'te görülen iki adet işletme tesis, inşaat çalışmasına 2014 yılında başlamıştır. Tesislerden birinin yapımı tamamlanmamıştır. Diğer tesis ise

sosyal donatıları tamamlanmadan 2016 yılı ağustos ayı itibariyle faaliyete geçmiştir. Bu da turistlerin hizmet alımı noktasında büyük eksiklerle karşılaşmasına yol açmıştır. Tesisin faaliyet alanlarında (Havuz, aquapark, spor tesisleri vs.) engelliler, çocuk ve bebekli aileler ve 3.yaş grubuna yönelik özel bir düzenleme görülmemektedir. Resepsiyon ve ortak kullanım alanlarında erişilebilirlik mevcut gibi görünse de tam olarak sağlandığı düşünülemez. Bütün bunlara rağmen tesisin açılmasıyla Taraklı'da gözle görülür düzeyde turist artışı olmuştur.

Şekil 4.3: Faaliyete geçen tesisin çarşının projedeki konumu

Kaynak: Taraklı Belediyesi'nin 2011 Cittaslow Taraklı-2013 EDEN Taraklı çalışması [Erişim tarihi 06/03/2016]

Şekil 4.4: Yapımı tamamlanmak üzere olan tesisin yerleşimi

Kaynak: Taraklı Belediyesi'nin 2011 Cittaslow Taraklı-2013 EDEN Taraklı çalışması [Erişim tarihi 06/03/2016]

Şekil 4.4'te görülen tesis inşaat aşamasında olup 2017 yılında faaliyete geçmesi planlanmaktadır.

Şekil 4.5: Termal tesis girişleri ve idari bina

Şekil 4.5'de görüldüğü üzere idari bina girişlerinde merdiven kullanılmasına rağmen engellilere uygun rampa bulunmamaktadır. Yeni faaliyete geçen tesislerde özellikle girişler önem arz etmektedir.

Tesislerde turistlerin tatillerini rahatça geçirebilecekleri düşünüldüğü gibi, Şekil 4.6'da görüldüğü gibi düzenlemelerin genellikle sağlıklı insanlara yönelik olduğu gözlemlenmiştir. Bina girişlerinde bedensel engellilere uygun geçişler olsa dahi kaldırımlarda görsel estetiği korumak adına rampa olmayışı bu uygulamayı olumsuz bir sonuca yönlendirmektedir. Ayrıca yapılan düzenlemeler daha çok bedensel engellilere göre tasarlandığından diğer engel gruplarına uygun bir ortam olmamaktadır.

Tesislerde havuz ve sağlık hizmetleri zemin katta planlandığından yaşlı, engelli ve bebekli annelerin bu hizmetlerden faydalanması ancak asansör yardımıyla olabilmektedir. Dolayısıyla asansörlerin devre dışı kaldığı durumlarda (elektrik kesintisi, arıza vs.) bu gruba dahil turistler hizmet alamayacaklardır. Bu nedenle mimari

yapıya uygun olduğu koşullarda girişlere yakın erişilebilir bir noktada havuz ve sağlık aktiviteleri de planlanabilir.

Şekil 4.6: Devremülkler

Tesis içindeki devremülklerin yerleşimi ve bağlantıları her ne kadar yaya yollarıyla sağlanmış olsa özellikle doğayla içiçe olan bu tarz tesislerde bisiklet kullanımına yönelik uygulamalar da düşünülmelidir. Şekil 4.6’da görüldüğü gibi yaya ve bisikletli aynı yolu kullanmaktadır. Engelli insanların da doğadan faydalanacak yürüyüş ve aktiviteleri yapabilmeleri için yaya yollarında engellilere yönelik işaretlemeler ve yönlendirmeler olması gerektiği gibi, herhangi bir engelleyici mimari obje bulunmamalıdır.

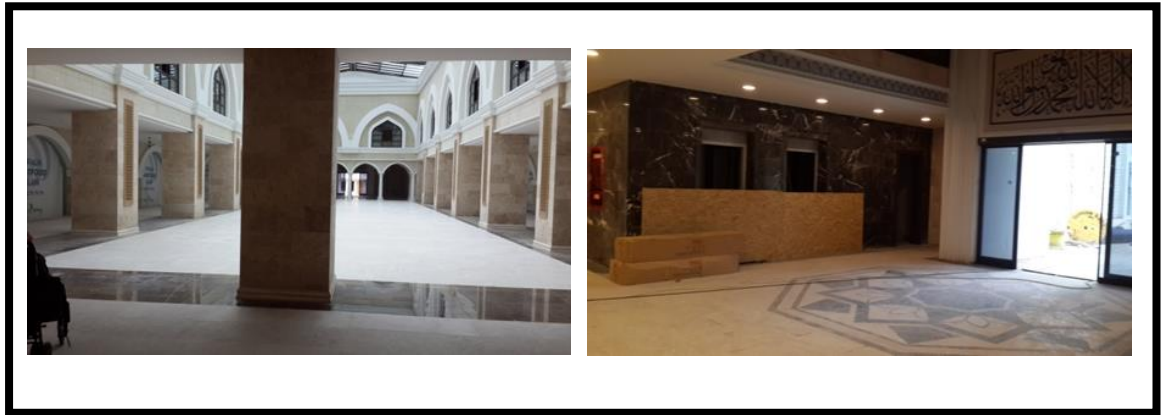

Şekil 4.7’de bina ve otopark girişleri görülmektedir. Engelli bir araç kullanıcısının bu otoparkı kullanması uygun olmayacağından bina girişlerine en yakın açık otoparklardaki engelli araç bölümüne park etmeleri gerekmektedir.

Şekil 4.7: Bina ve otopark girişleri

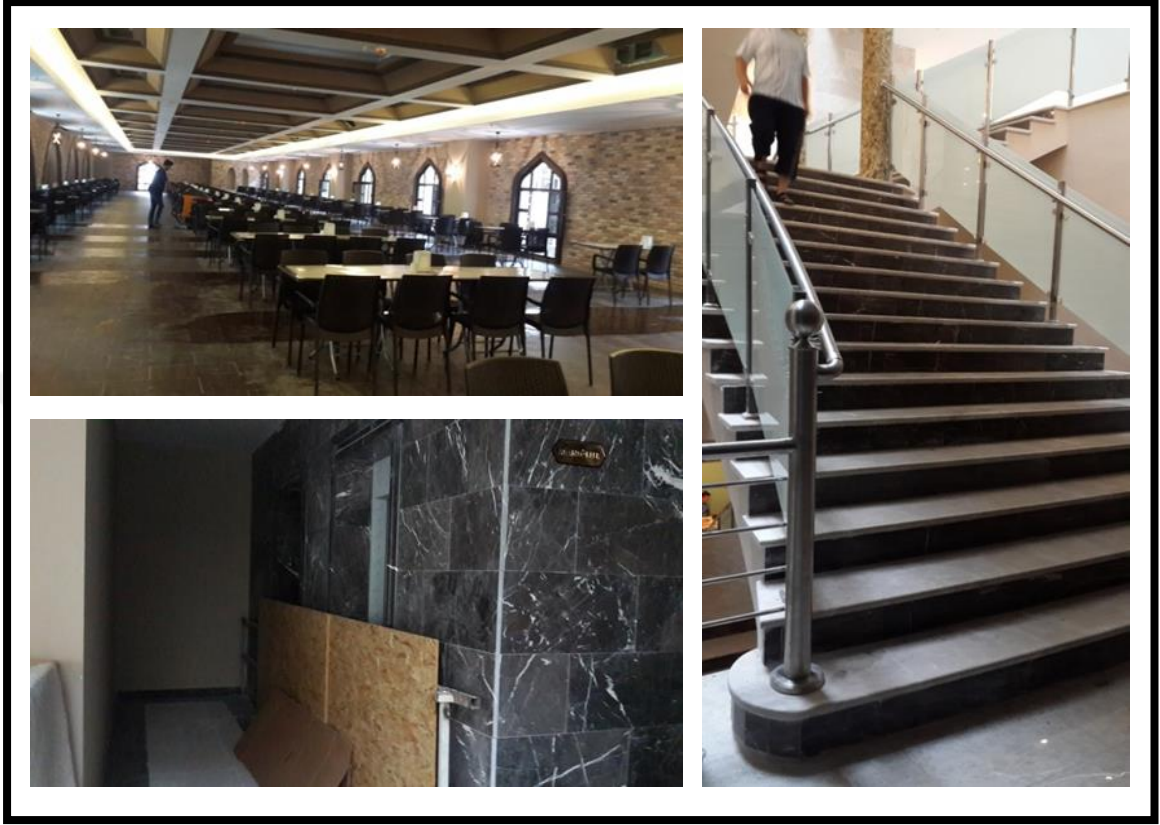

Şekil 4.8: Tesise ait ortak kullanım alanları

Şekil 4.8’de görüldüğü gibi ortak alanlarda erişilebilirlik sağlanması genel kullanımın en verimli hale getirilmesini sağlayacaktır.

Şekil 4.9: Asansörler, Merdivenler, Restaurantlar

Şekil 4.9’da görülen ve ortak kullanım alanları olan merdiven, asansör ve restaurant birimlerinde erişilebilirlik önemlidir.

Yayla ve Mağara Turizmi

Taraklı'nın 21 km kuzeydoğusunda deniz seviyesinden yüksekliği 1200 metre etrafı ormanla çevrili bol oksijenli havası 2000 dönüm düz alanı bulunan Şekil 4.11’de görülen Karagöl yaylası, doğal güzelliği ile Doğancıl Yaylası ve yapımı tamamlanarak su tutmaya başlayan 830 dönüm yüzeyi olan Kayaboğazı Göleti, Şekil 4.10’da görülen Hark ve Tuzla Kanyonları ile doğa turizminde önemli bir potansiyele sahiptir. Ayrıca, ilçede her yıl 1 Haziran’da başlayarak 5 Haziran’da son bulan Kamp ve Karavan Festivali gerçekleştirilmektedir. DASK ve Sakarya Valiliğince yapılan Fotoğraf Çekimi Etkinliğinde üç gün, 150 kişilik bir grup, bu organizasyonla Taraklı evlerinde

ağırlanarak, etkinlik süresince çekilen fotoğraflar ile ilçenin tanıtımına katkı sağlanmaktadır.

Şekil 4.10: Hark ve Tuzla Kanyonları

Kaynak: Taraklı Belediyesi arşivi, 2005

Şekil 4.11: Karagöl Yaylası

Kaynak: Taraklı Belediyesi arşivi, 2005

Şekil 4.12’de görülen 7 asırlık tarihi çınar ağacı turistlerin ziyaret ettiği bir doğal güzelliştir.

Şekil 4.12: Anıt Ağaç

Kaynak: Taraklı Belediyesi arşivi, 2005

4.3.3 Taraklı ve Ulaşılabilirlik

Sakin şehir kriterlerine göre;

Taraklı İtalyan kanun ve kurallarının bir parçası olan (D.M 1444/’68) kuralını sağlamaktadır. Bu kural / kanun inşaat, ziraat, doğa, çevre ve yeşil alanların birbirleriyle bağlantıları üzerinde bir yapı mantığını içerir. Bu politika yerel, bölgesel ve ulusal yönetimlerin otoritesinde geliştirilen planlarda yer almaktadır. Gelişmeye yönelik bu tarz planlar Türkiye’de de kullanılmaktadır. Doğanın ve yeşil alanların korunması bu planlar için önemli bir noktadır. Kent sakinlerine ve misafirlere standardı yüksek yaşam kalitesi sunmayı hedefleyen hükümetler, bu planlara daha çok önem vermektedirler.

Taraklı ilçesinin bahsedilen konulara hassasiyet gösteren bir yapısı olduğu söylenebilir. Engelliler için düzenlemelerde Taraklı Belediyesi engellilerin kamu binalarına kolaylıkla erişimin önemli olduğunu farkındadır ve bu yönde çalışmalarını sürdürmektedir. Yeni yapılan kamu ve özel binalarda da gerekli düzenlemelerin yapılması için önlemler alınmıştır. Bu ifade, Taraklı Belediye başkanı ile 13.07.2016 tarihinde yapılan görüşmede belirtilmiştir (T.ÖZKARAMAN, sözlü görüşme).

Taraklı , farklı turizm türlerini bir arada barındırdığı için de yaşlı, genç, sporcu, sanatçı farklı hedef kitlelerin dikkatini çekmektedir. İlçede eğlence, spor, doğa, kültür, sanat, yaşlılara yardım konuları ile genel hizmet alanlarında aktif organizasyonlar yapılmaktadır. Çocuklu bir aile ilçedeki konak ve pansiyonlarda konaklarken, trafiğe kapalı bu alanlarda çocuklar açısından güvenli bir ortam olması biraz da ilçe merkezinin küçük olmasıyla ilişkilidir. Orta yaş üstü yerli turistler genellikle kaplıcaları tercih ederken, gençlerin tercihi, spor- kültür sanat ya da gezi derneklerinin düzenledikleri yarışmalar vesilesiyle ailelerini de kapsayan turlara katılmaktan yana olmaktadır. Sakin Şehir unvanına sahip ilçe, turistlerin dışında belgesel, dizi ve reklam filmlerine , birçok üniversitenin akademik çalışmalarına, turizm öğrencilerinin de mesleki uygulamalarına ev sahipliği yaparak Sakarya için önemli bir turizm merkezi haline gelmiştir.

Taraklı, Osmanlı ahşap mimarisinin en güzel örneklerini barındırarak bozulmamış tarihi dokusunu muhafaza edebilmesi yönüyle büyük ilgi görmektedir. Taraklı' da ses ve çevre kirliliğinden uzak, sakin hali gelen misafirlere sağladığı huzurlu ortam sayesinde kültür turizminin ölü kabul edildiği yaz aylarında bile turizm hareketi devam etmektedir.

Yerel halkın kendi halinde, sessiz, metropollerin karmaşasından uzak oluşu ilçenin tanıtım noktasında geride kalmasını sağlamıştır. Halkın ekonomik gücünün zayıf olması, dış dünyaya açılmasını da bir anlamda engelleyerek teknolojik, sosyal ve kültürel anlamda bilgi akışına kapalı kalmasını sağlamıştır. Ancak belediye ve Sakarya Üniversitesi Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu 2013 yılı itibariyle sloganlar, afişler ve tanıtım filmleri ile yoğun bir PR(Public Relations-Halkla İlişkiler) stratejisi belirlemektedir. Kırkpınar Turizm Meslek Yüksekokulu olmak üzere, Sakarya Üniversitesinin öğrenci –yerel halk buluşması sağlanarak, yarışmalar, sosyal sorumluluk projeleri ve teknik geziler düzenlenmiş ve bu etkinliklerin yerel ,ulusal ve sosyal medyada duyurulması sayesinde ilçe tanıtımına katkı sağlanmıştır. Üniversite ile Belediye arasındaki işbirliğinin ilçenin tanıtımı noktasında önümüzdeki süreçte daha çok etki göstereceği beklenmektedir. Taraklı' da turizmin gelişimi için atılan adımlardan bazıları şunlardır:

- a. 2005 – 2012 yılları arasında tescilli kültür varlığı olan sivil mimari örneklerinin yaklaşık 50 adedinin röleve, restorasyon ve restitüsyon projeleri yaptırılmış ve Koruma Kurullarından onaylatılmıştır.
- b. Ulucami Mahallesinde 2009 – 2010 yılları arasında Orhangazi ve Yunus Paşa Çarşılarının bulunduğu arasta içerisindeki 70 adet dükkânın cephe sağıklaştırmaları ile yol iyileştirmeleri yapılmıştır.
- c. Restorasyon çalışmaları bittikten sonra çarşı içerisindeki bazı sokakların trafiğe kapatılması uygulamaya başlanmıştır. Taraklı ilçesine giriş ve çıkışların olduğu ana güzergahlar düzenlenerek, ağır tonajlı araçların gereksiz yere çarşı merkezine girmesi engellenmiştir. Sakarya Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan meydan düzenlemesinde trafiğe kapalı bir alan ile ulaşım açısından güvenli ortam sağlanmaya çalışılmıştır .(Şekil 4.13) Taraklı halkı alanın mimari tasarımından memnun olmadığını medya yoluyla dile getirmiş olsa da proje uygulanmıştır (www.taraklijans.com).

Şekil 4.13: Taraklı Meydanı öncesi ve inşaat safhası

Kaynak: Ş.AKI tarafından 13/05/2015 tarihinde fotoğraflanmıştır.

Şekil 4.14: Taraklı Meydanı

Engelli bireyler için meydana gelebilmek sorun gibi görünmese de meydana ulaştıktan sonra yapılan amfi tiyatro alanı ve merdivenler, uygun şekilde yerleşimi planlanmayan elektrik direkleri, ağaçlar ve şehir mobilyaları engel teşkil etmektedir (Şekil 4.14).

Meydana erişim her yönden sağlanmaktadır.(Şekil 4.15) Alanın ilçe merkezinde oluşu ulaşılabilirliği kolaylaştırmaktadır .İlçede öteden beri gelenek haline getirilerek toplanma ve buluşma alanı olarak kullanılan bu meydan yine aynı hizmeti görmektedir.

İlçenin coğrafi konumu dağlık ve engebelik arazilerle çevrili olsa da ,meydan düz bir alanda ve sokak bağlantıları da çeşitli rampalarla sağlanmıştır.Alışveriş ve yeme içme mekanlarının bulunduğu çarşı merkezi etrafındaki kamu kurumları ile dini yapıların meydana yakın mesafede oluşu,buradaki yoğunluğu artırmaktadır.

Şekil 4.15: Taraklı Meydanına erişilebilirlik

Yerel Yönetim ve Bakanlık ile yapılan ortak çalışmalar ile 45 adet binanın rölöve ve restorasyon projeleri yapılmıştır. Bunlardan 5 âdetinin restorasyonu tamamlanmış ve butik otel olarak hizmete açılmıştır. Restorasyonu yapılan binaların tümü ahşap karkas olup, kerpiç ve çamur sıva gibi yerel özgün malzemeler kullanılmıştır.

- a. Çakırlar Konağı-2 (restorasyonu tamamlandı ve butik otel olarak kullanılmaktadır.)
- b. Hisar Konağı (Restorasyonu tamamlanmış ve butik otel olarak kullanılmaktadır.)
- c. Hacırifatlar konağı (Restorasyonu tamamlandı, açılışı yapılmadı)
- d. Hanımeli Konağı (Restorasyonu tamamlanmış ve butik otel olarak kullanılmaktadır.)
- e. Abdi İbrahim Konağı (Restorasyonu tamamlanmış ve butik otel olarak kullanılmaktadır.)
- f. Hacı Atıf Hanı (Restorasyonu tamamlandı. Altteki dükkanlar kullanılmakta olup, otel kısmı daha hizmete başlamamıştır.)
- g. Rüştüye Okulu (Restorasyonu tamamlandı. Açılışı yapılmadı.)
- h. İpek yolu pansiyon (butik otel olarak hizmet vermektedir.)

Konakların bu durumu Eylül 2106 itibariyle tespit edilmiştir.

Taraklı Evleri, uzun yılladır varlığın sürdürmektedir. Tarihi evlerin bazıları 3 asrın üzerindedir. Bu evlerin genel karakteristiği Osmanlı şehir dokusunu oluşturan üç katlı ev biçiminde oluşudur.

İlçedeki konaklama tesisleri (sayı, çeşit ve yatak kapasiteleri) aşağıda belirtilmiştir.

Tesis Sayısı : 7 + 1 (Tarihi han restorasyonu tamamlanmak üzere)

İpekyolu Motel, Çakırlar Konağı, Kadırler Konağı, Abdi İbrahim Konağı, Hanımeli Konağı, İpekyolu Pansiyon, (Tarihi Hacı Atıf Hanı)

Bugünkü yatak kapasitesi: 100 kişi + 70 kişi (Tarihi Han restorasyonu tamamlanmak üzere)

Lokanta sayısı : 7 + 1 (Tarihi han restorasyonu tamamlanmak üzere)

Şekil 4.16: Hisar Konağı

Kaynak: Taraklı Belediyesi arşivi,2005

Restorasyon çalışması tamamlandıktan sonra taraklı belediyesi tarafından hizmete açılan bu konak ilçe merkezinde olup ulaşılabilirlik açısından zor bir konumdadır.(Şekil 4.16)

Şekil 4.17: Hisar Konağı'na Erişilebilirlik

Konağa ulaşım imkanları Şekil 4.17’de görüldüğü gibi hareket kısıtı yaşayan tüm bireyler için oldukça zor olduğundan genellikle genç ve sağlıklı insanların konaklama ve ziyaretine cevap vermektedir.

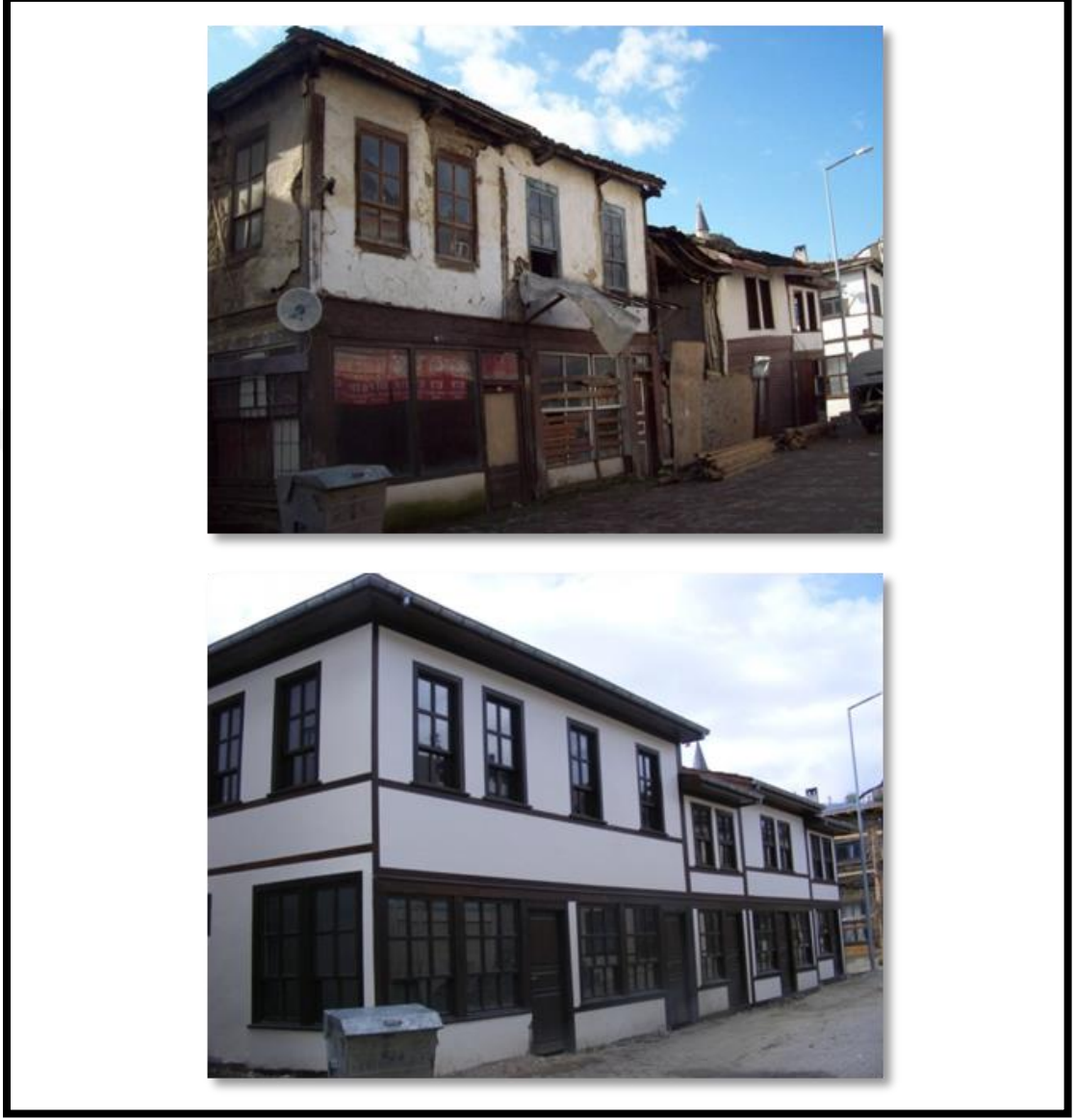
Şekil 4.18: Konak İçi

Belediye’nin mülkiyetinde bulunan Hisar Konağı gibi Taraklı ilçesindeki diğer tüm konak ve pansiyonlar da Şekil 4.a8’de görüldüğü gibi, engelli kapsamındaki yaşlı, engelli bireyler ile çocuk anneleri açısından uygun değildir.

- a. Yunus Paşa Çarşısının köşesinde bulunan dükkânlar (küçük han) restore edilerek geleneksel el sanatlarının satıldığı, yöresel gıdaların sunulduğu turistik mekanlar haline getirilmiştir.

Şekil 4.19: Yunus Paşa Çarşısı restorasyon öncesi ve sonrası

Kaynak: Taraklı Belediyesi arşivi,2005

Şekil 4.19’de görüldüğü şekilde restorasyon tamamlanarak Şekil 4.20’deki bugünkü halini almıştır. Restorasyon çalışmalarından sonra ticaret daha canlanarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Şekil 4.20: Yunus Paşa Çarşısının mevcut durumu

Şekil 4.21: Orhangazi ve Yunus Paşa çarşıları arasındaki geçiş

Şekil 4.21’de iki çarşı arasını bağlayan merdiven ve rampa geçişi görülmektedir..Rampada geçişe engel teşkil edebilecek donatılar bulunmaktadır.

Destinasyona ulaşım imkânları (kara, hava, deniz) ve otoparklar

Taraklı'ya ulaşım özel araçlarla sağlanabildiği gibi minibüs veya otobüsle ulaşım sağlanabilmektedir. Sakarya otobüs terminaline 65km ve Sabiha Gökçen Hava Alanına 171km ve Alifuat Paşa tren garına 35km mesafede bulunmaktadır. Yoğun trafik hareketi olmayan ilçede günlük yaşamda otopark sıkıntısı olmamasıyla birlikte son zamanlarda turist sayısının artışına bağlı olarak otopark ihtiyacı yeni gündeme gelmeye başlamıştır.

Şekil 4.22: İlçe merkezine ulaşım

Şekil 4.22'de tur otobüslerinin ilçe meydanı yakınında parklanması görülmektedir.

Taraklı ve köylerine gelen ziyaretçiler için park alanlarına giden yolları gösteren işaretler ve kentle ilgili bilgi ve hizmetlere ulaşım sağlanmaya çalışılmıştır. Birtakım objelerle ilgili olarak da yanlarında açık bir şekilde yazılmış açıklama metinleri vardır. Türkçe'nin yanı sıra İngilizce de bu metinlerde kullanılmıştır.

İlçede sanayileşme olmadığından doğal ortam korunmaktadır. Hava ve endüstriyel toprak kirliliği yoktur. Doğal su kaynakları kirlenmediğinden musluk suları içme suyu olarak kullanılmaktadır. Işık kirliliği için de Türkiye'de mevcut bir kanun bulunmamaktadır. Taraklıda endüstriyel ışık kirliliği yoktur. İlçede aydınlatma her noktada olmadığı için gece doğal bir karanlık vardır. GSM baz istasyonlarının mümkün olduğunca az bulunması Taraklı belediyesinin bir politikasıdır. Ziraî üretim Taraklı'da

doğal yollarla yapılmaktadır. İlçede yerli ve yabancı turistler için yol kenarlarında kahverengi üzerine beyaz yazıyla turistik alanlara işaret edilmiştir.

Destinasyonda sürdürülen turizme yönelik faaliyetlerinin tanıtımı ve geliştirilmesi

Tarihi Osmanlı evleri ve doğal güzellikleriyle önemli bir turizm merkezi olma yolunda son zamanlarda farkındalığı artan ve “Sakin Şehirler Birliği” (Cittaslow)'ne girerek dünyaya açılan Taraklı ilçesi, reklam ve dizi filmlere ev sahipliği yapmıştır. Belediye 2010 yılı itibariyle İstanbul EMITT Fuarına, 2011 yılından beri de İzmir Turizm Fuarına katılım sağlamaktadır.

Taraklıda Kültür Evi olarak kullanılan mekânda geleneksel el sanatlarından olan bez dokuması ve ağaç kaşık yapımı bu işin ustaları tarafından ziyaretçilere teşhir edilmektedir. Yerel medya da ilçenin tanıtımına katkı yapmaktadır.

Destinasyonda sürdürülebilir turizm geliştirilmesi ile ilgili yerel halka yönelik eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar:

Taraklı Akademi:2013 yılında başlayarak ilk etabı mart ayında gerçekleşen projede, resim fotoğraf sanatçılarından şair ve tiyatroculara, gazetecilerden bilim adamlarına kadar alanında uzman isimler Taraklı halkı ile buluşmaktadır.

Atölye Mutfak: Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası Kadın Girişimciler Meclisi'nin projesi ile turistler, organik tarımın her safhasına ilçede eşlik ederek, yerel halk ile beraber üretimin içinde olma şansına sahip olarak turizmin başka bir boyutundan faydalanmaktadırlar.

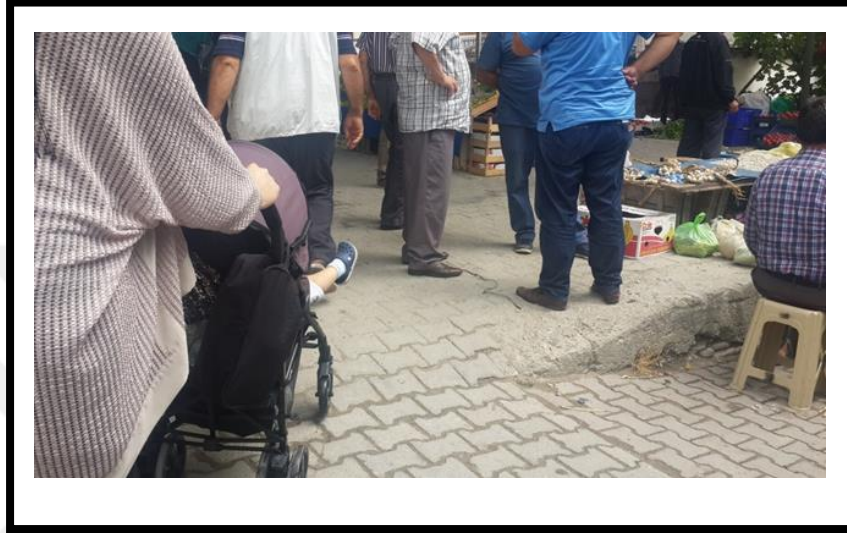
Yerel halkın yaşam kalitesinin korunması ve öneri destinasyonda turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinin yerel ekonomiye katkısının tespit edilmesi

Taraklı'da doğal ve yerel özellikte ürünlerin satılmasına yerel yönetim büyük önem vermektedir. Bu bağlamda, son zamanlarda organik tarımla ilgili çalışmalar önem kazanarak Taraklı'nın tanıtımına katkı sağlanmaktadır. Belediye, köylerden gelen el sanatları eserlerinin satılabilmesi için özel bir pazarın da kurulması için tarihi çarşıda restorasyon yaparak buradaki dükkanların bu amaçlı kullanılması sağlanmıştır. Bu özel pazar sayesinde, Slow food (Yavaş Yemek) Dünya Pazarı projesiyle işbirliği yaparak Slow Food hareketi de desteklenmektedir. Belediye tarafından bölgesel ve yerel ürünler

ve fuar ürünlerinin korunması ve teşvik edilmesi sağlanmaktadır. Girişimcilerin eğitimlerini tamamlayarak yerel ürün satan dükkanlar oluşturulmuştur.

Şekil 4.23’de ilçede cumartesi günü kurulan halk pazarına geçiş görülmektedir. Pazar hizmeti verilmediği günlerde de otopark olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.23: Taraklı pazarına giriş

Şekil 4.24: Pazar ile Belediye arasındaki arka geçiş

Şekil 4.24’de görüldüğü üzere pazaryerinden belediye binasının arkasına geçiş yapılmaktadır.

Şekil 4.25: Belediye binasındaki arka geçiş

Şekil 4.25’de görüldüğü üzere Belediyenin Ankara caddesine bağlayan arka geçişinde, merdiven yanındaki engelli rampası, engelli ve bebek arabalarını kullanmak açısından oldukça diktir. Bu sebeple engelli ve bebek arabası olan bireyler bu geçişi kullanamamaktadır.

4.3.4 Taraklı'da Erişilebilirliğe Dair Bazı Örnekler

İlçede erişilebilirliğe dair uygulamalar yeni yeni algılanmaya başladığından henüz bilinç oluşmamıştır.Üst yapı uygulamalarında bu daha net olarak görülmektedir.Aktif sosyal hayatın içinde olmayan ilçe halkı bugüne kadar bu ihtiyacının da birnevi farkında olmamıştır.

Şekil 4.26: Ankara caddesindeki uygulamalar

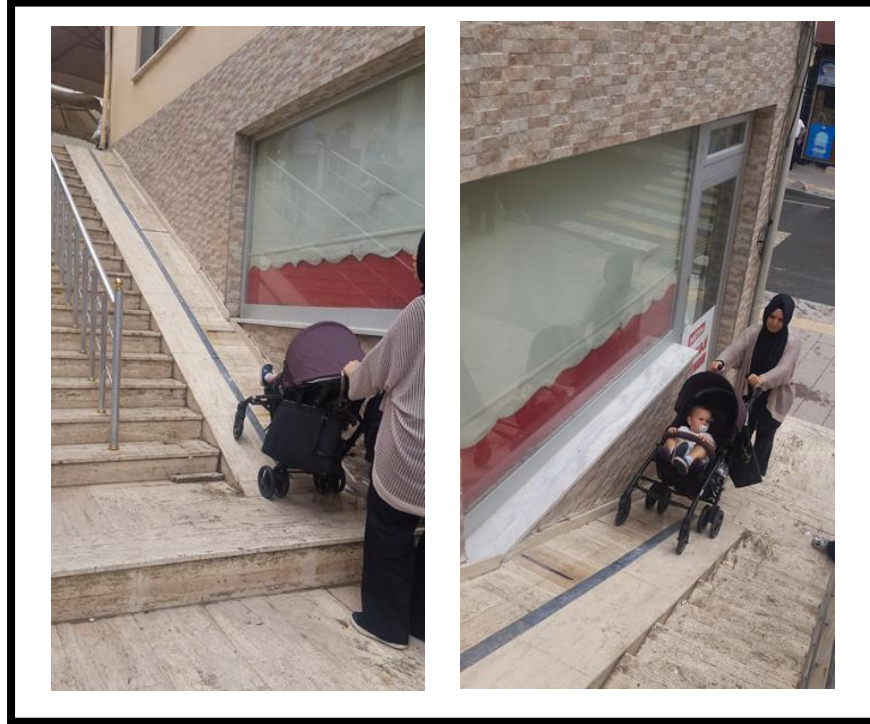
Şekil 4.26'te görülen ve erişilebilirliğe dair bu uygulamalar yeni olmasına rağmen standartlara uygun şekilde planlanmadığı için amaca yönelik kullanılmamaktadır.

Şekil 4.27: Yunus Paşa çarşısından Pazaryerine geçiş

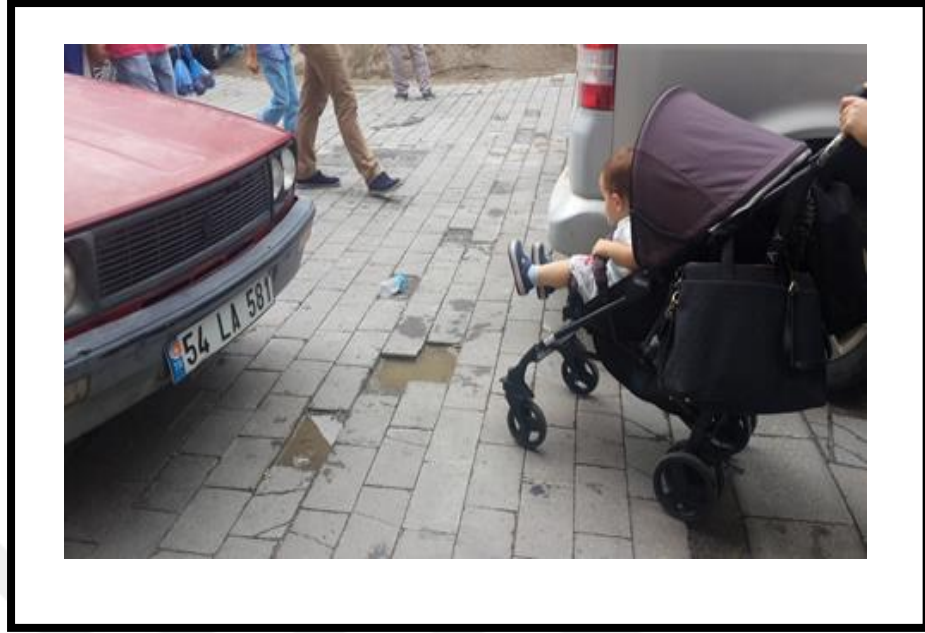

Şekil 4.27’de Ankara caddesindeki geçiş ve Şekil 4.28’de de pazaryerine geçiş görülmektedir. Pazar yerine geçişteki rampa çok dik olduğundan kullanılamamaktadır.

Şekil 4.28: Ankara caddesinden pazaryerine geçiş

Şekil 4.29: Yunus paşa girişinde yaya yollarına park eden araçların engeli

Şekil 4.29’da görüldüğü gibi ilçe merkezinde trafiğe kapalı alanlara park eden araçlar da engel teşkil etmektedir.

Taraklı ilçesi turizm potansiyeli açısından hergeçen gün artış göstermektedir.2013 yılı Kurban bayramında ilçeye gelen turist sayısı: 250 bini geçmiştir (www.sakaryahalk.com). Bu da ilçe halkı için ekonomik olarak büyük bir anlam ifade etse de ilçenin sahip olduğu önemli değerlere bakıldığında ne yazık ki yetersiz kalmaktadır.

Taraklı ilçesinin büyükşehirlere yakınlığı avantaj iken, kültür ve doğa turizminin ülkemizde yeterince itibar görmemesi dezavantajlardan biri olmaktadır. Bu dezavantajı avantaja çevirecek şekilde, Taraklı ilçesini ön plana çıkaracak yeni öğelerle bu sektör cazip hale getirilmelidir.

5. ENGELSİZ TURİZM POTANSİYELİNE DAİR YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASI

5.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bacasız sanayi olarak nitelendirilen turizm, otoritelerce çok önemli ihracat kalemlerinden biri olarak görülmektedir. Ekonomik etkisi büyük olduğundan turizmin her yönüyle gelişmesinin faydalı olacağına inanılmaktadır. Turizmi sadece sağlıklı insanlara yönelik düşünmek yerine çemberi geniş tutarak engelli insanların da turizm planlarına dahil edilmesiyle, ciddi bir turist potansiyelinin olduğu görülmektedir.

Elbette turizmdeki gelişmenin olumlu etkilerinin çokluğu yanında turizmin birtakım olumsuz etkilerinin de olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu araştırma ile bu olumlu ve olumsuz etkileri incelerken, Taraklı gibi doğallığını kaybetmemiş destinasyonlarda yerel halkın, son yıllarda turizmin önemli bir kolu olan engelli turizmüne bakış açıları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

5.2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada birincil veri toplama yöntemlerinden anket yöntemi tercih edilmiştir. Anket oluşturma sürecinde Eryılmaz (2010) ile Birdir ve diğ.(2014)'nin çalışmalarında kullandıkları ölçeklerden yararlanılmıştır. Geçerliliğin en üst düzeye çıkarılması için hazırlanan anket formu uzman görüşüne sunulularak anket formuna son şekli verilmiştir. Ankette demografik özellikleri tespit etmeye yönelik 7 sorunun yanı sıra Taraklı'nın engelsiz turizm potansiyeli 35 ifade ile beşli Likert ölçeği kullanılarak ölçülmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda anket, Kesinlikle Katılıyorum (1) ve Kesinlikle Katılmıyorum (5) aralığında cevap alınabilecek şekilde oluşturulmuştur.

5.3 ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE KISITLARI

Araştırmanın evrenini Taraklı ve çevresinde yaşayan ve Taraklı'ya en az 1 kere gitmiş vatandaşlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre veri elde edilen 213 kişi üzerinde yapılmıştır. Anket çalışması kapsamında veri toplama süreci sonunda 213 anket SPSS 15 paket programı kullanılarak, çeşitli istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Çalışma, zaman sınırı ve finansal kısıtlar sebebiyle 213 anketle sınırlandırılmıştır.

5.4 BULGULAR

Bu araştırmada, öncelikle verilerin normal dağılımının belirlenmesi için aritmetik ortalama, standart sapma ve medyan değerlerine bakılmıştır. Bu değerlerin bir birine yakın çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte veri dağılımının normalliği ile ilgili verilerin arpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin de önemli bilgiler sağlamasından dolayı bu değerlere de bakılmıştır. Bu bilgiler ışığında verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bunun gereği olarak da parametrik testlerin yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın geçerliliğinin test edilmesi amacıyla, veri seti ikiye bölünmek suretiyle analizler yapılmış ve bu analizlerin birbirine yakın sonuçlar verdiği gözlemlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğine ilişkin ise Crombach Alpha katsayısı 0,827 olarak hesaplanmıştır. Crombach Alpha değerinin 0,7'den büyük olması yapılan çalışmanın güvenilir olduğunu göstermektedir (Altunışık vd, 2012: 126). Sonraki süreçte demografik değişkenler ve genel sorulara ilişkin frekans analizi yapılmıştır. Bununla beraber engelsiz turizm potansiyeli ile ilgili ifadelerin sadeleştirilmesine yönelik olarak "Açıklayıcı Faktör Analizi" yapılarak 35 ifade 5 faktöre indirgenmiştir.

Son olarak ise katılımcıların engelsiz turizm potansiyeline ilişkin boyutların katılımcıların özelliklerine göre görüş farklılıklarının tespiti için "Bağımsız Gruplar T-Testi" (Independent Samples T-Test) ile "One- Way Anova" testleri yapılmıştır. T-Testi iki değişkenli ifadelere uygulanabildiğinden cinsiyet ve medeni durum için T_testi uygulanmış fakat her ikisinde de değişkenler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmadığından T-Testi sonuçlarına çalışma içerisinde yer verilmesine gerek duyulmamıştır. Anova testi sonucu ortaya çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında gerçekleştiğinin tespit edilmesi için araştırmanın verilerine uygun olduğundan dolayı "Scheffe Testi" uygulanmıştır. Ancak iki farklı boyutta bir değişken için Scheffe testi sonuç üretmediğinden Tukey testine başvurulmuştur. Bulgular bölümünde, Faktör Analizi sonucu oluşan 5 boyuttan en az bir tanesine göre anlamlı farklılık üreten demografik değişkenlere yer verilmiştir. 5 boyuttan herhangi biri için anlamlı farklılık üretemeyen demografik değişkenlere yer verilmemiştir.

Demografik değişkenlere ilişkin Tablo 5.1 incelendiğinde erkeklerin %52,6 oranıyla kadınlardan, evlilerin ise yüzde 63,8 oranıyla bekârlardan daha fazla oldukları görülmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında 29 lisansüstü eğitime sahip katılımcının olduğu ve lisansüstü katılımcı sayısı ile ilköğretim mezunu katılımcı sayısının eğit olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun lise mezunu olması eğitimle ilgili bir başka dikkat çekici husustur.

Mesleğe ilişkin ayrıntılar incelendiğinde kamu çalışanlarının yüzde 51,6 oranla büyük bir pay sahibi oldukları gözlemlenmektedir. Özel sektör çalışanı olduğunu belirten katılımcı sayısı ile mesleğini ‘diğer’ olarak belirten katılımcı sayısı hemen hemen aynıdır. Demografik bilgilerin bir başka boyutunu oluşturan ‘Taraklı’ ya dair bilgi kaynağı’ sorusu incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun (yaklaşık %78) en az bir kere Taraklı ’ya gitmiş oldukları anlaşılmaktadır. Bu, çalışma bulgularının güvenilirliğine dair önemli bir ayrıntıdır. Bir diğer ifadeye ise katılımcıların yüzde 76’sı en az bir tane engelli tanıdığının olduğunu belirtmiştir. Bu durum katılımcıların çoğunun engellilerin yaşantısı, beklentileri ve karşılaştıkları zorluklarla ilgili fikir sahibi oldukları varsayımını doğurmaktadır. Son demografik değişken olan katılımcıların tatile çıkma durumu incelendiğinde katılımcıların yüzde 70’e yakınının tatil alışkanlığı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın sağlıklı olması açasından katılımcıların Taraklı’ ya, tatile ve engellilik durumuna dair fikir sahibi olmaları beklenmektedir. Elde edilen demografik bulgular bu beklentinin karşılanabileceği inancı doğurmaktadır.

Tablo 5.1: Demografik Bilgilere İlişkin Frekans Analizi Sonuçları

DEęİŐKENLER	N	%	DEęİŐKENLER	N	%
Cinsiyet			Medeni durum		
Erkek	112	52,6	Evli	136	63,8
Kadın	101	47,4	Bekâr	77	36,2
Meslek			Eğitim durumu		
Kamu çalışanı	110	51,6	İlköğretim	29	13,6
Özel sektör çalışanı	35	16,4	Lise	67	31,5
Esnaf	25	11,7	Ön lisans	43	20,2

İşveren	9	4,2	Lisans	45	21,1
Diğer	34	16	Lisansüstü	29	13,6
Taraklı ile ilgili bilgi kaynağı			Çevresinde engelli birey olma durumu		
İkamet	36	16,9	Yok	51	23,9
Memleket	15	7	Görme	17	8
Ziyaret	115	54	İşitme	14	6,6
Medya	23	10,8	Fiziksel	64	30
Rivayet	24	11,3	Zihinsel	16	7,5
			Birden fazla engel tipi	51	23,9
Tatile çıkma sıklığı					
Hiçbir zaman	23	10,8			
Her yıl	101	47,4			
Birkaç yılda bir	43	20,2			
Çok nadir	46	21,6			

Demografik bulgular değerlendirildikten sonra likert ölçeği ile cevaplanan 35 ifadenin değerlendirilmesine geçilmiştir. 35 ifadenin her biri için değerlendirme yapmak uzun olacağından ve bazı ifadeler birbirinin sağlaması niteliği taşıdığından faktör analizi yapılarak ifadelerin sadeleştirilmesinin uygun olacağı düşünülmüş, öncelikle veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri (yüzde 93,5) ile Barlett's testi (0,00) sonuçlarına bakılmıştır. Bu oranlar veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Yapılan açıklayıcı faktör analizi neticesinde anlamlılığı olumsuz etkileyen 12 ifade değerlendirmeden çıkarılmıştır. Geri kalan 23 ifade, “mevcut fiziki imkanlar”, “alt ve üst yapı standardizasyonu”, “işletmelerin yetkinliği”, “engelli turizminin olumsuz etkileri” ve “destinasyonun engelli turizmine uygunluğu” başlıkları altında 5 faktöre ayrılmıştır. Faktör Analizi sonucunda analize ilişkin toplam açıklanan varyansın yüzde 61,63 olduğu ortaya çıkmıştır. Toplam açıklanan varyansın yüzde 60'tan düşük olmaması arzu edilmekle beraber, bazı araştırmacılar açıklanan toplam varyansın asgari yüzde 50 olarak kabul edilebileceğini vurgulamaktadır (Altunışık vd, 2012: 275). Faktör başlıkları ve kapsadıkları ifadeler Tablo 5.2'de belirtilmiştir.

Tablo 5.2: Faktör Analizi Sonuçları

Mevcut fiziki imkanlar	Açık Var. : 24,338	Faktör Yüğü
İmarın engelliler için uygunluğu		0,836
Engellilere yönelik uygulamaların yeterliliğı		0,789
Tesis ve umumi alanların engellilerin kullanımına uygunluğu		0,782
Görme engelliler için uyarıların varlığı		0,754
İşitme engelliler için uyarı levhalarının yeterliliğı		0,753
Ortopedik engelliler için ulaşım imkanlarının yeterliliğı		0,744
İlçe genelinde engelliler için özel düzenlemelerin varlığı		0,722
Otoparklarda engelli park yeri varlığı		0,614
Alt ve üst yapı standardizasyonu	Açık Var. : 18,967	Faktör Yüğü
Engelliler için özel tesislerin inşa edilme gerekliliğı		0,827
Altyapının uluslar arası standartlara uygun hale getirilme gerekliliğı		0,723
Tesislerin uluslar arası standartlara uygun hale getirilme gerekliliğı		0,672
Engelli beklentilerinin tespitinin gerekliliğı		0,665
Ürün ve hizmet geliştirme sürecine engellilerin katılımının sağlanması gerekliliğı		0,562
İşletmelerin yetkinliğı	Açık Var. : 7,730	Faktör Yüğü
İşletmelerin duyarlılığı		0,780
Uygun işletmelerin bakanlıkça belgelendirilmesi gerekliliğı		0,714
İşletmelerin personeline yönelik eğitim düzenleme gerekliliğı		0,675
Hazırlanacak hizmet maliyetlerinin düşüklüğü		0,540
Engelli turizminin olumsuz etkileri	Açık Var. : 5,874	Faktör Yüğü
Turist sayısındaki artışın doğal güzelliklere zarar verme durumu		0,792
Turist sayısındaki artışın sosyal ve kültürel yapıyı bozma durumu		0,741
Engellilerin turizme katılımının uygunsuzluğu		0,633
Yörenin engelsiz turizm için uygun hale getirilmesinin zorluğu		0,551
Destinasyonun engelsiz turizme uygunluğu	Açık Var. : 4,725	Faktör Yüğü
Taraklı'nın ideal bir tatil beldesi olma durumu		0,639
Teknik imkanların uygunluk durumu		0,631
Engelli ve engelsiz bireylerin kaynaşma durumu		0,606

Varimaks Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi: Açıklanan Toplam Varyans: %61,634; Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Büyüklüğü: %93,5; Barlett Küresellik Testi (0,00): $p < 0,05$; df . 231; Ki-Kare: 3617,137 Değerlendirme Aralığı (Bütün Boyutlar için [1] Kesinlikle Katılıyorum – [5] Kesinlikle Katılmıyorum)

Eğitim durumuna ilişkin farklılıkların tespitine yönelik yapılan Anova Testi sonuçlarının Faktör Analizi sonucu oluşan 5 boyut içinde anlamlı farklılık gösterdiği Tablo 5.3’den anlaşılmaktadır.

“Destinasyonun engelli turizmine uygunluğu” boyutundaki farklılık ($p=0,005$) lisansüstü mezunlarının lise mezunlarına göre boyuta yönelik daha olumlu yaklaşımlarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 5.3: Faktör Boyutları ile Eğitim Durumuna İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Değişken	Sayı (N)	A. Ort.	F Değeri	P Değeri
Mevcut fiziki imkanlar	İlköğretim	29	3,2759	0,167	0,955
	Lise	67	3,3731		
	Önlisans	43	3,3721		
	Lisans	45	3,4222		
	Lisansüstü	29	3,3448		
Alt ve üstyapı standardizasyonu	İlköğretim	29	2,0000	2,186	0,072
	Lise	67	2,1493		
	Önlisans	43	2,0233		
	Lisans	45	1,9111		
	Lisansüstü	29	1,7241		
İşletmelerin yetkinliği	İlköğretim	29	2,3103	0,887	0,472
	Lise	67	2,2388		
	Önlisans	43	2,2558		
	Lisans	45	2,0222		
	Lisansüstü	29	2,0690		

Olumsuz etkiler	İlköğretim	29	3,3448	1,597	0,176
	Lise	67	3,6567		
	Önlisans	43	3,3953		
	Lisans	45	3,7333		
	Lisansüstü	29	3,7241		
Destinasyonun uygunluğu	İlköğretim	29	2,6207	3,812	0,005*
	Lise	67	3,0746		
	Önlisans	43	2,7209		
	Lisans	45	2,8889		
	Lisansüstü	29	2,5172		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5.4 incelendiğinde, çalışmadaki 5 farklı boyuttan yalnızca “alt ve üst yapı standardizasyonu” başlıklı faktöre verilen cevaplar meslek gruplarına göre farklılık göstermektedir. Aralarında anlamlı farklılık ($p = 0,008$) tespit edilen meslek grupları kamu çalışanları ve esnaflardır. Kamu çalışanları engelli turizmine dair yatırımlar yapılmasını esnaf katılımcılara göre anlamlı farklılık oluşturacak şekilde daha gerekli görmektedir.

Tablo 5.4: Faktör Boyutları ile Mesleğe İlişkin One-Way ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Değişken	Sayı (N)	A. Ort.	F Değeri	P Değeri
Mevcut fiziki imkanlar	Kamu çalışanı	110	3,4000	0,197	0,940
	Özel sektör çalışanı	35	3,2857		
	Esnaf	25	3,3200		
	İşveren	9	3,4444		
	Diğer	34	3,3529		
Alt ve üstyapı standardizasyonu	Kamu çalışanı	110	1,9182	3,515	0,008*
	Özel sektör çalışanı	35	1,9429		
	Esnaf	25	2,4400		
	İşveren	9	2,2222		
	Diğer	34	1,9118		
İşletmelerin yetkinliği	Kamu çalışanı	110	2,0636	1,713	0,148
	Özel sektör çalışanı	35	2,1714		
	Esnaf	25	2,4800		
	İşveren	9	2,3333		
	Diğer	34	2,3235		
Olumsuz etkiler	Kamu çalışanı	110	3,7000	2,119	0,080
	Özel sektör çalışanı	35	3,7143		
	Esnaf	25	3,3600		
	İşveren	9	3,1111		
	Diğer	34	3,3824		

Destinasyonun uygunluğu	Kamu çalışanı	110	2,8364	0,741	0,565
	Özel sektör çalışanı	35	2,8286		
	Esnaf	25	2,9600		
	İşveren	9	2,4444		
	Diğer	34	2,7941		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5.5: Faktör Boyutları ile Taraklı'ya Dair Bilgi Kaynağına İlişkin One-Way ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Değişken	Sayı (N)	A. Ort.	F Değeri	P Değeri
Mevcut fiziki imkanlar	İkamet	36	3,2778	3,001	0,020*
	Memleket	15	3,4667		
	Ziyaret	115	3,4783		
	Medya	23	3,3478		
	Rivayet	24	2,9167		
Alt ve üstyapı standardizasyonu	İkamet	36	2,0833	0,595	0,667
	Memleket	15	2,0000		
	Ziyaret	115	1,9304		
	Medya	23	2,0870		
	Rivayet	24	2,0833		
İşletmelerin yetkinliği	İkamet	36	2,2222	2,023	0,092*
	Memleket	15	1,6667		
	Ziyaret	115	2,2000		
	Medya	23	2,1304		

	Rivayet	24	2,4167		
Olumsuz etkiler	İkamet	36	3,2778	4,567	0,001*
	Memleket	15	3,0667		
	Ziyaret	115	3,7478		
	Medya	23	3,8696		
	Rivayet	24	3,3333		
Destinasyonun uygunluğu	İkamet	36	2,8611	0,721	0,579
	Memleket	15	2,5333		
	Ziyaret	115	2,8348		
	Medya	23	2,9565		
	Rivayet	24	2,7917		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır...

Faktör Analizi sonucu oluşan beş boyuttan üçünde katılımcıların Taraklı'ya dair bilgi edinme yollarının farklılığına göre görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır. Taraklı ile ilgili duyularına dayalı bilgi sahibi olanların engellilere yönelik imkanlarla ilgili pek fikir sahibi olmadıkları, buna karşın Taraklı' yı ziyaret etmiş olanların imkanların yetersiz olduğunu gözlemledikleri anlaşılmaktadır. Bu durum iki grup arasında anlamlı farklılık doğurmaktadır. İşletmelerin yetkinliğine dair kullanılan ifadelerde Taraklılı olup da Taraklı dışında yaşayanlar ile Taraklı' yı çevresinden duyduğu kadarıyla bilenler arasında fikir ayrılığı olduğu tespit edilmiştir. Bu fikir ayrılığı bahsi geçen iki grubun cevapları arasında anlamlı farklılık olmasına sebebiyet vermektedir. Taraklılılar – işletmecileri tanıyor olmaları sebebiyle olsa gerek- konuyla ilgili sorulara daha pozitif ağırlıklı cevaplar vermişlerdir. Konuyla ilgili olarak Taraklılı olup da Taraklı dışında yaşayanlar Taraklı' da yaşayanlara ve Taraklı' yı ziyaret edenlere göre de anlamlı şekilde daha pozitif eğilimli cevaplar vermişlerdir. Engelli turizminin olumsuz etkileri konusunda Taraklılı olanlar ve Taraklı' da yaşayanlar, Ziyaretçi ve Taraklı' yı

medyadan takip edenlere göre anlamlı fark oluşturacak şekilde daha olumsuz düşünmektedirler.

**Tablo 5.6: Faktör Boyutları ile Engelli Tanıma Durumuna Göre
One-Way ANOVA Testi**

Boyutlar	Değişken	Sayı (N)	A. Ort.	F Değeri	P Değeri
Mevcut fiziki imkanlar	Yok	51	3,0784	3,877	0,002*
	Görme	17	3,3529		
	İşitme	14	3,6429		
	Fiziksel	64	3,6250		
	Zihinsel	16	3,1250		
	İki ve daha fazla	51	3,3333		
Alt ve üstyapı standardizasyonu	Yok	51	2,1176	1,200	0,310
	Görme	17	2,1765		
	İşitme	14	2,1429		
	Fiziksel	64	1,8750		
	Zihinsel	16	1,8750		
	İki ve daha fazla	51	1,9608		
İşletmelerin yetkinliği	Yok	51	2,2941	0,679	0,640
	Görme	17	2,1176		
	İşitme	14	2,2857		
	Fiziksel	64	2,0469		
	Zihinsel	16	2,1250		
	İki ve daha fazla	51	2,2549		

Olumsuz etkiler	Yok	51	3,4706	2,757	0,020*
	Görme	17	3,2941		
	İşitme	14	3,7143		
	Fiziksel	64	3,8438		
	Zihinsel	16	3,8750		
	İki ve daha fazla	51	3,3529		
Destinasyonun uygunluğu	Yok	51	2,7451	0,790	0,558
	Görme	17	2,7059		
	İşitme	14	2,9286		
	Fiziksel	64	2,9531		
	Zihinsel	16	2,6252		
	İki ve daha fazla	51	2,8235		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5.6'ya göre fiziksel engelli bir tanıdığı olan katılımcılar, Taraklı'nın engelliler için fiziki imkanlarını engelli tanıdığı olmayanlara nazaran daha yetersiz bulmaktadır. Bu anlayış muhtemelen engelli ihtiyaç ve beklentilerini daha iyi bilmelerinden ve daha hassas durum değerlendirmesi yapabilmelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca görme engelli tanıdığı olanların engellilerin turizme katılmaları konusunda fiziksel ve zihinsel engelli tanıdıkları olanlara göre daha isteksiz oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte Birden fazla ve birbirinden farklı engel durumuna sahip tanıdıkları olanlar da engellilerin turizme katılımını zihinsel özürülü tanıdığı olanlara göre farklı biçimde gerekli görmemektedirler.

Tablo 5.7: Faktör Boyutları ile Katılımcıların Tatile Çıkma Durumuna İlişkin One-Way ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Değişken	Sayı (N)	A. Ort.	F Değeri	P Değeri
Mevcut fiziki imkanlar	Hiçbir zaman	23	3,0000	2,580	0,055
	Her yıl	101	3,3465		
	Birkaç yılda bir	43	3,5116		
	Çok nadiren	46	3,4565		
Alt ve üstyapı standardizasyonu	Hiçbir zaman	23	2,0435	1,492	0,218
	Her yıl	101	1,9010		
	Birkaç yılda bir	43	2,0233		
	Çok nadiren	46	2,1522		
İşletmelerin yetkinliği	Hiçbir zaman	23	2,3043	0,592	0,621
	Her yıl	101	2,1188		
	Birkaç yılda bir	43	2,1628		
	Çok nadiren	46	2,2826		
Olumsuz etkiler	Hiçbir zaman	23	3,1304	2,391	0,070
	Her yıl	101	3,6040		
	Birkaç yılda bir	43	3,6744		
	Çok nadiren	46	3,6957		
Destinasyonun uygunluğu	Hiçbir zaman	23	2,5652	3,560	0,015*
	Her yıl	101	2,7228		
	Birkaç yılda bir	43	3,0930		
	Çok nadiren	46	2,9348		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5.7 incelendiğinde birkaç yılda bir tatile gittiğini beyan edenlerin Taraklı'nın engellilere yönelik mevcut fiziki imkanları konusunda tatil kültürü olmayan katılımcılara göre anlamlı farklılık oluşturacak şekilde daha olumsuz düşündükleri gözlemlenmektedir. Tatile çıkmayan katılımcılar konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıklarını beyan etmişleridir. Birkaç yılda bir tatile çıkan katılımcılar ağırlıklı olarak Taraklı'nın engelli turizmine uygunluğu konusunda kararsızken hiç tatile gitmemiş olanlar anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde uygun bir tatil beldesi olduğu görüşündedirler.

Çalışmanın geneline bakıldığında cevapların birçoğunun kararsızlık şikkı etrafında kümелendiği gözlemlenmektedir. Bu da demografik bilgilerden yapılan çıkarımın aksine katılımcıların Taraklı'nın engelli turizmine yönelik alt ve üst yapı varlığıyla, imkanlarıyla ve yatırım gerekliliğiyle ilgili yeterince fikir ve hassasiyet sahibi olmadıklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

6. SONUÇ

Günümüzde gelişmiş ülkelerde engelliler için uygulanan kuralların bu bireylerin sosyal hayata katılımının sağlanmasıyla birlikte, ülkemizde de engelli hakları konusunda eskiye oranla önemli gelişmeler sağlanmıştır. İleri seviyedeki ülkelerin çoğunda engellilerin turizm hareketlerine katılımı önemli oranda teşvik edilmekte ve engelliler topluma kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ülkemizde ise engellilerin turizme katılımlarının önünde hala pek çok engel bulunmaktadır. Bu engellerin arasında fiziksel altyapı ve toplumsal engeller ile yasal engelleri de sayabiliriz. Engellilerin önündeki tüm yasal, toplumsal ve fiziksel sorunlar çözülmedikçe, ne yerli ne de yabancı engelli bireylerin ülkemizdeki turizm faaliyetlerine katılmalarının tam olarak sağlanması mümkün olmayacaktır.

Erişilebilir turizmüne yönelik olarak hazırlanan bu çalışma ile elde ettiğimiz bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen öneriler bu bölümde ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda 213 kişiye anket yapılarak fikirleri alınmıştır. Ankete katılan bireyler, ülkemizde yerli ve yabancı turistlere ulaşılabilirlik ve erişim konusunda gereken hizmetin verilmediğini yüz yüze yapılan görüşmelerde ifade ettikleri gibi, engellilerin 'Taraklı' da istedikleri standartlarda özgürce tatil yapamayacaklarını düşündüklerini anket sonuçlarına yansıtmışlardır. Katılımcıların çoğu yaşamsal alanların herkes için ortak kullanılabilir alanlar olması gerektiğini savunduklarından, engelli bireyleri ötekileştirmeyecek şekilde tatil yapılacak tesislerin sadece engelsiz hizmet vermesini istememektedirler.

Cittaslow markasına sahip şehirde yerel halkın engelli turizme yaklaşımını belirlemeye yönelik bu araştırmada, beklendiği gibi bireysel özelliklere göre turizmin etkilerine ilişkin anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bunun yanında yerel halkın turizme ilişkin yaklaşımlarını ölçmek üzere sorulan ifadelerle onların farklı faktörlere bağlı olarak, gelişen yada gelişmekte olan ilçeye dair değerlendirmeleri yanında olumlu ve olumsuz görüşleri ışığında beklentileri ölçülmeye çalışılmıştır.

Araştırmadan elde edilmesi beklenen önemli bir yarar ise, samimi, misafirperver tavrını Taraklı destinasyonunun tanıtımına katkı sağlayacağı düşüncesiyle turizm faaliyetlerine yansıtılan yerel halkın ve anket çalışmasında turizmin gelişmesine ilişkin pozitif görüşlerinin sürekli yüksek düzeyde tutulmasını sağlamaya çalışmasıdır. Yerel halkın

Taraklı'da erişilebilir turizmin gelişmesi ile ilgili memnuniyet bileşenlerinin sürekli yüksek düzeyde tutma gayreti, Cittaslow markasına sahip şehirlerde turizm faaliyetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için önemli bir etkidir. Fakat Taraklı halkının tüm bu müspet tavrına rağmen turizmdeki gelişmenin yerel kültür ve gelenek görenek üzerindeki olumsuz etkisinden endişe ettiği de bir gerçektir.

Katılımcıların genel anlamda dezavantajlı kişi ve gruplara karşı hassasiyetlerinin olmasına karşın, çevresel uygulamaları algılama düzeylerinin ve konuya ilişkin bilgi, tecrübe ve katkılarının oldukça düşük olması araştırmada edinilen bir başka önemli sonuçtur.

Araştırmada yerel yöneticilerin turizm bağlamında ilçenin gelişmesine ve tanınması yönündeki çabaları önemlidir. Turizm algısının emekleme döneminde olduğu bir Cittaslow kentinde engelli turizmini yürütebilmek için finans kaynağı oldukça önemlidir. Dolayısıyla ilçe belediyesi olarak bu sektöre yönelik yatırımlarda yetersiz kaldığından, ilgili Büyükşehir belediyesi ve ilgili Bakanlıkların mutlaka katkı sağlaması Taraklı ilçesini dünyaya tanıtacak pozisyona adım atmasını sağlayacaktır.

7. ÖNERİLER

Araştırma sınırlılıkları çerçevesinde ve yukarıda belirtilen sonuçlara dayanarak daha önce bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar ışığında, erişilebilir turizme yönelik olarak Türkiye’de uygulamaya dair aşağıdaki gibi öneriler getirilebilir;

Türkiye’de mevcut yasal düzenlemeler teorikte yetersiz olmasa da, uygulamada yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden, öncelikle modern dünyanın engelli haklarına yönelik yasal düzenlemeler ışığında, ülkemizdeki yasal mevzuatın denetimli bir şekilde tam ve etkin uygulanması sağlanmalıdır.

Turizm tesislerinde engellilere yönelik olarak düzenlenmesi gereken şartlar yeniden gözden geçirilerek, uluslararası standartlara uygun hale getirilmelidir.

Turizm Tesisleri Yönetmeliği’nde belirtildiği üzere, 80 oda ve üzeri kapasitesindeki tesisler için yüzde 1’i oranında engelli odası talep edilmektedir. Bu oranın, modern toplumlardaki benzer uygulamalarda olduğu gibi her 100 odadan en az 4’ünün engelliler için düzenlenmesi yönünde değişiklik istenebilir. Ayrıca bu uygulama kapsamına yalnız turizm işletme belgeli tesisler değil, belediye belgeli tesisler de dahil edilebilir. Yönetmeliğin tüm turizm belgeli işletmeleri kapsayacak şekilde düzenlenmesi ile yönetmeliğin dışında kalan işletmelerin de engellilere uygun hale getirilmesi sağlanacaktır.

Yapılacak düzenlemeler belirlenirken sadece bedensel engelliler değil görme, işitme, konuşma ve diğer engelli türleri de dikkate alınmalıdır.

Yeni inşa edilecek tesislere yatırım ve/veya işletme belgesi verilirken, özellikle sağlık turizmi veya termal turizm alanında faaliyette bulunacak konaklama tesislerinin engelli odası sayısının diğerlerine göre daha fazla ve engellilere yönelik uygulamaların daha detaylı olmasına özen gösterilmelidir.

Evrensel değerleri önemseyerek kurallara uygun bir şekilde, engellilere yönelik yatırımları gerçekleştiren firmalara özel teşvikler sağlanabilir.

Yapılan düzenlemeler Kültür ve Turizm Bakanlığı dışındaki konusunda uzman birimler tarafından da denetim altına alınmalıdır. Bu denetimler raporlar halinde, Bakanlığa

görüş olarak bildirilip belgelendirme ve denetim konusunda son karar yine Bakanlığa bırakılabilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, turizm işletmelerini teşvik etmek amacıyla, engellilere en iyi hizmeti veren işletmelere “Engelli Dostu Tesis” sertifikası verebilir. İşletmeler sertifika ile kendilerini hem iç hem de dış pazarda tanıtarak engelli turizm pazarında kendi paylarıyla birlikte ülkemizin payını da artırabilirler.

Seyahat acenteleri ve otel rezervasyon görevlileri engelli bireylerin ihtiyaçları konusunda uzmanlar tarafından bilgilendirilmelidir. Özellikle engellilerle doğru iletişimi kurabilecek pozisyonda olmalıdırlar. Engelli müşteriye tesiste kendilerine verilen hizmetler kadar uygun olmayan yönler hakkında da bilgi verilmelidir.

Tesisler web sayfalarında, tanıtım materyallerinde sadece engelli oda sayılarını belirtmekle kalmayıp, engelliler için verdikleri tüm hizmetleri vurgulamalı ve gerekli olduğu halde tesiste sunulamayan hizmetler hakkında da bilgiye yer vermelidir.

Engelliler için turizm tesislerinde yapılan düzenlemeler diğer müşterilerin kullanımına engel olmamalıdır. Aksine engelliler için yapılan düzenlemeler, yaşlılar, hamile bir kadın, çocuk arabası süren veya küçük çocuklu bir anne, ağır paket, bavul, eşya taşıyan gibi zaman zaman belli koşullara bağımlı olarak hareket kısıtı yaşayan insanlar için de faydalı olacağı düşünülmelidir. Engellilere özgü alanlar yaratmayı amaçlamak yerine tüm alanların sağlıklı bireyler için olduğu kadar engelliler için de ulaşılabilir olması amaç edinilmelidir.

Konaklama işletmelerinde engellilere ayrılan otoparkların, bina girişine en yakın yerlerdeki otoparklar olmasına dikkat edilmelidir. Bu sayede kendi aracıyla tesise gelen engelli müşteri daha az mesafe kat ederek girişe ulaşabilmelidir. Ayrıca otopark ile bina girişine kadarki yolun üzerinin kapalı olması engelli bireyi kötü hava şartlarından koruyacaktır. Tesis doğal yapı gereği motorlu araç ulaşımına uzaksa alternatif taşıma sistemleriyle dezavantajlı bireylerin tesise ulaşımı kolaylaştırılmalıdır.

Tesislerde asansörleri engellilerin de kullanabilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu asansörlerin kapısına kadar basamaksız ve eşiksiz ulaşılabilir olmalıdır. Kumanda düğmelerinin tekerlekli sandalyedeki insanın da ulaşabileceği yüksekliğe

konulması, görme ve işitme engelliler için sesli kullanım panolarının olması engellilerin kullanımını kolaylaştıracaktır.

Engelli bireyler sağlıklı insanlara göre daha hassas olmaktadır. Onlara karşı takınılacak yanlış bir tavır sadece bu kişileri üzmemekle kalmayacak tesisten memnuniyet derecelerini de olumsuz yönde etkileyecektir. Bu sebepten otel personeli eğitim programlarına engelli konuklara nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili eğitim konuları eklenmelidir.

Devlet; Kültür ve Turizm Bakanlığı, öncülüğünde yerel yönetimler, kamu ve turizm sektöründeki birlikler ve/veya sivil toplum kuruluşları aracılığıyla engelli bireylere maddi destek sağlayarak ya da sponsorlar aracılığı ile sosyal projeler yürüterek engellilerin turizm işletmelerinde refakatçileriyle birlikte tatil yapmalarına imkan sağlayabilir.

Engelli turizmi konusundaki en önemli problem bilinçtir. Ülkemizde engellilik durumu; çaresizlik, acıma, eve hapsolme algısını oluşturmaktadır. Bu bilinci değiştirmek için sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve bakanlıklarla birlikte toplumu bilinçlendirmeye yönelik aktivitelere önem vermelidirler.

Her şeyin temeli eğitimden başlar düşüncesinden hareketle; eğitim hayatı boyunca tüm toplum bireyleri, engelli ve engellilik konularında bilinçlendirerek, iş hayatı içindeki kamu ve özel sektör çalışanları da zaman zaman hizmet içi eğitimlerle engelli turizmi ve engellilerin hakları ve ayrımcılık yapmadan eşit davranılması gibi konularda bilinçlendirilmelidirler.

Yukarıda sıralanan bu önerilerin haricinde bu konuda bundan sonra çalışma yapacak olan araştırmacılara da şunlar önerilmektedir:

Henüz halk arasında yeterli erişilebilirlik bilinci oluşmadığından, yapılacak düzenlemelere dair fikir edinmek ve yön vermek adına yapılacak araştırmalarda nicel araştırmalar yerine ağırlıklı olarak nitel araştırmalar kullanılabilir.

Araştırma diğer turizm destinasyonlarında veya Türkiye genelinde de yapılabilir.

Seçilecek olan önemli turizm destinasyonlarıyla, erişilebilirlik açısından bir kıyaslama değerlendirme yapılabilir. Araştırmacı tarafından yapılmış olan bilimsel yazın taramasında Cittaslow markasına sahip olan destinasyonlarda yerel halkın engelli turizmine ilişkin yaklaşımını belirlemeye yönelik araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle karşılaştırma olanağı sınırlı kalmıştır. Ancak Cittaslow şehirlerde engelsiz turizm kavramıyla birlikte sahip olacağı olumlu katkı ve gelişmeye bağlı olarak neden olacağı olumsuz etkileri üzerinde tartışılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ile bilimsel yazına katkı sağlandığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akat, Ö., 2008. *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Aydın, D. ve diğerleri, 2011. *Türkiye’de Medikal Turizmin Geleceği*. Ankara : T.C. Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Baş, M., 2015. *Engelli Turizmi*. İstanbul : Nobel Akademi Yayıncılık.

Evcil, A.,N., 2014. *Herkes İçin Tasarım Evrensel Tasarım*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları

Hall, C. M. and Sharples, L., 2008. *Food and wine festivals and events around the World*. London: Jun Published.

Hjalager, A. And Richards, G., 2002. *Tourism and gastronomy*. London: Routledge New York.

Lumsdon, L.and Dickinson., J. 2010. *Slow travel and tourism*. London: Newyork Published.

ÖZGÜÇ, N., 2007. *Turizm Coğrafyası. 5.Baskı*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Parkins, W.and Craig, A. G, 2006. *Slow living*. Newyork: Berg Publishers.

Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş., 2011. *Yavaş Şehir; sürdürülebilirlik ve şehir pazarlaması ekseninde*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Tunç, A. ve Saç, F., 2008. *Genel turizm gelişimi-geleceği*. Ankara: Siyasal Yayınevi.

Yurtseven, H. R., Kaya O. Ve Harman S., 2010. *Yavaş hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık

Sürekli Yayınlar

- Akıncı, Z., 2013. Management of Accessible Tourism and Its Market in Turkey. *International Journal of Business and Management Studies* **2** (2), pp. 413-426.
- Aktaş, A., 2004. Taraklı'nın Toplumsal Yapısı. *Irmak Kültür ve Sanat Dergisi*. **4** (42), pp. 8-10.
- Çağlar, S., 2012. Engellilerin Erişilebilirlik Hakkı ve Türkiye'de Erişilebilirlikleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. (2), pp. 543-544.
- Darcy, S.ve Dickson, T.J., 2009. A Whole-of Life Approach to Tourism: The Case for Accessible Tourism Experiences. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. (16), ss. 32-44.
- Duran, B., 2015. Yeni Bir Kent Modeli Olarak Sakin Kent: Midden-Delfland ve Seferihisar Kentleri Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Genç Barış Dergisi*, (10), s.9
- Ergüven, M. H., 2011. Cittaslow Yaşamaya Değer Şehirlerin Uluslararası Birliği: Vize Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. **3** (2), ss.201-210.
- Erten, S.,2009. "Cittaslow" yavaş şehir Seferihisar. *Arredamento Mimarlık Dergisi*. (9), pp. 106-109.
- Gülcan, B., 2010. Türkiye'de kültür turizminin ürün yapısı ve somut kültür varlıklarına dayalı ürün farklılaştırma ihtiyacı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. **2** (1), pp. 99-120.
- Günerhan, S. A., Erdem, Ü. ve Günerhan, H., 2010. Çevre ve enerji açısından yavaş şehir hareketinin gelişimi. *Tesisat Mühendisliği*. (118), ss. 32-37.
- Güneş, G., 2008. Turizmin Sürdürülebilirliği İçin Ekoturizm. *Popüler Bilim*. **15** (177), ss. 28-30.
- Knox, P.L., 2005. Creating Ordinary Places: Slow Cities iz a Fast World. *Journal of Urban Design*. **10** (1), ss. 1-11.
- Mayer, H. and Knox, P., 2005. Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World. *Journal of Urban Affairs*, **28** (4), ss. 321-334.
- Nistoreanu, P., Dorobantu, M.R., Tucle, E.C., 2011. "The Trilateral Relationship Ecotourism- Sustainable Tourism- Slow Travel Among Nature in The Line With Authentic Tourism Lovers. *Revista de Tourism*. (11), ss.34-37.
- Olçay, M. S., 2006. İpek Yolu Destinasyonu ve Sonrası. *7 Renk 7 İklim Sakarya Kültürel Aktüalite Dergisi*. **1** (1), ss.33-35.

- Pagan, R., 2012. Time Allocation in Tourism For People With Disabilities. *Annals of Tourism Research*. **39** (3), ss. 1514-1537.
- Polat, E., 2011. Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden: Yavaş kent hareketi. *Mimarlık Dergisi*, (359).
- Shaw, G. ve Coles, T., 2004. Disability, holiday making and the tourism industry in the UK: A Preliminary Survey. *Tourism Management*. **25** (3). ss. 397-403.
- Tuna, F., 2004. Taraklı XXI. Yüzyılda Bir Huzur Limanı. *Irmak Kültür ve Sanat Dergisi "Taraklı Özel Sayısı"*. **4** (42). pp. 6-7.
- Turan, M., 2004. Taraklı Tarihi. *Irmak ve Kültür Sanat Dergisi*. **4** (42), pp. 4-5.
- Yau, M. K, McKercher, B. Ve Packer, T. L., 2004. Travelling with a disability: More Than An Acces Issue. *Annals of Tourism Research*. **31** (4), ss. 946-960.
- Yücel, C., 2002. Turizmde yükselen değer: Ekoturizm. *TÜRSAB Dergisi*. (219), pp. 4-9.
- Zengin, B. ve Eryılmaz, B., 2013. Bodrum Destinasyonunda Engelli Turizm Pazarının Değerlendirilmesi. *International Journal of Economic and Administrative Studies*. **6** (11), s. 5174.

Diğer Yayınlar

- Artar, Y. ve Karabacakoğlu, Ç., (2003). Türkiye’de özürllüer turizminin geliştirilmesine yönelik olarak konaklama tesislerindeki altyapı olanaklarının araştırılması. *Basılmamış Uzmanlık Tezi*. Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi.
- Baş, M., (2012). Duygusal emek- müşteri memnuniyeti ilişkisi: Engelli turizm pazarında bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi SBE.
- Cittaslow, 2012. Cittaslow Felsefesi, http://cittaslowturkiye.org/?page_id=1063 [erişim tarihi 12.05.2016].
- Cittaslow, 2012. Cittaslow Türkiye, http://cittaslowturkiye.org/?page_id=1151 [erişim tarihi 12.05.2016].
- Cittaslow, 2012. Üyelik Süreci ve Cittaslow Üyelik Kriterleri, http://cittaslowturkiye.org/?page_id=1549, [erişim tarihi 12.05.2016].
- Çerçi, A. (2013). Destinasyon markalama ve yavaş şehir Seferihisar’ın destinasyon marka imajı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Demir, E. (1988). Taraklı’da tarihi değerleri koruma amaçlı bir inceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul teknik Üniversitesi FBE.
- Doğutürk, G. (2010). Mimari ve yaşam kalitesi bağlamında yavaş şehir hareketi ve Seferihisar örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi FBE.
- ENAT, Rights of Tourists with Disabilities in the European Union Framework, 2007, http://www.accessibletourism.org/resources/enat_study_1_rights_final_en.pdf. [erişim tarihi 01.05.2016], ss.16-20
- Eryılmaz, B., (2010). Turizmde engelli pazarının değerlendirilmesi ve Bodrum örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.

- Evcil, A. N., 2007. İstanbul Kent İçi Ulaşımında Engellilerin Erişebilirliği, *4.Trafik ve Yol Güvenliği Ulusal Kongresi*. Mayıs 2007 Ankara: Gazi Üniversitesi, ss. 273-282
- Gürbüz, Ö. 2011. Türkiye'den yeşil bir kent çıkar mı? *Yeşil Ekonomi*, [online] 26 Ekim 2011,
<http://www.yesilekonomi.com/kose-yazilari/ozgur-gurbuz/turkiyeden-yesil-birkent-cikar-mi?> [erişim tarihi 01.05.2016].
- Karacaoğlu, S., (2012). Bedensel engellilerin konaklama işletmelerinden beklentilerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Eskişehir örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi SBE.
- Kavas, G. ve Kavas, N. 2012. Slow food (yavaş yemek) ve cittaslow (yavaş şehir), *Dünya Gıda*, [online] 25 Ocak 2012, (74)
www.dunyagida.com.tr/yazar.php?id=11&nid=2849 [erişim tarihi 01.05.2016].
- Keskin, E. B. (2010). Sürdürülebilir kent kavramına farklı bir bakış olarak yavaş şehirler (Cittaslow): Seferihisar örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA), 2013.
http://kudakaturizm.org/download/BMVC_Sonuc_Bildirgesi.pdf [erişim tarihi 01.05.2016], ss.194-204.
- Küçüköğlü, S., (2000). Özürlülerin topluma katılımında müzelerin rolü. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul : Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Mutdoğan, S., 2010. Seferihisar Örneğinde Sakin Şehir Hareketi. *Green Age Symposium*. 6-8 Aralık 2010 İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, ss.1-4.

- Özbey, R.F. 2002. "Sustainable Tourism Development In Globalization Progress",
Globalization and Sustainable Development. *International Scientific Conference*.
2002 Bulgaristan: Varna, pp. 135-150.
- Özkan, H. C. (2011). Bir sürdürülebilir kent modeli: Yavaş şehir hareketi.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Özürümler Kanunu (5378 s.k.). Resmi Gazete, 25868; 1 Temmuz 2005.
- Radstrom, S. J. (2005). An urban identity movement rooted in the sustainability of
place: A case study of slow cities and their application in rural Manitoba.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kanada: Manitoba Üniversitesi.
- Sakarya Halk, 13 Kasım 2013. Taraklı Turizm Merkezi Olacak, s.2.
- Taraklı Ajans, 9 Mayıs 2016. Sanki Şaka Gibi!, s.2.
- Taraklı Belediyesi, 2012. <http://www.tarakli.bel.tr> [erişim tarihi 12.05.2016].
- Tozlu, E. (2012). Turizm destinasyonlarında engellilere yönelik ürünlerin belirlenmesi.
Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: On Sekiz Mart Üniversitesi SBE.
- TUİK Yıllık Rapor, 2016. <http://www.tuik.gov.tr>. [erişim tarihi 10 Eylül 2016].
- TUİK rapor. 2012. <http://www.tuik.gov.tr> [erişim tarihi 01.05.2016], s.1.
- TÜRSAB Raporu, 2008. Dünyada ve Türkiye’de Engelsiz Turizm Pazarı,
http://www.tursab.org.tr/engelsiz-turizm/dunyada-ve-turkiyede-engelsiz-turizm-pazarı_487.html [erişim tarihi 01.05.2016].
- TÜRSAB Raporu,2014. Türsab Sağlık Turizmi Raporu,
https://www.tursab.org.tr/dosya/11430/saglikturizmiraporu_11430_3841225.pdf
[erişim tarihi 12.05.2016], ss.6-10.
- Yılmaz, T. ve Gökçe, D., 2012. Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Engelli Bireylerin
Sosyal Yaşamı Açısından Önemi, *Engelsiz Turizm Sempozyumu*, 27 Temmuz
2012, Antalya, pp. 31-39.

Cittaslow, 2012. Cittaslow Felsefesi, http://cittaslowturkiye.org/?page_id=1063 [erişim tarihi 12.05.2016].

On5Yirmi5, 2012.Dünyanın Yüzde 15'i Engelli,

<http://www.on5yirmi5.com/haber/saglik/bilimsel-calismalar/78560/dunyanin-yuzde-15i-engelli.html> [erişim tarihi 12.05.2016].

EKLER

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Sayın katılımcı,

Bu anket “Sürdürülebilir Turizm Çerçevesinde Engelsiz Turizm Potansiyelinin İncelenmesi, Taraklı Örneği” isimli Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tez çalışmasına veri teşkil etmek üzere hazırlanmıştır. Anketi dolduran kişinin kimliği değil, verilen cevaplar önemlidir. Bilgiler kesinlikle bu çalışma dışında kullanılmayacaktır. Bu yüzden anketin üzerine adınızı yazmayınız. Değerli vaktinizi ayırıp anket sorularını içtenlikle cevapladığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Saygılarımızla...

Arzu KAHVECİ

1. BÖLÜM: Bu bölümde araştırmaya katılanların demografik özellikleri ile ilgili sorular yer almaktadır.

1. Cinsiyetiniz; Bay Bayan
2. Medeni Durumunuz; Evli Bekâr
3. Mesleğiniz:
 Kamu çalışanı Özel sektör çalışanı Esnaf İşveren Diğer
4. Eğitim Durumunuz;
 İlk ve Ortaokul Lise ve Dengi Ön lisans Lisans Lisansüstü
5. Taraklı ile ilgili bilginizin kaynağı nedir?
 Taraklı’da yaşıyorum. Taraklı’da yaşamıyorum ama Taraklılıyım. Gidip gördüğüm için biliyorum.
 Medyadan biliyorum. Anlatılanlardan biliyorum.
6. Çevrenizde engelli tanıdığınız var mı? Varsa engel durumu nedir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)
 Yok Görme İşitme Fiziksel Zihinsel
7. Tatile gider misiniz? Evet ise ne kadar sıklıkla..?
 Gitmem Her yıl Birkaç yılda bir Çok nadiren

II. BÖLÜM: Bu bölümde Taraklı ilçesine dair bazı ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuyarak, düşüncenizi en iyi yansıtan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım/ Fikrim yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
8. Taraklı ilçesinin imarı engelliler için uygundur.					
9. İlçemizde engellilere yönelik uygulamalar yeterlidir.					
10. Taraklı'daki tesis ve umumi alanlar engellilerin kullanımına tamamen uygundur.					
11. Görme engelliler için gerekli yerlerde kabartma ve sesli uyarılar kullanılmaktadır.					
12. İşitme engelliler için görsel levhalar yeterli düzeydedir.					
13. Ulaşım imkânları ortopedik engelliler için yeterlidir.					
14. Engelliler için ilçe genelinde özel düzenlemeler mevcuttur.					
15. Otoparklarımızda engelli park yeri mevcuttur.					
16. Yerel yöneticiler engelli vatandaş ve turistlere yönelik hizmetler konusunda hassastırlar.					
17. Taraklı'daki tesis yöneticileri engellileri önemsemektedirler.					
18. Engelliler için uygun olmayan tesisler yasal düzenlemeler ile uygun hale getirilmelidir.					
19. Engelliler için özel tesisler inşa edilmelidir					
20. Engelliler sadece kendileri için özel tasarlanmış tesislerde konaklamalıdır.					
21. Bedensel engellilere hizmet vermek tesise ilave maliyet getireceğinden bu düzenlemeler yapılmassa da olur.					
22. Taraklı' ya daha fazla turist çekmek Taraklı' nın doğal güzelliklerine zarar verir.					
23. Daha fazla insanın Taraklı' ya gelmesi, Taraklı' nın sosyal ve kültürel yapısını bozar.					
24. Engellilerin, turizme katılmamaları kendileri için daha uygundur.					
25. Engelli turistler tesiste konaklayan diğer misafirleri olumsuz etkilemez.					
26. Taraklı ilçesi engelliler için ideal bir tatil beldesidir.					
27. Engelli müşteriler için ilçenin teknik imkânları yeterlidir.					
28. Engelli müşterilere kaliteli hizmet sunmak konusunda işletmeler yeterince duyarlıdır.					
29. Taraklı yöresine gelecek engelliler ile diğer turistler, turistik ürün ve hizmetleri bir arada almalıdırlar.					
30. Yörede engelliler için özel turistik ürün ve hizmetler					

hazırlanmalıdır.					
31. Yörenin altyapısının uluslararası engelli standartlarına göre uygun hale getirilmesi gerekir.					
32. Yöredeki turistik tesisler uluslararası engelli standartlarına göre uygun hale getirilmelidir.					
33. Farklı engelli (işitsel, fiziksel, görse) grupların turizmden beklentilerin belirlenmesi gerekmektedir.					
34. Engellilere yönelik ürün ve hizmet geliştirme sürecine engellilerin de katılması gereklidir.					
35. Engellilerin taleplerine yönelik özel ve yöreye özgü kültürel değerlerle zenginleştirilmiş ürün ve hizmetler geliştirilmelidir.					
36. Engelli turizmüne uygun hizmet veren işletmeler kültür ve turizm bakanlığınca belgelendirilmelidir.					
37. Yöredeki turizm kurumların çalışanlarına, engelli turistlere sağlanması gereken hizmet standartları konusunda eğitimler verilmelidir.					
38. Engellilerin Taraklı yöresindeki turizm işletmelerine ulaşımını sağlayacak özel ulaşım ve konaklama imkânları planlanmalıdır.					
39. Engelliler için özel hazırlanacak turizm hizmetleri yüksek maliyet yaratmaz.					
40. Engelli dostu turizm işletmelerini özendirecek yasal düzenlemeler yapılmalıdır.					
41. Engelli turizminin gelişimi için kamu ve özel sektör işbirliğinin sağlanması önemlidir.					
42. Taraklı yöresinin kısa sürede engelsiz turizm için düzenlenmesi maliyet ve yönetim altyapısı gereği zordur.					
43. Turistik işletme çalışanları engellilere hizmet konusunda eğitilmelidir.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Arzu KAHVECİ

Sürekli Adresi : Erenler Belediyesi Erenler / SAKARYA

Doğum Yeri ve Yılı : 02.05.1977

Yabancı Dili : İngilizce

İlk Öğretim : (Mithat Paşa İlkokulu, 1987)

Orta Öğretim : (Burs Kız Lisesi, 1993)

Lisans : (Ege Üniversitesi, 1998)

Yüksek Lisans : (Bahçeşehir Üniversitesi, 2016)

Enstitü Adı : Fen Bilimleri Enstitüsü

Program Adı : Kentsel Ulaşım Sistemleri ve Ulaştırma Yönetimi

Çalışma Hayatı : (2015-Devam) Sakarya / Akyazı Belediyesi

(2010-2015) Sakarya Büyükşehir Belediyesi

(2003-2010) Sakarya / Akyazı Belediyesi

